

SAMUEL BECKETT

A megnevezhetetlen

MAGVETŐ KIADÓ,

BUDAPEST

Samuel Beckett

L'INNOMMABLE

Les Éditions de Minuit, 1953

Fordította TÖRÖK GÁBOR

A szöveghűséget ellenőrizte BENYHE JÁNOS

© Les Éditions de Minuit, Paris

Hungarian translation Török Gábor

A megnevezhetetlen

Hová most? Mikor most? Kicsoda most? Nem kérdem magamban. Csak mondom. Nem is gondolok rá. Kérdések, feltevések? Nevezzük így. Haladunk előre? Nevezzük haladásnak, mondjuk, hogy előre. Tán egy nap megtettem az első lépést, ott maradtam, hol, nem mentem sehová, régi szokásomhoz híven, sem éjszaka, sem nappal, jó messzire hazulról, bár nem is túl messzire. Valahogy így kezdődhetett. Több kérdést nem teszek fel magamnak. Pihenünk kicsit, azt hisszük, utána élénkebbek leszünk, vagy hátsó gondolat nélkül, aztán kis idő múlva egyszerűen képtelenek vagyunk bármit is csinálni. Nem számít, hogyan történt. De mi, de hát micsoda? Lehet, hogy csak elismertem a régi tényállást. Vagy egyszerűen nem csináltam semmit. Mintha beszélnék, nem én, nem magamról, nem önmagamról beszélek. Kezdetnek néhány általánosítást. Hogy csináljam, mit tegyek, mi a teendő ebben a helyzetben, hogyan folytassam? A vegytiszta apória erejével vagy állításokkal és tagadásokkal, melyek már az első pillanatban hamisak, de előbb-utóbb mindenképpen érvényüket veszítik? Általában. Biztos van más kiút is. Ha nincs, mindennek vége. De hát mindennek vége. Mielőtt továbbmennék, előre, megjegyezném, hogy fogalmam sincs, mi az az apória. Lehetünk-e másként túl izgágák, mint tudat alatt? Nem tudom. Az igenekkel meg nemekkel másként áll a helyzet, majd eszembe jutnak menet közben, le is szarom őket, kivétel nélkül, mint a madár. Így mondják. Tény viszont, ha ugyan az én helyzetemben tényekről beszélhetünk, hogy olyan tárgyakról kell majd beszélnem, melyekről nem beszélhetek, sőt ami még érdekesebb, a, a, még érdekesebb, na, már el is felejtettem, de mindegy. Pedig beszélnem kell. Nem hallgatok el soha. Soha.

Először nem leszek egyedül. Persze egyedül vagyok. Egyedül. Csak lassan! Bár sietős a dolog. Vagy nem? Ilyen sötétben ki tudja? Társaságom lesz. Először. Néhány bábfigura. Azután lerázom őket.

Ha tudom. Na és a tárgyak? Hogyan viselkedjem a tárgyakkal szemben? Kezdetben szükség lesz rájuk? Micsoda kérdés! Szerepelnek a terveimben, nem titok. Nem jó sokat tervezgetni előre. Ha ilyen-olyan okból, felbukkan egy tárgy, említeni kell. Ahol emberek vannak, azt mondják, tárgyak is vannak. Tehát ha elfogadjuk az egyiket, a másikat is elfogadjuk? Meglátjuk. A rendszeres gondolkodás viszont kerülendő, nem tudom, miért. Emberek tárgyakkal, emberek tárgyak nélkül, tárgyak emberek nélkül, mit tesz az egész, egy szempillantás alatt eltüntettem őket a színről, ha kedvem tartja. Csak azt nem tudom, hogyan. Legegyszerűbb volna el sem kezdeni. De el kell kezdenem. Vagyis hát folytatnom kell. A végén netán még szűken is leszek, mint egy lomtárban. Szakadatlan jövés-menés, bazári hangulat, ricsaj. Ettől azért nem tartok.

Malone itt van. Halálos elevenségének alig maradt nyoma. Meghatározott időközökben vonul el előttem, hacsak nem én vonulok el előtte. Nem, egyszer s mindenkorra kijelentem, én nem mozdulok többé. Mozdulatlanul vonul el szemem előtt. Egyébként majd csak ritkán kerül szóba, őtöle már semmit sem várhatunk. Részemről nincs kedvem unatkozni. Most, hogy látom őt, azon tűnődöm, vetünk-e árnyékot. Eldönthetetlen kérdés. A közelemben halad el, néhány lábnyira, lassan, mindig azonos irányba. Azt hiszem, ő az. A karima nélküli kalap végül is perdöntő. Két kézzel tartja az állkapcsát. Nem szólít meg. Tán nem is lát engem. Egy nap megszólítom, azt mondom... nem tudom, majd megtalálom a szavakat, ha eljön az ideje. Nincsenek itt napok, csak ez a kifejezés jutott eszembe. Fejtől derékig látom. Deréktól lefelé nem létezik. Számomra. A törzs egyenes. De fogalmam sincs, áll-e vagy térdel. Tán ül. Profilból látom. Időnként eltöprengek: Nem inkább Molloy? Talán Molloy, csak Malone kalapját hordja. De helyesebb a feltevés, hogy Malone, és a saját kalapját hordja. Az első tárgy, tessék: Malone kalapja. Más ruhát nem látok. Molloy tán nincs is itt. Vagy csak én nem látom? Tágas hely ez, szó se róla. Néha messzi fények érzékeltetik a távolságot. Őszintén szólva, azt hiszem, mind itt vannak, legalábbis Murphytól kezdve, mind itt vagyunk, azt hiszem, de eddig csak Malone-t láttam. Másik feltevés, itt voltak, de már

nincsenek itt. Ezt is megvizsgálom, a magam módján. Mélyebben egyéb üregek is vannak? Ahová az enyémen keresztül vezet az út? A mélység hülye rögeszméje. Más helyeket is tartogatnak számunkra, és az, ahol most Malone-nal vagyok, csupán a narthex? Én meg azt hittem, végeztem a szintekkel. Nem, nem, mind itt vagyunk, örök időktől, örökre.

Többé nem teszek fel magamnak kérdéseket. Netán ez az a hely, ahol végre eltűnünk? Eljön a nap, amikor Malone nem halad el előttem? Eljön a nap, amikor Malone az előtt a hely előtt halad el, ahol én voltam valaha? Eljön a nap, amikor valaki más halad el az előtt a hely előtt, ahol én voltam valaha? Sejtelmem sincs.

Szánalmat keltene a szakálla bennem, ha nem volnék érzéketlen. Álla két oldalán kusza csimbókokban csüng le arcáról. Valaha én is így forogtam? Nem, mindig itt ültem, ezen a helyen, kezem a térdemen, s csak bámultam magam elé, mint valami bagoly a madárházban. Könnyek patakzanak arcomon, de szemhéjam meg se rezdül. Vajon mit siratok így? Néha. Nincs itt semmi elszomorító. Tán meglágyult az agy. Mindenesetre teljesen kiment a fejemből az elveszített boldogság emléke, ha ugyan valaha is megfordult benne. Tudtommal egyéb testi szükségletek nem háborgatnak. Soha semmi sem zavar. Mégis nyugtalan vagyok. Mióta itt tartózkodom, nem változik semmi, mégsem merem levonni a következtetést, hogy a jövőben sem változik soha. Vegyük szemügyre kissé, hová vezetnek e meggondolások. Amióta csak létezem, itt vagyok, s ha megjelentem is máshol, csak idegeneknek köszönhettem. Minden teljes nyugalomban, tökéletes rendben zajlott, bár sor került néhány lármás eseményre, amit nem értek. Na persze nem, nemcsak azokat nem értem, nem értem magamat sem. Itt minden, nem jó, nem mondom, képtelenség. Nem születtem soha, egyszerűen létezem, ezek a fények nem világítanak, nem is égetnek. Malone elhalad előttem, nem jön sehonnan, nem megy sehová. Honnan származnak ezek az ősi fogalmak: kivilágított házak, leszállt az éj meg annyi más? Sokat tűnődtem rajta. És a rengeteg magamnak feltett kérdés. Nem a kíváncsiság szüli őket. Nem hallgathatok el. Nem akarok tudni magamról semmit. Itt minden világos. Nem, semmi sem

világos. De a beszéd nem némulhat el. Tehát zavaros dolgokat agyalnak ki. Ez már retorika. Mi a különös ezekben a fényekben? Szerintem semmit sem jelentenek. Tán az, hogy szokatlanok, kiszámíthatatlanul hunyorognak, hol fényesebben ragyognak, hol elhalványulnak, de sohasem világítanak erősebben, mint egy vagy két gyertya. Malone óramű pontosságával jelenik meg és tűnik el, mindig ugyanolyan távolságban, azonos sebességgel, azonos irányba halad, azonos testtartással. De a fények játéka tényleg kiszámíthatatlan. Szögezzük le, hogy az enyémnél kevésbé gyakorlott szem észre se venné őket. De vajon én észreveszem-e őket mindig? Talán rögzített fényforrásból származnak és állandóan világítanak, csak én észlelem úgy, hogy hunyorognak, pislákolnak. Remélem, visszatérhetek még e kérdésre. De a biztonság kedvéért már most kijelentem, hogy sokat várok ezektől a fényektől, mint persze minden egyéb hasonló, valószínűleg bizonytalan elemtől, melynek segítségével folytathatom, amit elkezdtem, sőt esetleg be is fejezhetek mindent. Ezek után pedig folytatom. Nem tehetek mást. Igen, abból, amit eddig mondtam, e hely bizalmat keltő rendjéről, vajon következik-e, hogy a jövőben nem áll be változás? Na persze. De már maga a tény elgondolkodtató, hogy egyáltalán felteszem ezt a kérdést. Hiába mondogatom magamban, hogy nincs más célja, mint táplálni a beszédet, amikor akadozik, már-már elapad, nem elégíti ki ez a nagyszerű magyarázat. Csak nem lehet, hogy igazi szellemi munkát végzek, hogy valamiféle tudásvágy kerített hatalmába? Nem tudom. Megpróbálom másképp. Ha egy nap valami lappangó rendetlenség e helyen mégis változást idéz elő? Akkor? Az a szóban forgó változás jellegétől függ. Bár nem, itt mindenféle változás végzetes lenne, tüstént visszavetne engem a komolytalan dolgok körébe. Más. Tényleg nem változott semmi, mióta itt vagyok? Őszintén, szívemre tett kézzel, várjunk csak, tudtommal, semmi. De már jeleztem, talán tágas ez a hely, bár lehet, hogy mindössze tizenkét láb az átmérője. Határai lehetnek távol vagy akár nagyon közel. Szívesen hinném, hogy középpütt vagyok, de ez igazán bizonytalan. Bár talán jobb lenne, ha a szélén ülnék, mivel ugyanabba az irányba nézek mindig. De nem a szélén ülök. Mert akkor Malone, aki körülöttem forog, minden teljes fordultnál elhagyná e helyet, ami nyilvánvalóan lehetetlen. De voltaképpen

tényleg forog-e, vagy csak előttem halad el egyenes vonalban ? Nem, forog, érzem, mégpedig körülöttem, akár a bolygó napja körül. Ha zajt csapna Malone, mindig hallanám, jobbról, a hátam mögül, balról, mielőtt még meglátnám őt. De nem csap zajt, és mivel nem vagyok süket, biztosra veszem ezt, vagyis hát majdnem biztosra. Végül is elég nagy különbség, hogy a középpontban vagy a peremnél ülök-e, esetleg a kettő között vagyok valahol. Az is lehet, nem titkolom, hogy magam is állandó mozgást végzek, Malone pedig követ, mint hold a földet. Akkor viszont nem panaszkodhatom a fények szeszélyes játékára, inkább bennem lehet a hiba, mivel makacsul bebeszéltem magamnak, vagy a fények ugyanazok, egy pontból nézve. Minden lehetséges, majdnem minden. De legegyszerűbb, ha azt hiszem, hogy mozdulatlan vagyok e hely középpontjában, bármilyen is a formája és a mérete. Egyúttal persze ez a legkellemesebb is. Szóval látszólag semmi változás, mióta itt vagyok, a fények szeszélyes játéka tán csalóka látszat csupán, tartok minden változástól, érthetetlen nyugtalanság.

Nem vagyok töksüket, ezt abból tudom, hogy tisztán eljutnak hozzám a zajok. Mert majdnem teljes csönd van itt, de azért tényleg csak majdnem. Emlékszem az első zajra, amit hallottam ezen a helyen, gyakran hallottam azóta is. Mert kénytelen vagyok feltételezni, hogy csak egy bizonyos ideje vagyok itt, már az elbeszélés kedvéért is. Maga a pokol, jóllehet örök, Lucifer lázadásával kezdődik. Engedtessek hát meg nekem, e távoli múltból kölcsönzött hasonlat fényénél, hogy feltegyem, örökre itt vagyok, de nem örök időktől. Ez nagyban megkönnyíti majd a beszámolómat. Az emlékezetnek is lesz néhány szava, megfelelő időben, pedig megtiltottam magamnak, hogy emlékezzem. Úgyszólván ezer szó, amire nem számítottam. Tán szükségem lesz rájuk. Tehát hosszú, teljes csönd után egyszer csak halk kiáltás hangzott fel. Nem tudom, Malone is hallotta-e. Engem meglepett, igen, nem túlzás ez a kifejezés. Ilyen hosszú csend után, halk kiáltás, aztán csönd, megint. Miféle lény hallatta s hallatja időnként most is? Egy és ugyanaz-e az a lény? Nem tudni. Semmi esetre sem emberi lény, nincsenek itt emberi lények, vagy ha vannak, már nem kiabálnak. Malone a vétkes? Vagy én? Tán csak egyszerűen fing volt. Léteznek ilyen

hangos fingok? Micsoda száralmas rögeszme! Mihelyt történik valami, mindjárt tudni akarjuk, mi az. Legalább ne kellene folyton állást foglalnom. S miért beszélnek a kiáltásról? Talán eltört valami, vagy két tárgy összekoccant. Időnként hangok hallatszanak itt, ennyi az egész. A kiáltást említettem először, mivel ez volt az első hang. Hallok sok másfélét is. Néhányat már felismerek, de valamennyit nem. Meghalhat az ember hetvenéves korában anélkül, hogy egyetlenegyszer is megcsodálta volna a Halley-üstököszt.

Ki kell jelölnöm önmagam kezdeteit, ezért jó volna, ha a menedékem keletkezésének idejéhez viszonyíthatnám. Vártam valahol másutt, hogy kész legyen számomra ez a hely?

Vagy az várta jöttömet, hogy benépesítsem? A hasznosság szempontjából az első feltevés sokkal jobb, a jövőben is sokszor támaszkodom majd rá. Bár mindkettő elég visszatetsző. Tehát azt mondom, hogy ugyanakkor keletkeztünk, egymásnak lettünk teremtvé, ugyanabban a pillanatban. És csak azokat a zajokat nem ismerem, melyek még nem hangzottak fel. De nem változtatnak semmin. A kiáltás nem változtatott semmin, még először sem. Hát a meglepetésem? Biztos számítottam rá.

Ideje lenne társat szereznem Malone-nak. De előbb egy eseményről beszélek, ami csak egyszer történt mostanáig. Türelmesen várom, hogy újból megtörténjen. Két hosszúka, emberforma alak ütközött össze előttem. Elestek, aztán már nem láttam őket. Persze mindjárt a Mercier-Camier pseudo-párra gondoltam. Ha legközelebb a látómezőmbé kerülnek, és lassan haladnak egymás felé, már tudom, hogy összeütköznek, elesnek és eltűnnek, talán jobban megfigyelhetem őket. Nem igaz. Malone-t éppolyan rosszul látom, mint először. Állandóan ugyanabba az irányba nézek, ezért csak azt látom, ami közvetlenül előttem történik, persze nem tisztán, csak amennyire lehetséges, vagyis most éppen azt láttam, hogy összeütköztek, elestek, majd eltűntek. A közeledésüket mindig csak homályosan látom, a szemem sarkából. De hát melyik szemem sarkából? Mert ők is bizonyára görbe pálya mentén érkeznek közvetlen közelembe. Mert a látási viszonyok vagy a gyenge

látásom miatt csak azt látom, ami a közelemben történik. Hozzáfűzöm, hogy a föld szintjéhez képest egy kicsit magasabban ülök, ha ugyan föld ez itt. Tán víz vagy valami más folyadék. Ezért kissé lefelé kell néznem, ha valóban jól akarom látni, ami közvetlenül előttem zajlik.

De nem nézek többé lefelé. Szóval csak azt látom, ami előttem történik; csak azt látom, ami a közvetlen közelemben történik; azt is rosszul látom, amit viszonylag jól látok.

Miért képviseltettem magam a fényben, az emberek között? Úgy rémlik, nem volt részem benne. Tovább! Még most is látom a képviselőimet. Mennyi mindent meséltek! Az emberekről. A fényről. Alig hittem a fülemnek. Mégis emlékszem rá. De hol, mikor, mi módon társalogtam ezekkel az urakkal? Idejöttek volna zavarogni? Nem, soha nem zavart itt senki. Akkor másutt? Máshol nem jártam soha. Pedig csak tőlük tudhatom, amit az emberekről meg viselt dolgaikról tudok. Nem sok az egész. Meglennék nélküle. Nem mondom azért, hogy sohasem lesz jó semmire. Tudom majd használni, ha szükség lesz rá. Már előfordult, hogy használtam. Zavarba ejtő, hogy ezeket az ismereteket olyan embereknek köszönhetem, akikhez nem lehetett közöm soha. Végtére is ez a lényeg. Hacsak nem velem született fogalmak, mint a jó és a rossz. Elég valószínűtlen. Elképzelhető, hogy anyám fogalma velem született? Számomra nem. Ezek az urak beszéltek anyámról. Egyik kedvenc, dédelgetett témájuk volt. Istenről is felvilágosítottak. Azt mondták, végső soron tőle függök. Isten Ballyban székelő szolgáitól megtudták, már nem tudom, mit, Bally, igen, ez az a hely, szerintük, ahol rám erőszakolták az életet. Az volt ám csak az igazán szép ajándék! De különösen felebarátaimról locsogtak sokat, beleadva a témába apait-anyait. Nemigen emlékszem már ezekre a társalgásokra. Nem sokat értettem belőlük. Néhány eszmefuttatást mégis megjegyeztem. Előadást tartottak a szerelemről, az értelemről, értékes, roppant értékes előadásokat. Ennek már nyilván jó ideje, ők tanítottak számolni, gondolkodni. Hasznát vettem e trükköknek, nem mondom, de nem lett volna szükség rájuk, ha békén hagynak. Mostanában sebvakarásra használom őket.

Mocskos fickók, a zsebük tele mérgekkel, égetőszerekkel. Tán levelező oktatásban részesültem. Pedig mintha láttam volna őket. Esetleg fotókon. Mikor ért véget ez a fejtágítás? Véget ért egyáltalán? Még néhány kérdés, ezek az utolsók. Most csak szünet van? Négyen-öten nyaggattak, azzal a kifogással, hogy jelentést tesznek. Különösen az egyik keltett erős undort bennem, azt hiszem, Basile-nak hívják. Szó nélkül egyfolytában rám meredt, tágra nyitott, üres tekintettel, egyre jobban a maga képére formálva. A sötétben meghúzódva, tán még mindig engem fürkészhet? Még mindig bitorolja a nevemet, a címkét, melyet ők ragasztgattak rám odafönt, az ő világukban, türelmesen, évszokról évszakra? Nem, nem, itt biztonságban vagyok, és szórakozásból azt kutatom, hogy kitől is kaphattam e jelentéktelen sebeket.

A másik egyenesen felém tart. Mintha súlyos kárpitok mögül lépne elő, tesz néhány lépést, rám bámul, aztán hátrál. Meggörnyed, s mintha súlyos tárgyakat cipelne, nem tudom, miket. Legtisztábban a kalapját látom. Viseltes a teteje, akár egy ócska cipőtalp, és néhány szürke hajszál kandikál ki rajta. Tekintetét elég hosszan, könyörgőn függesztette rám, mintha tehetnék érte valamit. A másik benyomás, valószínűleg ez is téves, az, hogy ajándékokat hoz, és nem meri átadni. Visszaviszi, elejti őket, eltűnnek. Nem jön gyakran, pontosan nem tudom, de rendszeresen, az biztos. Látogatása mostanáig sohasem esett egybe Malone megjelenésével. Bár tán majd ez is előfordul. Egyáltalán nem zavarná a rendet. Mert néhány hüvelyknyi pontossággal kiszámítom ugyan Malone pályáját, feltéve, hogy három láb távolságban halad el előttem, ami nem biztos, viszont a másik útvonaláról nagyon zavaros fogalmaim vannak csupán, mivel képtelen vagyok mérni az időt, ami már önmagában is lehetetlenné teszi a számítást, ráadásul kettejük sebességét sem tudom összehasonlítani. Tehát fogalmam sincs, látom-e őket egyszerre valaha. De szívesen hiszem, hogy igen. Mert ha nem láthatnám őket együtt soha, akkor Malone-nak mindig pontosan ugyanannyi idővel kellene megjelennie a másik előtt, vagy követnie őt. Rosszul mondom. Mert a kettejük megjelenése közötti időtartam változhat (és valószínűleg változik is), anélkül hogy nullára redukálna. Ez a változékony időtartam sugallja, hogy két hűséges társam mégis

találkozik egy nap, összeütköznek, talán el is esnek. Már mondtam, hogy minden ismétlődik itt, előbb-utóbb, nem, most akartam mondani, de meggondoltam magam. Bár a találkozás nem kivétel a szabály alól? Az egyetlen találkozás, melynek tanúja voltam, régen. történt, és nem ismétlődött. Valaminek a vége volt talán. És talán akkor szabadulok meg Malone-tól és a másiktól, nem mintha zavarnának, amikor együtt látom őket, vagyis összeütköznek. Sajnos nemcsak ők köröznak itt. Többen vannak, felém tartanak, elmennek előttem, körüljárnak. Persze még nem mind ismerem őket. Nem zavarnak, nem győzöm eléggé hangsúlyozni. De ha sokáig így megy, ráunok az egészre. Nem tudom, mennyire. Pedig előfordulhat. Csak úgy elindítjuk a dolgokat, leállítani meg nem áll módunkban! A beszéd kedvéért. Beszélni kezdünk, mintha akkor hagynánk abba, amikor akarjuk. Jól is van. Csak azért folytatódhat a beszéd, mert keressük a módját, hogyan vethetnénk véget a dolgoknak, miképp némíthatnánk el a hangot. Nem, nem szabad gondolkoznom. Inkább mondom, ami eszembe jut.

Ha törik, ha szakad, mindenképpen száműznöm kell innen tárgyakat, képeket, zajokat, fényeket, a beszéd nagy sietségében gyáván telezsúfoltam velük ezt a helyet. Igazságkeresés a beszéd lázas önkívületében. Ezért akarjuk hát kivágni magunkat találkozás útján. Csak lassan! Előbb bemocskolunk mindent, aztán tisztogatunk.

Nem ártana, ha magammal is törődnék kicsit, a változatosság kedvéért. Előbb-utóbb ráfanyalodom. De hamarjában lehetetlennek tűnik. Egy sírba temetkezzem a teremtményeimmel? Elmondjam, mit látok, mit érzek, mitől félek, mit remélek, mit tudok, mit nem tudok? Igen, elmondom, mégpedig magamtól. Malone forog, kering, szenvtelenül, mozdulatlanul, némán, állkapcsát tartva, nem érdeklik többé a keserveim. Végre valaki, aki nem olyan, amilyen én nem lehetek soha. Hiába vagyok mozdulatlan, ő az Isten. Meg a másik. Könyörgő tekintettel láttam el, ajándékokkal. Rám se néz, meg sem ismer, nem hiányzik neki semmi. Csak én vagyok ember, minden egyéb isteni.

A levegő, a levegő, nézzük csak, mit lehet kihozni ebből a régi témából. Átlátszó szürke a közvetlen közelemben, s ezen a bűvös körön túl alig valamivel sötétebb, finom, áthatolhatatlan fátyollá változik. Csak nem belőlem árad ez a gyenge fény, melynek világánál üggyel-bajjal kiveszem az orrom előtt zajló dolgokat? Egyelőre elvetem e feltevést, nem látom hasznát. Még a legsötétebb éjszakában is lát az ember valamit, azt mondják, a koromfekete égbolt és a föld fényénél. Nincs itt éjszaka. Ez a szürkesség körülöttem homályos, távolabb már a szó szoros értelmében átlátszatlan, mégis elég erős fényt áraszt. De nem lehet, hogy az a vászon, melyen a tekintetem botorkál, és amit makacsul levegőnek néz, inkább áthatolhatatlan ólomfal? Botra volna szükség, ha komolyan akarnék válaszolni e kérdésre, valamint egyéb eszközökre, hogy használhassam is a botot, mivel az előbbinek nem venném hasznát az utóbbiak hiányában. Szükségem lenne, futólag megjegyzem, jövő idejű és feltételes melléknévi igenevekre is. Elhajítanám a botot előre, akár egy gerelyt, és a zajból kiderülne, hogy ami ilyen közel van, és zavar a látásban, még mindig űr-e vagy tömör anyag. Bár nem, nem engedném el, még elveszne örökre, inkább kardként használva hasogatnám a levegőt, vagdosnám a falat. De a botok korszaka lejárt, csak a testemre számíthatok itt, teljesen mozgásképtelen testemre, hiszen már a szemem se csukódik le, pedig igenis lecsukódott valaha, Basile és bandája szerint, nem pihentethetem, ha belefárad a látásba, nem álhatók,

nem fordíthatom félre, nem süthetem le, nem emelhetem az égnek, nyitva van, kimered, szakadatlanul fürkésznie kell az elé táruló rövid folyosót, ahol az idő 99%-ában nem történik semmi. Bizonyára vöröslik, mint az izzó parázs. Időnként azon tűnődöm, hogy a két retina vajon nem fordul-e szembe. Egyébként, ha jól meggondolom, ez a szürke enyhén rózsaszín, mint bizonyos madarak tollazata, például a kakadué.

Sötét, világos vagy szürke, először mindenképpen a szürkére van szükségünk, lévén olyan, amilyen, és lehetővé teszi, amit lehetővé tesz, világosból és sötétből áll, és kiküszöböli az előbbi vagy az utóbbit, hogy aztán egyik vagy másik színére váltson. Habár a szürkeség dolgában netán csalóka látszat áldozata vagyok.

Ilyen körülmények között hogyan is írhatok, ha csupán az írás keserves fizikai munkáját tekintjük is? Nem tudom. Megtudhatnám. De nem tudom meg. Ezúttal nem. Én írok, én, pedig nem tudom felemelni a kezemet a térdemről. Én gondolkodom, az íráshoz elég lesz, én, akinek máshol jár az esze. Én vagyok Máté és én vagyok az angyal, a kereszthalál előtt, az eredendő bűn előtt jöttem a világra. Ide.

A biztonság kedvéért hozzáfűzöm, ezek a dolgok, amiket elmondok, ha tudok, nem léteznek már, vagy még nem léteznek, sohasem léteztek, és nem is fognak létezni soha, vagy ha léteztek, léteznek vagy létezni fognak, nem itt léteztek, nem itt léteznek, nem itt fognak létezni, hanem másutt. De én itt vagyok. Tehát hozzá kell fűznöm a fentiekhez ezt is: Szóval itt vagyok, én vagyok itt, aki nem tud beszélni, nem tud gondolkodni, akinek beszélnie, tehát talán gondolkodnia is kell egy kicsit, de nemcsak itteni önmagam eszével, hanem kicsit, de éppen eléggé, nem tudom, hogyan, bár nem is erről van szó, a múltban másutt lévő, a jövőben másutt lévő önmagam eszével azokról a helyekről, ahol voltam vagy leszek. Bár sohasem voltam másutt, akármilyen bizonytalan is a jövő. Az a legegyszerűbb, ha azt mondom, hogy amit mondok, amit mondani fogok, ha tudok, arra a helyre vonatkozik, ahol vagyok, magamra, aki ott vagyok, bár képtelen vagyok ilyesmire gondolni, beszélni róla, azért, mert

beszélnem kell, tehát talán gondolkodnom is kell róla egy kicsit. Más, amit mondok, amit tán mondani fogok minderről, magamról, a hajlékomról, az már elhangzott, hiszen mindig is itt voltam, így most is itt vagyok. Végre egy tetszetős gondolatmenet, méltó a helyzetemhez. Nyugtalanságra semmi ok. Mégis nyugtalankodom. Nem rohanok a vesztembe, nem rohanok sehová, véget értek a kalandjaim, elmondtam, amit elmondtam, azt nevezem kalandnak. Pedig érzem, hogy nem így van. Csak magamról beszélhetek és erről a helyről, így attól tartok, hogy a fecsegésemmel ismét véget akarok vetni mindkettőnknek. Ami nem is lenne baj, sőt ha mindentől megszabadulva nem kellene nulláról előről kezdenem az egészet, egyedül, üres kézzel, hogy újra eljussak ide, na, persze, új utakon, netán a régieken, minden próbálkozásnál más és más alakot öltve. Kissé zavaros a bevezetés, időbe telik, míg előállítják az elítéltet, felkészítve a kivégzésre. De nem veszem el a reményt, hogy egy nap majd megkímélhetem magam, hallgatás nélkül. És azon a napon, nem tudom, miért, majd elhallgathatok, végezhetek, tudom. És ebben van minden reményem, még egyszer hangsúlyozom, hogy nem alkotom meg magam, nem tűnök el, itt maradok, ahol állítólag örök időktől vagyok, mert gyorsan mondani kellett valamit, csodálatos lenne itt végezni. Tényleg ez a vágyam? Igen, ez a vágyam, végezni, ez a vágyam, csodálatos lenne végezni, bárki vagyok, bárhol vagyok.

Remélhetőleg hamarosan véget ér ez a bevezetés, és elkezdődik a tárgyalás, mely dönt a sorsomról. Sajnos azonban félek, mint mindig, a folytatástól. Mert mit is jelent ez a folytatás? Elmenni innen, rátalálni magamra, elveszni, eltűnni, előről kezdeni, először önmagam számára ismeretlenül, aztán apránként, úgy, mint mindig, valahol másutt, azt mondom majd, hogy mindig ott voltam azon a helyen, bár nem tudok róla semmit, nem tudhatok semmit, mert képtelen vagyok látni, mozogni, gondolkodni, beszélni, de amelyről lassanként, e fogyatékokosságot dacára, megtudok valamit, csak azt, hogy bebizonyosodik: az is ugyanolyan, mint a többi, mintha nekem lett volna teremtvé, mégsem kér belőlem; amelyet mintha kedvelnék, még sincs kedvem hozzá, lehet választani; amelyről nem tudom, elnyel-e vagy kiokád, s amely talán csak távoli koponyám belseje,

ahol valaha tévelyegtem, s most egy helyben vagyok, mert megnőttem, s a koponya belső falának ütközöm fejemmel, kezemmel, lábammal, hátammal, mellemmel, ugyanazokat a régi történeteket mormolva, a régi történetemet, mintha először mondanám. Nincs hát mitől tartani. Mégis félek a szavaimtól, félttem magam, a rejtekhelyemet is, már megint. Csakugyan nem indulhatnék valami új úton? Már említettem a reményemet, de hát az nem komoly dolog. És mi lenne, ha azért beszélnék, hogy ne mondjak semmit, tényleg semmit? Így tán elkerülhetném, hogy egy jóllakott, vén patkány szétrágcsáljon, kis baldachinos ágyammal, bölcsőmmel együtt, vagy lassabban rágcsáltatnám szét magam öreg bölcsőmben, és a sebeimnek lenne idejük behegedni, mint a Kaukázusban, mielőtt újra lerágnák a húsom. De azt hiszem, lehetetlen azért beszélnünk, hogy ne mondjunk semmit, úgy érezzük, sikerül, de mindig becsúszik egy hiba, egy kis igen, egy kis nem, amivel akár egy dragonyosezredét ki lehetne irtani. Mégsem esem kétségbe ezúttal, amikor elmondom, ki vagyok, hol vagyok, remélem, nem fogok elveszni, elmenni innen, itt akarom végezni. A módszer szelleme akadályozza a csoda születését, a módszeré, melyet tán túl komolyan vettem. Én aztán füttyölök rá, hogy Prométheusz huszonkilencezer-kilencszázhetven évvel a teljes büntetésének letöltése előtt szabadult meg. Mert köztem és e nyomorult között, aki gúnyolódott az isteneken, feltalálta a tüzet, kiégette az agyagot, megszelídítette a lovat, egyszóval lekötölte az emberiséget, remélem, nincs semmiféle hasonlóság. Mégis említést érdemelt. Tehát: Tudok-e majd beszélni magamról meg erről a helyről anélkül, hogy véget vetnék mindkettőnknek? Elhallgathatok-e valaha? Van kapcsolat a két kérdés között? Szeretem a tétet. Akad itt több is, vagy talán csak egy.

Nem tesznek bolonddá ezek a Murphyk, Molloyok és Malone-ok. Csak vesztegettem rájuk az időmet, kárba veszett a fáradságom, amikor róluk beszéltem, pedig csak magamról lett volna szabad, hogy elhallgathassak. De most mondtam, hogy magamról beszéltem, és most is éppen magamról beszélek. Szarok rá, mit mondtam az imént. Most fogok magamról beszélni, most először. Azt hittem, jól teszem, ha magam köré gyűjtöm ezeket a hivatásos

szenvedőket. Tévedtem. Nem az én fájdalmaimat szenvedik, az ő fájdalmuk semmiség az enyémhez képest, csak töredéke az enyémnek, csak azért választottam le magamról, hogy szemügyre vegyem. Most tűnjenek el, ők meg a többi, akiket felhasználtam, s akik erre várnak, bosszulják meg rajtam a szenvedést, amit okoztam, aztán tűnjenek el az életemből, az emlékeimből, a szégyeneimből, a félelmeimből. Már senki sincs itt, csak én, senki sem forog körülöttem, senki sem tart felém, senki sem ütközött össze előttem soha. Ezek az emberek sohasem léteztek. Csak én léteztem és a homályos úr. És a zajok? Nincsenek. Minden csendes. És a fényeket, melyektől olyan sokat vártam, szintén ki kell oltani? Igen. Nincsenek itt fények. Szürkés homály sincs, sötétséget kellett volna mondanom. Csak én vagyok, én, aki semmit sem tudok magamról, hacsak azt nem, hogy sohasem beszéltem magamról, meg ez a sötétség, melyről szintén nem tudok semmit, hacsak azt nem, hogy fekete és üres. Erről beszélek hát, mivel beszélnem kell, egészen addig, amikor már nem kell beszélnem.

Meglátjuk, mi lesz belőle. Hát Basile és bandája? Nem is léteznek, csak kiagyaltam őket, hogy megmagyarázzak, nem is tudom, mit. Ó, igen. Hazugság az egész. Isten és az emberek, napfény és természet, a szív felbuzdulásai, a megértés eszköze, én találtam ki őket gyáván, egyedül, mert senki sincs itt, aki késleltetné a percet, amikor beszélnem kell magamról. Többé nem kerülnek szóba.

Semmit sem tudok magamról, de azt tudom, hogy nyitva a szemem, mert szakadatlanul patakzik belőle a könny. Úgy tudom, ülök, a térdemre tett kézzel, mert nyomás nehezedik az ülepemre, a talpamra, a kezemre és a térdemre. A kezemben a térdem nyomását érzem, a térdemen a kezemét, de milyen nyomás nehezedik az ülepemre és a talpamra? Nem tudom. A hátam nincs megtámasztva. Csak azért említem e részleteket, hogy meggyőződjek róla, nem hanyatt fekszem, behajlított, felemelt lábbal, csukott szemmel. Nem árt, ha már kezdetben pontosan ismerjük a testhelyzetünket, mielőtt rátérnénk a fontosabb dolgokra. De honnan tudom, hogy egyenesen magam elé nézek, ahogy mondtam? Érzem, hogy egyenes a hátam, egyenes a nyakam, egész jól megül a fejem rajta, akár sétapálca végén a gomb. Rossz a hasonlat. Meg aztán, a szememtől az állkapcsomig, sőt a nyakamra is folynak a könnyeim az arcomon, erről pedig szó se lehetne, ha lehajtanám a fejem, vagy felfelé néznék. De az egyenes fej-tartás nem téveszthető össze az egyenes tekintettel, sem a függőleges sík a vízszintessel. Ez csak másodlagos kérdés, mert nem látok semmit. Ruha van rajtam? Gyakran feltettem magamnak ezt a kérdést, aztán gyorsan Malone kalapjáról, Molloy kabátjáról, Murphy ruhájáról kezdtem beszélni. Egészen könnyen lehetek öltözve, ha van is rajtam ruha. Mert érzem, amint a könnyeim vidáman csörgedeznek a mellemen, oldalamon és a hátamon. Ó, igen, szó szerint könnyben úszom, összegyűlik a szakállamban, és onnan, ha a szakállam már nem tudja visszatartani... nem, nincs is szakállam, hajam sincs, sima golyó van a vállaim közt, nincsenek is vonásai, csak szeme van, amelyből csupán a két üreg maradt. És ha nem érezném úgy-ahogy a talpamat és a tenyeremet, melytől még nem sikerült megszabadulnom, tojás alakúnak képzelném magam, bár nem olyan anyagból vagyok, mint a tojás, de azért hasonlíthat rá az alakom, két lyukkal, akárhol, csak ki ne durranjak. Mert inkább kocsonyás az anyagom. De lassan, lassan, különben sohasem érek célhoz. Ruházat dolgában nem nagyon lehet hát szó másról pillanatnyilag, legfőljebb lábszárvédőről, esetleg itt-ott néhány rongyról. Már disznóságot sem mondok többet. Mire való volna nekem a nemi szerv, hisz orrom sincs? Minden elhullott, ami kiáll, elveszett a

hajam, kiesett a szemem, nyomtalanul, olyan mélyre hullt, olyan messze, hogy nem hallottam semmit, tán még mindig hullik lassan a hajam, akár a koromszemcse, a fülem lehullását meg észre se vettem. Feleslegesek mind, a lélek egy-egy darabja; de feltaláltam a szerelmet, a zenét, a kökényillatot, csak hogy megmeneküljek magamtól. Szerveket, külvilágot könnyű elképzelni, másokat, Isten bizony, el is képzelünk, megy az könnyen, meg is nyugtat nagyjából, lecsillapít egy pillanatra. Igen, Istenben nem hittem, megnyugvásul sem, egy pillanatra sem. Több szünetet nem tartok. Semmit sem őrizhetek hát meg mindabból, ami nyomorult gondolataimat hordozta, ami szavaim alatt görnyedezett, míg én rejtőzködtem? Kiszáritom ezeket az üregeket, ahonnan csak úgy ömlenek a könnyek, igen, betapasztom őket, meg is van, már nem folyik semmi belőlük, nagy golyó vagyok, beszélő golyó, nem létező dolgokról beszélek, vagy tán léteznek is ezek a dolgok, honnan tudhatnánk, nem is ez a lényeg. Ó, igen, már más nótát fújok, hamar megy az nálam. De végül is, miért golyó, miért nem valami más, és miért nagy? Miért nem henger, egy kis henger? Tojás? Közepes méretű tojás. Nem, nem, már megint ez a régi ostobaság, mindig tudtam, hogy gömbölyű vagyok, kemény és gömbölyű, csak nem mertem mondani, kiemelkedések, nyílások nélkül, talán láthatatlan vagyok, esetleg olyan nagy, mint a Szíriusz a Nagykutya csillagképben, semmi értelmük ezeknek a kifejezéseknek. Az a lényeg, hogy gömbölyű vagyok és tömör, bizonyára ennek is megvan az oka, hogy gömbölyű vagyok és tömör, nem pedig szabálytalan a formám, amely ütésre behorpadna vagy kidudorodna, de ezzel vége az okoknak. Az összes többit hagyom a fenébe, a nevetséges sötétséggel együtt, melyről azt hittem egy pillanatra, hogy méltóbb hozzám, mint a szürke homály. Mennyi ocsmány hűhó a világosság és a sötétség körül! Valósággal tobzódtam bennük! De vajon gurulok-e, amint golyóhoz illik, vagy egyensúlyban vagyok valahol, megszámlálhatatlan alátámasztási pontjaim egyikén? Hamisítatlan kísértés kerülget, hogy megtudjam. E látszólag egyszerű kérdésről rengeteget lehetne beszélni. Csak éppen nem írnák a javamra. Nem, még mindig ugyanaz a lecke foszt meg a csendtől, a pihenéstől, jól tudtam, csak nem akartam elmondani, nem tudom, miért, talán féltem a csendtől, vagy azt hittem, mindegy, mit mondok, tehát, ha

csak egy mód van rá, hazudni a legjobb, úgy továbbra is rejtőzködhettek. Mindegy. De most felmondom a leckét, a leckémet, ha eszembe jut. Nem voltam mindig szomorú a különféle égboltok alatt, az utakon, a városokban, az erdőkben, a szobákban, a hegyek közt, a síkságokon, a tengerpartokon a hullámverést hallgatva, hőseim bőrébe bújva, vesztegettem az időmet, megtagadtam a jogaimat, semmiségeken is bánkódtam, elfelejtettem a leckémet. Aztán egy kis pokol, a saját poklom, nem túl keserves, néhány kedves kárhozottal, önekik nyöszörgők, és nyögéseim néha felszítják a szájalom lángjait, várva a percet, amikor mindahányan porrá éghetünk. Beszélek, beszélek, mert kell, de nem hallgatok oda, kutatok a leckém, az életem után, melyet jól ismertem valaha, csak nem akartam a magaménak vallani, ezért zavarosak időnként a soraim. Talán ezúttal is csak kutatok a leckém után, mivel nem tudom felmondani, és olyan nyelven kísérem magam, amit nem is értek. De ahelyett, hogy azt mondanám, amit nem kellett volna mondanom, amit sohasem fogok elmondani, amit talán elmondok, ha tudok, nem tenném-e jobban, ha valami mást mondanék el, ha nem is azt, amit el kell mondanom? Megpróbálom, megpróbálom másik jelen időben, még ha nem is a saját jelenemben, szünet nélkül, könnyek nélkül, szem nélkül, okok nélkül. Tegyük fel, hogy rögzített helyzetben vagyok, bár nem fontos, hogy rögzítve vagyok-e, vagy gurulva változtatom a helyem állandóan, a levegőben vagy egyéb felületekkel érintkezve, esetleg néha gurulok, néha megállok, mivel nem érzek semmit, nem érzem, hogy nyugalmi helyzetben volnék, sem a változást, semmit, ami támpontul szolgálhatna bármily vélemény megformálásához, ami nem sokat izgatna, ha akár halvány fogalmaim lennének a dolgok állásáról, tehát az értelem helyes használatáról, de hát nem érzek semmit, nem tudok semmit, gondolkodni pedig csak éppen annyit gondolkodom, amennyi az állandó beszédhez elég, ezt nem nevezhetjük gondolkodásnak. Szóval inkább ne tegyünk fel semmit, sem azt, hogy mozgok, sem azt, hogy nem mozgok, ez a legbiztosabb, mivel nem fontos az egész, és térjünk át más, fontos dolgokra. De mifélére? Ez a hang talán fontosabb, mely beszél, s jól tudja, hogy hazug, nem is törődik vele, mit mond, talán már nagyon öreg, megalázott, és nem mondhatja ki végre az utolsó szavakat, tudja magáról, hogy

fölösleges, nem is figyel magára, a csendre figyel, melyet megtör, s melyből talán egyszer elérkezik hozzá a béke és a búcsú hosszú, tiszta sóhaja. Ez a hang talán fontosabb? Többé nem teszek fel magamnak kérdéseket, vége a kérdéseknek, nem is tudok többet. Feltör bennem a kérdés, eltölt, megtelik hangjával egész bensőm, nem az én kérdésem, nem tehetek semmit ellene, nem tudom elfojtani, szétszaggat, felráz, ostromol. Nem az enyém, nekem nincs kérdésem, nincs hangom, de beszélnem kell, mindössze ennyit tudok, e körül forog minden, erről kell beszélni, ezen a hangon, mely nem az enyém, de nem lehet másé, csak az enyém, mivel csak én létezem, vagy tán mások is léteznek, és övük ez a hang, csak nem jönnek ide hozzám, nem mondok többet erről, nem leszek világosabb. Ők talán távolról figyelnek, semmi kifogásom ellene, ha én nem látom őket, csak egy arcot látnak belőlem, egy arcot, a zsarátnok között, tudják, hogy porrá ég, de az soká tart, későre jár, lecsukódik a szemük, holnap korán kell kelni. Szóval én beszélek, egyedül, mivel nem tehetek mást. Nem, néma vagyok. Tényleg, mi lenne, ha elhallgatnék? Mi történne velem? Annál is rosszabb, ami most történik? Fúj, már megint kérdések! Jellemző! Azt mondom, nincs több kérdésem, és lépten-nyomon kiszalad egy a számon. Pedig azt hiszem, ezek is kérdések. Csak hogy félbe ne szakadjon a beszéd, ez a fölösleges beszéd, amit nem is írnak a javamra, és ami egy szótaggal sem hoz közelebb a csendhez. De résen állok, nem fogok felelni rájuk, már nem teszek úgy, mintha kutatnék valami után. Hogy ki ne szikkadjak, talán kénytelen leszek kitalálni még egy tündérmesét fejekkel, törzsekkel, karokkal, lábakkal meg az összes többivel, és életre keltem őket a tökéletlen sötétség és a bizonytalan fény örök világában, ahogy már megtettem néhányszor. Bár őszintén remélem, hogy nem. De azért megtehetem, ha szükséges. Mert amikor utoljára szórakoztattam magam bohóctréfáimmal, vagy a másikat, aki összetéveszti magát velem, nem voltam figyelmetlen. És mintha valami más, kellemesebb módszerről is hallottam volna, aminek a segítségével kivághatnám magam a helyzetemből, és még ki is kapcsolódhatnék anélkül, hogy akár egy pillanatra is abba kellene hagynom a beszédet, csupa mondta, gondolta, kérdezte, felelte, ezeket a roppant ígéretes szólamokat, melyeket, megfogadtam magamban, az első adandó alkalommal felhasználok,

mihelyt végeztem ezzel a holdkóros bandával itt. De minden kiment a fejemből. Mert nehéz ám beszélni, még ha összevissza beszél is az ember, ha közben másra kell figyelnie, persze, az igazi lényegre, ahogy egy halk mormolás határozza meg apránként ezt a lényegyet, mintegy bocsánatot kérve, hogy még nem halt el. És amit akkor hallani véltem - mármint hogy mit is kell tennem, mit kell mondanom, hogy aztán ne kelljen tennem semmit, meg mondanom sem -, azt mintha alig hallottam volna, mivel zajt csaptam közben, egy ködös átok rosszul értett szavainak értelmében. Pedig néhány kifejezés eléggé meglepett, arra ösztönöztek, hogy esküdjek meg, hogy locsogás közben sohasem felejtsem őket, sőt mi több, az is elhangzott, hogy e szavak majd egyre sokasodnak, s irtózatossá dagadva, minden más beszédet kiűznek nyomorult számból, a számból, amelyből hiába dőltek hazug fikciók, úgy, hogy csak az ő beszédük maradjon benne, végre az igazi, végre, az utolsó. De mindent elfelejtettem, és nem csináltam semmit, ha ugyan éppen most nem teszek valamit, e pillanatban, és ebben őszintén bízom. Mert ha ilyen zene elhatolhatott hozzám, amikor haldoklók zavaros dolgaival vesződtem, akik jöttek-mentek, egymásnak ütköztek, egy helyben kínlódtak, s néha rövid időre elveszítették az eszméletüket, akkor most nem kellene még erősebben hallatszania ennek a zenének, most, amikor úgyszólván csak önmagammal vagyok tele? De ez már megint okoskodás. És tessék, máris veszedelmesen sodródok a történet támasza felé, pedig még nem közelítettem meg a végső határt. Nem lenne jobb, ha azt mondogatnám, hogy bababababa, amíg igazán meg nem ismerem e tiszteletre méltó szerv pontos működését? Elég a kérdésekből meg az okoskodásból! Évek múlva folytatom. Tehát elnémultam, szóval tudok hallgatni! És újra felhangzik a zaj. Nem túl világos az egész. Éveket mondok, pedig itt nincsenek évek. Nem számít az idő. Évek! Ez Basile ötlete. Hosszan. Röviden. Egyre megy. Őriztem a csendet, csak ez számít, ha ugyan számít, már nem emlékszem, számít-e. És most megint elveszik tőlem! De milyen csendet, barátaim, mert nekem is vannak barátaim valahol, érzem, néha, e pillanatban, milyen csendet, szegény barátaim? Valójában nem minden az, hogy őrizzük a csendet, arra is ügyelnünk kell, miféle csendet őrzünk. Füleltem. Akár beszélhetünk is, oly mindegy. Micsoda szabadság!

Feszülten füleltem távoli, gyenge hangomra, olyan volt, mint bizonyára mindig, mint a tenger, a föld, a távoli, nyugodt, elhalón morajló tenger, nem, nem jó, part nem kell, hullámtörés sem, csak a tenger kell, elég a fővényből, a homokból, elég a földből, még a tengerből is. Basile egyre inkább előtérbe kerül. Inkább Mahoodnak hívom, jobb lesz úgy, igazán különös vagyok. Ő mesélte rólam a történeteket, ő élt helyettem, kilépett belőlem, visszatért hozzám, újra a bőrömbe bújt, telezsúfolt történetekkel. Nem tudom, hogyan történt. Mindig is örültem, hogy nem tudok semmit, de Mahood azt mondta, hogy nem jól van az úgy. Ő sem tudott semmit, de gyötrődött miatta. A hangja gyakran, mindig, elvegyült az enyémmel, néha teljesen elnyomta az enyémet, egyszer aztán elhagyott örökre, vagy nem akart elhagyni többé, már nem tudom. Igen, nem tudom, itt van-e most, vagy messze, bár nem hiszem, hogy nagyot tévednék, amikor kijelentem, hogy már nem sokat fogok szenvedni a zaklatásaitól. Amikor nem volt itt, megpróbáltam összeszedni magam, elfelejteni, amit mondott rólam, a nyomorúságomról, nevetséges nyomorúságomról, különös fájdalmaimról, mert különösek, ha tüzetesen szemügyre vesszük a helyzetemet, különös, vérlázító szó. De a magaméval elvegyülő hangja állandóan tanúskodott létezéséről, megakadályozott benne, hogy elmondjam, ki voltam, mi voltam, hogy elhallgathassak végre, ne kelljen fülelnem többé. És még ma is, az ő nyelvén szólva, velem van a hangja, bár ő maga nem gyötör többé, hallom a magaméban, de már nem annyira, nem annyira. Nem kap új erőre, ezért egy nap majd elhallgat, eltűnik az enyémből, remélem, teljesen. Éppen ezért kell beszélnem, beszélnem. Viszont, minek titkolnám, talán újra visszajön, vagy megint elmegy, aztán újra visszajön. Akkor minden kezdődik előlről. Akkor majd így szól a hangom, a hang: Most Mahoodról mesélek egy történetet, pihenésképpen. Bizony így lesz majd. Így szól: Aztán, felfrissülve, újult erővel megint az igazság kiderítésén dolgozom. Így akarja elhitetni, hogy szabadon cselekszem. De ez már nem az én hangom lesz, még részben sem. Bizony, így történik majd. Vagy egész finoman, szinte észrevehetetlenül elkezdődik a történet, mintha mi sem történt volna, mintha még mindig rólam volna szó. De én mindjárt elalszom, nyitott szájjal, ahogy szoktam, olyan leszek, mint mindig. És nyitott számból, alvás közben, csak úgy özönlének a

hazugságok rólam. Nem, nem fogok aludni, inkább sírva fülelek. De voltaképpen rólam van-e most szó? Időnként úgy tűnik, igen. Aztán belátom, hogy nem. Megteszem, ami tőlem telik, de már megint kudarcot vallok. Nem bánom, hogy kudarcot vallok, sőt örömöm telik benne, csak szeretnék elhallgatni. Na nem úgy, mint az előbb, hogy feszültebben füleljek. Hanem békésen, győztesként, hátsó gondolatok nélkül. Az lenne ám csak a szép élet, végre az igazi élet! Szótlán szám majd megtelik nyállal, sohasem volt elég nyál a számban, kéjes gyönyörrel folytatom majd a nyálam, összenyálazom az életet halálos csöndben, mivel vége a penzumomnak. Már beszéltem, biztos beszéltem a leckéről, inkább penzumot kellett volna mondanom, összetévesztettem a penzumot a leckével. Igen, penzum előtt állok, aztán szabad leszek, megszabadulok a nyálamtól, szabadon hallgathatok, fülelnem sem kell többé, csak nem tudom, mi is ez a penzum. Ez aztán tényleg jellemző a helyzetemre. Penzumot szabtak ki rám, talán amikor megszülettem, hogy megbüntessenek, talán amiért megszülettem, vagy ok nélkül, mert nem szeretnek. Én meg elfelejtettem, mi is ez a penzum! De megmondták-e egyáltalán valaha? Nyomás, barátom, nyomás, ne lazálj, szedd össze magad egy kicsit, talán rólad van szó! Ha én beszélek, néha egyes szám második személyben gondolkodom. Tán célhoz érsz. Tízezer szó után? Legalábbis egy bizonyos célhoz, utána meg más célok következnek. Nem beszéltem még eleget magamnak, nem füleltem eleget magamra, nem válaszoltam eleget, nem vigasztaltam magam eleget, az uramnak beszéltem, feszülten figyeltem az uram szavaira, de nem hangzottak fel soha. Jól van, gyermekem, jól van, fiam, abbahagyhatod, elmehetsz, szabad vagy, elbocsátlak, megbocsátok. Ezek a szavak sohasem hangzottak fel. Uram. Ezt a fonalat nem tévesztem szem elől. Bár pillanatnyilag... - valójában talán többen uralkodnak rajtam, zsarnokok egész társasága, és még nem egyeztek meg, mi legyen a sorsom, egy örökkévalóság óta tanácskoznak, néha meghallgatnak, aztán elmennek enni, kártyázni, titkon a hercegnő zsebére, tudtom nélkül tisztázni a dolgot - .. a penzum az én dolgom, azt hiszem, sértetlenül közelíthetem a leckéhez, melyet túl gyorsan, túl meggondolatlanul abbahagytam, azt gondolva, hogy azért kapom a penzumot, mert nem tudtam felmondani a leckémet, és ha végzek a

penzummal, még mindig hátralesz a leckém, majd ha ezt felmondtam, csak akkor lesz jogom, hogy nyugton legyek a zugomban, békén nyáladozva éldegélhessek, csukott szájjal, béna nyelvvel, távol minden zűrzavartól, zajtól, nyugodtan, tehát üres fejjel. De nemigen jutok előbbre. Mert ha eszembe jutna is a penzum, rábukkannék valahol a szavak özönében, még mindig nem tudnám, melyik leckét mondjam fel, ha ugyan nem azonos a kettő, ami, persze, szintén nem lehetetlen. Egyébként különös és nagyon gyanús ötlet, hogy feladatot kell végrehajtanunk, és csak utána maradhatunk nyugton. Fura feladat önmagunkról beszélni. Különös ez a csendbe és békébe vetett remény. Semmim sincs, csak a hangom, csak a hang, így talán természetes, hogy úgy érzem, beszélnem kell, hiszen megtűrtem magamban a kötelességérzetet. Nahát. Ha nincs kezem, tán tapsoljak, tapssal hívjam a pincért, ami igazán nagyszerű lenne, és láb nélkül perdüljek táncra? De előbb tegyük fel, mert ugye haladnunk kell, aztán majd mást is felteszünk, azért haladnunk kell, ugyebár, egy kicsit, hogy valami mást kell mondanom, egész mást, nem olyasmit mint eddig. Ez a feltevés biztos megáll a lábán. Na de ez még távolról sem azt jelenti, hogy magamról kell beszélnem. Talán inkább himnuszokat zengeni uramról, hogy megbocsásson? Netán bevallani, hogy, végül is, én vagyok Mahood, és mindezek a történetek, melyekről Mahood azt állítja, hogy ő a főszereplő bennük és elnyomja a hangot, szemenszedett hazugságok? Na tessék? Mahood lenne az uram? Egyelőre ebben maradok. Rövid idő alatt túl sok távlat nyílt előttem. Ezen a ponton nem lehetek meg kérdések nélkül, ahogy megígértem magamnak. Nem, csak arra esküdtem, hogy nem teszek fel fölösleges kérdéseket. Ki tudja? A körülmények szerencsés összhangja talán hamarosan örökre megakadályozza, hogy megfogalmazódjanak, na jó, félre a szörszálhasogatással, mondjuk az elmémben. Mert kell azért valami ész ahhoz, amit teszek. Na jó, rendben van, nem az én eszem, készséggel elismerem, de merítek belőle, és úgy teszek, mintha az enyém lenne. Gazdag anyag, ki kell aknázni, tápláló, az bizony, kiszívni a velejéig, micsoda erő van benne, ráadásul lelkesítő, beléborzongok, szócséplés, borzongva megyek tovább, van időm, már feledek, az bizony, már elfelejtem, miről volt szó az imént, az előbb, fontos dolog volt, elfelejtettem,

majd eszembe jut, nem bánom, vadonatúj lesz, rá sem ismerek, majd ha jobban érzem magam, reméljük, s nagyobb kedvem lesz a fölösleges fejtöréshez. De sokan vagyunk egy ideje! Rövidebben! Az úr. Keveset törődtem vele, nagyon keveset. A talánból is elég. Elcsépett fordulat. Mindent megvonok magamtól, csak gyerünk már tovább. Az úr. Néhány utalás, itt-ott, mintha valami zsarnok lenne, hogy sajnáltassam magam. Felöltöztettek és pénzt adtak, na ez az, talán valahogy így. Aztán semmi. Vagy Mórán főnöke, elfelejtettem a nevét. Ó, igen, néhány dolog, amit én csináltam, azt hittem, jól, tele kétséggel, hullafáradtan, emlékszem rájuk, de nem mindig ugyanazokra. De hogy kissé tüzetesebben szemügyre vegyem ezt a történetet, olyan heves és fölösleges ügybuzgalommal, ahogy, mondjuk, a jó alattvaló teszi, reméltem, hogy végre az én történetem lesz, majdnem az enyém, az enyém felé tart, arra soha még csak nem is gondoltam. És most is csak azért gondolok rá, mert lélekszakadva várom a magam történetét. Egy pillanatra elbátortalanodunk, aztán ütjük a vasat, amíg meleg. Szóval az uram, feltéve, hogy egy van, és a magam képére teremtetett, jót akar nekem, szegény, a javamat akarja, nemigen csinál semmit, hogy elkerülje a csalódást, mert nem is igen van mit tennie, pontosabban, nincs mit tennie, különben jó régen megtette volna, így van, az én jó uram, hatalmas uram, a szegény szerencsétlen. Másik hipotézis: megtette a szükséges lépéseket, jól tudja, mit akar velem (mert talán más védenecsei is vannak), és minden rendben, csak én nyugtalanokodom. Ez két eset. Majd megvizsgálom kissé az elsőt, ha tudom. Aztán a másodikat veszem szemügyre, ha még nyitva lesz a szemem. Olyan ez az egész, mint Mahood valamelyik anekdotája. Pedig nem, mert Mahood minden története rólam szólt. De vizsgálód meg gyorsan, mert még elfelejtetted! Szóval ő az, az elkínzott lény, a szerencsétlen nyomorult, persze az én hibámból, akinek nincs mit tennie, pedig annyira szeretne, hiszen megszokta a parancsolgatást, no meg, hogy engedelmeskedjenek neki. Szóval ő az, aki, mióta csak létezem, s bizonyára ennek is csak ő az oka, elhalmoz jótéteményeivel, ragaszkodik hozzá, hogy jól érezzem magam, körülbelül olyan sikerrel, mintha élettelen anyaggal volna dolga. És ha nem elégedett ezzel a dicshimnusszal, hát... majdnem azt mondtam, akasszanak fel, de tényleg, komolyan, kikötés, majdnem

azt mondtam, megszorítás nélkül, az majd belém fojtja a szót. Sajnos nincs nyakam. Azt akarom, hogy jól érezd magad, ugye világos, állandóan ezt szajkózza. Én meg tiszteletteljes hangnemben így válaszolok: Én is, jó uram. Csak azért mondom, hogy örömet okozzak neki, olyan szerencsétlennek látszik. Van bennem némi felületes jóság. Nem, nincs köztünk párbeszéd, egyetlen szót sem fecsérelni rám. Végül is, ha tévedett, hát tévedett. Valószínűleg nem ő választott magának, az embernek nem mindig van olyan szolgája, amilyet akar. Az persze megint más lapra tartozik, hogy mit ért azon, hogy a javamat akarja. Képes rá, hogy jót akarjon nekem, azt hiszem, ez nem vitás. Vagy használni akar valamire. Esetleg mindkét eset kibogozhatatlan szövedéke. Több őszinteség a részéről, hiszen persze övé a kezdeményezés, s már jobban mennének a dolgok, az ő szempontjából is, meg az enyémből is, mármint amit ő az én szempontomnak vél. Egyszer csak megmondja. Nem az én dolgom, hogy kérdezzem, még akkor sem, ha tudnám, hol találom. Csak mondaná meg egyszer s mindenkorra, mit akar tőlem, mit akar velem! Tudom, a javamat akarja, legalábbis ezt mondom, remélve, hogy jóindulatot keltek benne, ha létezik egyáltalán, és figyel is rám, ha létezik. De miféle jót, bizonyára többféleképpen lehet jót akarni? Talán a legjobbat. Csupán azt kérem, világosítson fel, legalább azt tudnám, milyen szempontból hagy kívánnivalót maga után a viselkedésem. Ha azt akarja, hogy mondjak valamit, a saját érdekében persze, akkor mondja meg pontosan, mit, és én már ordítom is. Bár talán már százszor is elmondta. Nahát akkor mondja el százegyedszer is, ezúttal odafigyelek. De tán igazságtalanul sértegetem az én jó uramat, talán nincs egyedül, mint én, az én jó uram, nem olyan szabad, mint én, társai is vannak, ők is jók, akárcsak az én uram, jót akarnak, mint ő, csak képtelenek megegyezni, mi is volna az a jó. Mindennap, odafönt, ahol a napok egymás után múlnak, naponta többször, a megbeszélte időponttól a megbeszélte időpontig, mert mindennek megvan a maga rendje, csak az nem dőlt még el, hogy velem mi lesz, összegyűlnek és tanácskoznak rólam. Ha ugyan nem a helyettesek gyűlnek össze csupán, hogy tervjavaslatot dolgozzanak ki. Közben még inkább olyan leszek, amilyen mindig is voltam, még mindig jobb, mintha rosszul döntenének abszolút

szótöbbséggel, vagy nyögvenyelős pótszavazásra bocsátanák a kérdést. Közben ők is szenvednek, mindenki a maga módján, mivel nem vagyok rendben. Na most már elég ebből. Ha ez sem lágyítja meg őket, hát az elég baj rám nézve, ezt még fel tudom fogni. De még egy ötlet, míg el nem felejttem, aztán tovább, komolyabb dolgokra. Mi lenne, ha a hosszas huzavona után felmentenének? Tán jót tenne nekem. Csak azt nem tudom, hogyan. Elhallgathatnék talán. Örökre. Nem, komolytalan fecsegés, szabad vagyok, elhagytak. Hát ez mindent újra elront. Még Mahood is elhagyott, egyedül vagyok. Teljesítenem kell egy feladatot, hogy leállhassak, szavakat kell mondanom, egy igazságot kell megtalálnom, hogy kimondhassam, hogy leállhassak, ki van szabva a feladat, tudtam, elhanyagoltam, elfelejtettem, de újra meg kell találnom, le kell tudnom, hogy soha többé ne legyen szükséges beszélnem, hogy ne legyen hallgatnivalóm; azért eszeltem ki ezt az egész históriát, mert reméltem, hogy megvigasztalom magam vele, hogy segít a folytatásban, elhihetem majd, hogy vagyok valahol, mozgok valami kezdet és vég között, előre-hátra, időnként oldalirányban, de mégiscsak haladok. Félre vele! Nincs mit tennem, vagyis hát semmi különös teendőm.

Beszélnem kell, homályos ez. Beszélnem kell, pedig nincs mit mondanom, semmi, csak a mások szavai. Beszélnem kell, pedig nem tudok beszélni, nem akarok beszélni. Nem kényszerít senki, nincs is itt senki, egyszerűen ezt kell tennem, ez tény. Semmi sem menthet fel soha, az égvilágon semmi, nincs mit felfedeznem, kifejtennem, ezért nem is lehet kevesebb mondanivalóm soha, egy egész tengert kell kiinnom, vagyis tenger az van. Nem várhat rám annál jobb, hogy nem voltam balek, annál jobbat nem cselekedhetek, de balek voltam, pedig nem akartam, azt hittem, nem leszek balek, abban a tudatban, hogy balek vagyok, nem voltam olyan balek, hogy ne legyek balek. Mert akármilyen nem megy, pedig mennie kéne, de nem. Cifra gyötrelmem ez, elgondolhatatlan, körülírhatatlan, nem lehet átélni, elviselni, igen, elviselhetetlen is, még szenvedni sem tudok rendesen, azt is rosszul csinálom, mint egy vén pulyka, amelyik állva hal meg, hátán a csibéivel, miközben leselkednek rá a patkányok. Gyerünk, a folytatást, gyorsan! Csak

semmi kiabálás, szép kulturáltan, egy kis méltóságot a megdöglésbe, míg jól mulatnak a többiek, ide hallom, ropogást hallok, mintha csipkebokor égne, nem, lehetetlen, ez a saját üvöltésem, messze, a szónoklatom mögül. Szóval azért nem akármilyen. Még Mahood történetei sem akármilyenek, bár nagyon idegenek, mitől, nem tudom, a szülőföldemtől, amit nem ismerek, meg azt sem, ahol az emberek jönnek-mennek, otthon érzik magukat, az ösvényeken, melyeket maguknak csináltak, hogy minél kényelmesebben látogathassák egymást, jó sok lámpa rondítja össze a sötétséget, ezért nincs soha igazán sötét, ezért nem teljesen kihalt a táj. Irtózatossá lehet! Hát jó. Nem akármilyen, csak hasonlít rá, bizony. Mahood. Előtte meg mások voltak itt, ők tévesztették össze önmagukat velem. Szinekúra lehet, apáról fiúra száll, a családi légkörből ítélve. Mahood sem rosszabb az elődeinél. De mielőtt megfesteném a képet, állóban, csak egy lába van, leszögezem, hogy legközelebb egy lábatlan nyomorék képvisel majd a való életben, eldöntöttem bizony, tál a fején, segge a porban, akár az ezerkeblű Tellus, hogy finoman fejezzük ki magunkat. Na ugye, micsoda ötlet, már megint, ez az, a csonkítások, egyre csak csonkítani, úgy tizenöt emberöltő múlva tán találkozom önmagammal a járókelők között. De addig Mahood, ez a karikatúra. Mit is akartam mondani? Egye meg a fene, majd másról beszélek, tökmindegy. Mahood. És ha végül is mi ketten egy és ugyanaz a személy vagyunk, ahogy ő állítja? Bár én tagadom. És ha tényleg jártam azokon a helyeken, ahol szerinte jártam, nem pedig itt voltam egész idő alatt, igyekezve kihasználni távollétét, hogy rendezzem a dolgaimat? Itt, a hazámban, mit keres itt Mahood, hogy kerül ide? Nahát, már megint itt vagyok a régi reménytelen ügy kellős közepén, szemtől szemben Mahooddal, ha egyáltalán két személy vagyunk, ahogy mondom. Nem láttam őt soha, és most sem látom. Ő mondta el, milyen ő, meg azt is, hogy én milyen vagyok, mindannyian elmondták, talán ez az egyik legfontosabb feladatuk. Nem elég, hogy tudom, mit csinálok, még azt is tudnom kell, milyen vagyok. Ezúttal csak fél lábam van, pedig mintha megfiatalodtam volna. Ez is a programhoz tartozik. Először elvezettek a halál, a szenilis rothadás kapujába, aztán megfosztottak a fél lábamtól, és hopp, már lábra is álltam, mindenbe beleütöm az orrom, akár egy fiatal, és rejtekhely

után kutatok. Fél lábam van hát, no meg egyéb megkülönböztető ismérveim is, persze emberiek, de azért nem kifejezetten, nehogy megrémüljek, mert a végén nem hagyom elcsábítani magam. Végül úgylis beletörődik, aztán mindent bevall, ez a jelszó. Bizonyára ezt gondolták: próbálkozzunk most ezzel a halfejjel, alig nő rajta haj, talán megkörnyékeezhető. Fél lába van, az is majdnem középen, lehet, hogy tetszik majd neki. Szegények. A markomba kötnének egy mesterséges végbelet, ha nem élném ott az ő majdnem emberi életüket, ha nem élnék szabályos emberi életet, olyat, amelyből igazi emberi élet is lehet, mint az övék, majd egyszer, ha véget értek a hányattatásaim. Pedig úgy rémlik, néha tényleg ott vagyok a szóban forgó helyeken, roskadozva tulajdonságaim, a teremtes urának tulajdonságai, e roppant súlyok alatt, vágyak nélkül, mert már nem akarok gyorsan megdöglölni, s nyugalomból szótt parajzöld kékség fog körül. Igen, ma többször is majdnem összetévesztettem magam másokkal, még a szenvedésüket is átéltem, legalább egy pillanatra. Akkor pezsgőt bontottak. Ő a mi emberünk! Zöldes a szorongástól. Igazi kis földi lény. Fulladozik a klorofilban! A vágóhidakat kerülgeti! Megfeküdhet a gyomrukra! Alapjában véve vacak, szálnalmas hittérítők, hétköznapi dolgok rabszolgái. Gyere, báránykám, dévajkodjunk együtt, megy az, majd meglátod, legfőbb ideje, hogy pajzánkodjál egy kis barikával, az ám a finom! A szerelem! Nahát, az jó móka, az sose hagyott cserben, biztos mindig behálóztam valakit. És ezen a WC-szerű helyen, ahol vagyok, azt hiszem, néha még a nadrágom is letoltam. Maga Mahood is majdnem a magáévá tett, nem is egyszer. Egy pillanatra én voltam ő, mankói közt bicegve, egy tájon, ne gyötörjük egymást, ami inkább sivár volt, és ráadásul, mondjuk meg nyíltan, először elég néptelen. Minden egyes lépés után a mankóval megállok, kábítószert veszek be, összemérem a megtett utat a hátralévővel. Velem van a fejem is, alul széles, kopár lejtősíkokban szűkül és háztetőidomban végződik az építmény teteje, hosszú hajszálak libegnek rajta, amilyenek az anyajegyekből nőnek ki. Szó se róla, alaposan felvilágosítottak. Valljuk csak meg, nagy volt a kísértés. Egy pillanatot mondtam, pedig talán évekig eltartott. Aztán meggondoltam magam, valahogy groteszknek tűnt az egész. Akkor már megtettem legalább tíz lépést, ha ugyan lépésnek nevezhetjük, na persze, nem egyenes vonalban, inkább erősen

hajlott ívű görbe mentén, amely bár nem vezet vissza kiindulópontomra, hacsak egy kicsit is követem az irányát, legalábbis a közelébe vezet. Valószínűleg amolyan fordított spirált írtam le, melynek egyre szűkülnek a körei, s végül már nem mehetünk tovább, annyira összezsugorodik körülöttünk a tér. Akkor, mivel a szó szoros értelmében nem folytathattam utam, okvetlenül meg kellett volna állnom, hogy az ellenkező irányba induljak, akár azonnal vagy sokkal később, mintegy kicsavarva magam a helyemről, az említett csavarmenetben. Mindez roppant érdekes és újszerű élmény lett volna, ha igaz, hogy - amint már egyszer mondtam, mivel nem tehettem mást - a legegységesebb út is egészen másként fest visszafelé, mint oda, és megfordítva. Kár mellébeszélni, tudok én egy egész sereg dolgot. De van itt egy bökkenő. Mert ha becsavarodtam, megkockáztatom ezt az elliptikus kifejezést, nem túl gyakori nálam, ha becsavarodtam, és ezért jutottam túl messzire, ha becsavarodtam, és végzetes módon teljesen beszorultam és nem mehettem tovább, mert ha továbbmegyek, csökkenteni kell méreteimet, és szó szerint visszatérnem önmagamba, tehát, nem is erős a kifejezés, végül szükségképpen mozdulatlaná kell dermednem, viszont, ha az ellenkező irányba indulnék, akkor vajon nem a végtelenségig kellene haladnom a spirális vonalú görbe mentén, és képtelen lennék megállni, hiszen gömb alakú a tér, ahova beprésem, ha ugyan nem a földről van szó, mindegy, tudom én, mit beszélek. De hol itt a bökkenő? Az imént még volt, megesküdnek rá. Arról nem is szólva, hogy bármikor, tényleg bármikor, fallal, fával vagy egyéb akadállyal találhatnám szemben magam, amit persze nem kerülhetnék ki, és nem róhatnám tovább a köreimet, ahogy most sem róhatom ebben a keserves, beszorult állapotban. De hát az akadályok idővel elháríthatók szerintem, mehetünk tovább, előre, csak persze nem én, én nem tudnám őket elhárítani, megbénítanának, előttem tornyosulva. De még akadályok nélkül is, áthaladva az Egyenlítőn, azt hiszem, folytatva utam, megint csak visszafordulnék, szükségképpen, valahogy így képzelem. Abban a pillanatban, melyről beszélek, amikor Mahooddal tévesztettem össze magam, úgy rémlik, éppen világ körüli úton voltam, s az út végéig már csupán néhány évszázad volt hátra. E feltevés mellett szól leromlott

egészségi állapotom, fél lábam talán a Csendes-óceánban hagytam, mi az hogy talán, ott hagytam bizony, valahol Szumátrában, a dögszagú, óriás virágtól vöröslő őserdőben, nem, az már az Indiai-óceánban volt, micsoda enciklopédia a fejem, valahol arra. Szóval visszatértem a szülői házba, mely valahogy kisebb lett, és egyre szűkült, találkoztam a gyermekeimmel, akik távollétem idején születtek, még mielőtt szüleimet és feleségemet, magyarán szeretteimet karomba zártam volna, szerencsére mindkét szülőm élt még. Egy nagy udvaron - fegyházudvar volt? - találtam magam, magas falak fogták körül, földjét hamu borította, ami igazán kedvemre való volt a hatalmas, nyitott, szeles területek után, melyeket bejártam, ha helyesen tájékoztattak. Majdnem biztonságban éreztem magam. Az udvar közepén kis, ablaktalan rotunda állt, jó sok lörés a falában. Nagyon régen jártam utoljára itthon, nem voltam biztos benne, hogy láttam-e már ezt a kis építményt, de azért azt mondogattam magamban: Igen, ez az, a biztos rév, amit nem kellett volna elhagynom soha, itt várnak rám az én kedveseim türelmesen, nekem is türelmesnek kell hát lennem. Odabenn zajlott az élet, csak úgy nyüzsögtek, papi, mami, anyuci meg nyolc-kilenc takonypóc. A nyílásokra tapasztott szemmel figyelték, hogyan kínlódom, szívük csak értem dobogott. A régóta néptelen udvaron életet leheltem a rideg falak közé. Ahogy én forogtam körben odakint, ők úgy forogtak körben odabent, a különbség csupán a két körsugár eltérő hosszából származott. Éjszakánként felváltva fényszóróval figyeltek. Évszakok múltak el így. A gyerekek nőttek, a hullaméreg menstruációváladéka egyre halványult, az öregek egymást lesték és azt mondogatták: Én temetlek el téged, te temetsz el engem. Amióta megjöttem, volt témájuk, sőt vitatémájuk, ugyanaz, mint régen, amikor elmentem, életük talán értelemmel telt meg, ugyanazzal, mint régen. Gyorsabban múlt az idejük. Időnként mondogatták: Mi lenne, ha odalöknénk neki valami hulladékot? Nem, nem, csak ne zavarjuk! Nem akarták derékba törni lendületemet, amint feléjük igyekszem. Alig lehet ráismerni. Mégis ismerős. A szüleim és a feleségem, Ők beszéltek így, akik általában nem is feleltek egymásnak, a feleségem, aki engem választott, pedig annyi kérője akadt! Csak még néhány tavasz, és újra itt lesz körünkben. Hol is helyezzem el?

A pincében? Lehet, hogy a pincében vagyok? De hát mi a fenének ácsorog egy helyben folyton? Ő mindig ilyen volt, mindig ilyennek ismertük, szeretett ácsorogni, nem igaz, papi? Igaz bizony, folyton csak aggályoskodott, egy helyben vesztegelt. Mahood szerint nem érkeztem meg soha, vagyis hát ők mind meghaltak az érkezésem előtt, mind a tizenegyen vagy tizenketten, konzervmérgezésben, iszonyatos gyötrelmek közepette. Visszafordultam, annyira terhemre volt az üvöltözés meg a rothadás szaga. De ne vágjunk a dolgok elébe, mert aztán tényleg nem érkezünk meg soha! Egyébként ez már nem én vagyok. Ahogy mozog, nem biztos, hogy ideér. Tavaly óta mintha még lassított volna. Ó, megteszi ő már gyorsan az utolsó köröket! Hiányzó lábam nem izgatta őket. Talán már akkor is féllábú voltam, amikor útnak indultam. Mi lenne, ha kidobnánk neki egy szivacsot? Nem, nem, ne zavarjuk! Este, vacsora után, míg a feleségem szemmel tartott, az öregek életem történetét mesélték az álmos gyerekeknek. Esti idill az erdei kunyhóban. Jellemző Mahood módszerére, hogy, úgymond, elfogulatlan tanúvallomásokkal bizonyítja időbeli létezésemet. A mese végeztével vallásos éneket zengtek, például azt, hogy Jézus karja oltalmaz! Vagy: Jézusomnak keblén megnyugodni jó. Aztán lefeküdtek, egy személy kivételével, aki őrködött. Az öregek nem mindig értettek egyet, ha rólam volt szó, de abban igen, hogy szép gyerek voltam, szép csecsemő, a kezdet kezdetén, legalább két-három hétig. Pedig milyen szép csecsemő volt, mindig így végződött szüleim között a társalgás. Gyakran előfordult, hogy amikor szüleim emlékeikbe révedve mese közben elhallgattak, valamelyik gyerek így fejezte be a mondatot: Pedig milyen szép csecsemő volt. Akkor felhangzott az ébren lévők ártatlan csilingelő kacagása, ami a történet korai befejezésének szólt. Szomorú gondolataikból hirtelen felriadva, maguk a mesélők is bizonytalanul elmosolyodtak. Aztán mindannyian felálltak, anyám kivételével, akit fárasztott az álldogálás, és rázendítettek: Édes Jézus, drága Jézus. Vagy például: Jézusomnak keblén megnyugodni jó. Bizonyára Jézus is szép csecsemő volt. Akkor a feleségem közölte a legfrissebb híreket, hogy legyen min rágódniuk még az ágyban. Na már megint, hátrál! Vagy: Vakarózik, vakarózik! Vagy: Legalább tíz percig hátrált! Vagy: Gyertek gyorsan, térdre esett! Ezt aztán persze mindenkinek látnia kellett. Általában

megkérdezték tőle, közeledem-e, ha egyáltalán mozogtam, nem feküdtek volna le, akik nem aludtak, ha nem győződnek meg róla, hogy még kitartok. Ptoto megnyugtatta őket. A kérdés mindjárt tisztázódott, mihelyt megmozdultam. Olyan régóta közeledtem már, hogy azonnal megnyugodtak, ha látták, hogy nem maradok egy helyben. Mozgásba lendültem, semmi okom nem volt rá, hogy egyszerre csak távolodjak, az nem az én formám. Szóval mind megcsókolták egymást, jó éjszakát, nyugodalmas álmot kívánva egymásnak, majd visszavonultak, az őrszem kivételével. Eszükbe jutott más is: mi lenne, ha szólítanánk? Szegény papa előszóban akart biztatni: Tartsd magad, fiam, keményen, ez az utolsó teled. De amikor látták, mennyire gyötrődöm, milyen üggyel-bajjal haladok, leintették a papát, mondván, hogy most minden megrázkódtatástól kímélni kell engem. Na de hát én mit éreztem közben? Mit gondoltam? És mivel? Milyen erkölcsi álláspontra helyezkedtem? Hát, Mahoodot idézve, testileg-lelkileg azonosultam az ügyemmel, nemigen törődve azzal, voltaképpen milyen ügyről van is szó. Számomra az volt az egyetlen kérdés, hogy egyre gyengülve, miképpen folytassam a mozgást, mely elindított pályámon, mivel folytatnom kellett, nem tehettem mást. Ez a kényszer meg a tudat, hogy képtelen vagyok engedelmeskedni neki, szinte gépiesen kerített hatalmába, gátolva bennem az értelem és az érzékenység képességeit, már-már vén igáslóra hasonlítottam, mely nem álmodik többé az istállóról, és nem jön rá sem ösztönösen, sem megfigyelés útján, hogy közeledik-e az istállóhoz vagy távolodik tőle. Olyasféle kérdések meg már régóta nem izgattak, hogy miképpen lehetséges az ilyen állapot. Helyzetem meghitt képe igazán kedvemre való volt, és még most is azon tűnődöm, ha felidézem, vajon nem én voltam-e, aki ott keringett akkor az udvaron, ahogy Mahood állította. Jól el voltam látva fájdalomcsillapítókkal, éltem is velük nyakra-főre, halálos adagot azonban nem vettem be, akkor ugyanis vége szakadt volna összes ténykedésemnek. Mégis észrevettem és tán felismertem a hajlékot, de aztán már rá se hederítettem, sem a szívemnek kedves lényekre, akik nyüzsgölődve, feszülten várakozva zsúfolásig megtöltötték. Nem siettem, jóllehet csak egy köpésnyire voltam a holtponthoz. Persze siethettem volna, de kímélnem kellett magam, ha meg akartam érkezni. Persze nem akartam megérkezni,

csak mindent el kellett követnem, hogy megérkezzem. Nem, sohasem volt időm eltöprengeni a kíváncsú célon. Csak menni előre, legalábbis szerintem előre, mindig előrementem, ha nem is egyenes vonalban, legalábbis követve a nyomvonalat, amit kijelöltek számomra. Másféle mozgásnak nem jutott hely az életemben. Még mindig Mahood beszél. Nem álltam meg soha. Néha megálltam, de az nem számít. Csak azért, hogy mehessek tovább. Nem azért álltam meg, hogy elgondolkodjak sorsomon, hanem azért, hogy fájdalomcsillapító gyógyszerrel dörzsöljem be magam, amilyen jól csak tudom, például, vagy laudánium injekciót adok magamnak, fél lábú létemre ez bizony nem volt könnyű feladat. Gyakran azt mondták: Elesett. Pedig valójában szándékosan rogytam össze, hogy megszabaduljak mankóimtól, és két kézzel ápolhassam magam. Igaz, ha fél lábú az ember, nehéz földre ülni, hát még ha agyalágyult is, ráadásul gyorsan kell csinálni, és maradék lába elsatnyult a semmittevéstől. A legegyszerűbb, ha eldobjuk mankóinkat, és a földre rogyunk. Én éppen ezt tettem. Tehát igazuk volt, amikor azt mondták, hogy elestem, nem tévedtek nagyot. Előfordult, hogy nem szándékosan esem el, bár nem gyakran, igazán nem gyakran, egy vén róka, ilyen öreg harcos, mint én, nem esik el gyakran véletlenül, hanem még idejében, szándékosan esik el. Végül is mindegy, hogy állva vagy ülve a földön ápoltam magam, éppen elég volt kívánni, míg elmúlik a fájdalom, lesni az alkalmas pillanatot, amikor mozgásba lendülhetek újra, na jó, megálltam, ha tetszik, csak nem ahogy ők gondolták, amikor azt mondták: Ismét megállt, nem érkezik meg soha. Ha egyszer behatolok abba a házba, ha sikerül valaha, majd forgok tovább, egyre gyorsabban, görcsösebben, mint egy székrekedéses vagy bolhás kutya, felborítva a bútorokat, szeretteim körében, akik szeretnének megölelni, míg végül a torziós erő katapultál majd az ellenkező irányba, és faképnél hagyom őket, búcsú nélkül. Tényleg foglalkoznom kell még egy kicsit ezzel a történettel, nem lehetetlen, hogy van benne némi igazság. Mahood bizonyára észrevette, hogy hitetlenkedem, mert mintegy véletlenül elszólta magát, hogy nemcsak fél lábú vagyok, hanem félkarú is. Valami csonk azért maradt vállban, ami megtartja a mankót, és mozgatni is tudtam egyetlen lábam segítségével, mégpedig úgy, hogy rúgásokkal lendítettem előre a mankó végét,

ahányszor csak szükség volt rá. De mélységesen megrendített az ötlet, hogy szerencsétlenség történt szeretteimmel, és ezt haláltusájuk zaja, majd a hullaszag sugallta, ezért is fordultam vissza, szóval ez az ötlet olyan mélyen megrendített, hogy - Mahood szavaival élve - olthatatlan kétely ébredt lelkemben. Ezek után nem hallgattam rá.

Mindjárt megmagyarázom, miért, közben legalább másra gondolhatok, először is arra, hogy visszatérjek magamhoz, oda, ahol várom önmagam, bár nincs valami sok kedvem hozzá, de hát ez az egyetlen esélyem, hogy elhallgathassak, beszélnem kell egy kicsit hazudozás nélkül, ha ugyan ezt akarják, hogy ne maradjon mit mondanom végül. Milyen okokból? Hármát-négyet említek tán, annyi elég lesz. Először is a családom, már ez pusztán, önmagában, hogy nekem családom volna, gyanút keltett, de hát annyi a jó szándék bennem néha, annyira sóvárgok a tudatra, hogy valaha én is, ha csak rövid időre is, az élőlényeknek abba a hatalmas családjába tartoztam, mely az első protozoától a legfejlettebb emberi lényekig terjed, hogy, nem, nyitva marad a zárójel. Újra kezdem. A családom. Először is semmi köze sem volt viselt dolgaimhoz. Erről a helyről indulva természetes, hogy ide térek vissza, hiszen pontosan működik a tájékozódási képességem. Amíg nem voltam itt, a családom el is költözhetett volna, akár száz mérföldnyire, de én akkor sem térek el, még hajszálnyit sem, útvonalamtól. A halálkiáltások meg a rothadás bűzfelhőí, ha ugyan tényleg hallottam, éreztem őket, a természet rendjéhez tartoznak, legalábbis tapasztalataim szerint. Ha ilyen jelenségekkel szemben minduntalan megtorpantam volna, hát nem jutok messzire. Először önmagamtól kellett volna elfordulnom, hiszen még alig áztatott eső, és átkokat mormoltam, ha fennhangon nem mondtam is ki őket. Végső soron talán éppen ezt tettem. Netán ezért haladtam szabálytalan körpályán. Hazugság, hazugság, a megismerés, az ítélkezés, az átkozódás nem az én dolgom. Nekem csak mennem kell. Nem győzöm eléggé hangsúlyozni: fikarcnyit sem érdekelt volna, ha húsmérgezésben elpatkol a családom, feltéve, hogy ez nem hátrányos rám nézve. Nézzük inkább, hogyan játszódtak le valójában a dolgok Mahood szerint, ha igazat beszélt. De miért

hazudott volna, éppen Ő, hiszen annyira szeretne megnyerni magának, de hát miért is, tán hogy olyan legyek, amilyenek ő képzeli. Félelemből hazudott talán, félt, hogy meggyötör. Na de azért vagyok, hogy gyötörjenek, ez az, amit kísértőim nem fogtak fel soha. Mind olyasmit akartak, meglehetősen különböző fogalmak szerint, valljuk meg, ami elviselhető, létezzen csak egyetlen, ha nem is enyhe, de elviselhető gyötrellemmel. Még meg is öltek, a számba rágva, hogy mivel nem bírom tovább, nincs más választásom, el kell tűnnöm. Nem bírtam tovább! Ha csak egyetlen másodpercig támogattak volna, már egy örökkévalóságig kitartok, az orromat turkálva. Mondhatom súlyos csapásokat eszeltek ki számomra! Bár Mahoodnak az a története a legszebb, melyben úgy jelenek meg, mint aki végre megszabadult a nagy rakás rokontól, nem is szólva, mondjuk ki nyíltan, a két pináról, arról az átkozottról, mely a világra pottyantott, meg a másikról, arról a tölcser formájúró, amelyiken úgy igyekeztem bosszút állni, hogy utódokkal nyomtam tele. Őszintén szólva, legalább legyünk őszinték, már jó ideje nem tudom, mit beszélek. Mert másutt jár az eszem. Ez az egyetlen bocsánat. Ha valamin jár az eszünk, mindjárt szabad mindent. Folytassuk csak, szép nyugodtan, mintha mi sem történt volna. Na most nézzük, hogyan játszódtak le a dolgok valójában, Mahood szerint, ha igazat mondott, amikor árvának, özvegynek adott ki engem, azt kiáltva, hogy örököseim sincsenek. Van még időm, hogy szétrúgjam ezt az egész hülye cirkuszt, úgyis csak fulladozik itt az ember, hiába kapkod levegő után, kimászom én ebből a kátyúból, nem maradok benne, mint máskor. De nem akarok igazságtalan lenni a rágalmazóhoz. Mert amikor azt állította, hogy megfordultam, és az ellenkező irányba indultam, pedig még az előbbi irány lehetőségeinek se jártam a végére, egyetlen pillanatra sem gondolt semmiféle morális megingásra részemről, amire akár hivatkozhattam volna is, hanem csakis fizikai ellankadásra, melyet ugyanilyen jellegű undor követett, az árnyékvilágból vonakodva távozó családom kiabálásának és a dögletes bűznek a hatására, az utóbbi miatt el kellett távolodnom onnan, különben teljesen elveszítettem volna az eszméletemet. Miután felvázoltuk az eseményeknek ezt a rendjét valljuk meg, ez sem ér többet a másiknál, és pontosan úgy félreismeri a teremtményt, aki talán lehettem volna, ha meg tudtak

volna alkotni, Most nézzük, hogyan játszódtak le a dolgok valójában! Futásnak eredtem, és végül a házban találtam magam, kör alakú volt, ne feledjük, a földszint csupán egyetlen helyiségből állt, közvetlenül az aréna szintjén, ott végre befejeztem a körforgást, szeretteim felismerhetetlen maradványain taposva, kinek az arcán, kinek a hasán, ahogy a véletlen hozta, mankóim végét jól beléjük nyomtam érkezéskor, no meg távozáskor is. Torz képet adnék az igazságról, ha azt mondanám, hogy örömöm telt ebben. Inkább bosszankodtam, hogy ilyen süppedős felületen kell tipródnom, amikor pedig utolsó köreimhez inkább szilárd, egyenletes talajra volna szükség. Szeretném hinni, bár bizonyítékom nincs rá, hogy hosszú utam utolsó napjait a mama alhasában töltöttem és innen indultam a következő útra. Pedig hát mindegy. Isolde keble, a papa töke vagy valamelyik fattyúnak a szíve szintén megfelelt volna. Na de hát tényleg így történt? Vagy a szabad cselekvés iránti vágyam hirtelen rohamában lenyeltem netán a végzetes marhahús maradékát? És hányszor estem el ezen a szélvédett szakaszon? De hagyjuk már az egészet a fenébe! Nem voltam én másutt soha, itt voltam mindig, nem hozott ki innen senki. Ne tegyünk úgy, mint a gyerek, aki folyton azt hallja, hogy a gólya hozta, és a végén már a gólyafészekre is emlékszik, amelyekben kibújt a tojásból! Többé nem beszélek testekről, sem útvonalakról, égboltról meg földről, fogalmam sincs, mik azok. Ezerszer is elmagyarázták, leírták, egyik a másik után, mik ezek, mire jók, a legkülönfélébb alkalmakkor, tökéletes összhangban, míg végül olyan pofát vághattam, mint aki érti a dolgokat. Ki mondaná, ha engem hallgat, hogy sohasem láttam, nem hallottam semmit, az ő hangjukon kívül? Kioktathattak alaposan az emberekről is, még mielőtt azt akarták, hogy olyan legyek, mint ők. Tőlük kaptam mindent, amiről beszélek, meg azt is, amivel beszélek. Nekem ugyan jó, de hát nem használható semmire, se vége, se hossza. Most magamról kell beszélnem, még ha az ő nyelvükön is, ez lesz a kezdet, lépés a csend felé, az örület vége felé, beleöszülök, hogy beszélnem kell és nem tudok, csak olyan dolgokról tudok beszélni, amik nem tartoznak rám, nem számítanak, amikben nem hiszek, teletömték a fejem velük, hogy ne mondhassam el, ki vagyok, hol vagyok, hogy befejezhessem az egyetlen lehetséges módon, hogy megtegyem, amit meg kell

tennem. Bizonyára nem szeretnek. Alaposan elintézték, de még nem készítették ki, nem egészen, még azért nem. Azt akarják, hogy tanúskodjak mellettük, míg csak bele nem döglöm, mintha beledögölhetnénk az ilyesféle játékba. Úgy vélik, jól megszorongattak, és már a számat sem nyithatom ki anélkül, hogy bizonyosságot ne tennék róluk, hisz hasonszőrűek vagyunk. Rám sóztak egy stílust, és azt képzelik, hogy már megszólalni is csak úgy tudok, ha hitet teszek róla, hogy egy húron pendülök velük. Vacak trükk.

A bús francba a zagyvaságaikkal. Egyébként sem értettem belőle soha semmit, egyetlen kukkot sem értettem okádékként rám zúdított történeteikből. Sokkal gyengébb elméjű vagyok, sokkal feledékenyebb, mint gondolták. Drága értetlenség, a végén még neked köszönhetem, hogy azonosulok önmagammal. Hamarosan már semmi sem marad a fejemben abból, amit üggyel-bajjal beléverték. Akkor majd én hányok végre, szagtalan, visszhangzó böfögések közepette, mint egy kiéhezett, és kómában végzem, hosszú, tökéletes, fenséges kómában. De hát kik azok az ők? Érdemes-e makacsul nyomoznom fortélyos módszereimmel? Nem, de semmi okom rá, hogy ne nyomozzak. A saját területükön, a saját fegyvereikkel zúzom szét őket, ócska bábfigurájukkal együtt. Ugyanakkor talán saját nyomaimra is rábukkanok. Ez eldőlt. De melyik romhalmaznál kezdem? Különös. Egy bizonyos ideje nem zaklatnak, igen, az idő fogalmával is ők sújtottak. Módszereik alapján milyen következtetés adódik ebből? Mahood elhallgatott, vagyis hallatszik még a hangja, de semmi új nincs benne. Úgy vélik talán, hogy valósággal gúzsba kötöttek az ostobaságaikkal, és nem tudok szabadulni soha, már mozdulni sem tudok, csak ha ők akarják? De mozdulatlanul élhetek azért, beszélhetek magamról, nem hallja más, csak én. Rám tukmálták a tulajdonságaikat, én meg parádézтам bennük, mint valami tűzijátékos karneválon. Most én tettetem holtnak magam, én, akit ők nem tudtak a világra hozni, és lerohad rólam ocsmány rovarpáncélom. De mindez kizárólag a hang kérdése, minden egyéb metafora helytelen. Felfújtak a hangjukkal, akár a léggömböt, hiába ürültem ki, még mindig őket hallom. Őket? Kiket? S egy bizonyos ideje miért nem jelentkeznek? Tán elhagytak.

Biztos azt mondták: Hát, ebből nem lehet kihozni semmit, kár a fáradságért, egyébként se veszélyes fajta. Ó, de velem maradt ez a halk, erőtlen férfihang, elmormolja, hogy mit hallgat el emberi mivoltunk, elfeledve, meggyötörten, titkon, kínlódva mormolja, egy életre ítélt alig hallható hangja zihálva hebeg valamit arról, mit jelent az, hogy meg kell ünnepelni a számkivetést, vigyázat. Eh, nyugodtak ők, befalaztak rikácsolásuk börtönébe, senki sem tudja meg soha, ki vagyok, nem hallgatja meg senki, még ha elmondom, akkor sem, és nem is mondom el, képtelen vagyok, csak az ő nyelvükön beszélhetek, igen, igen, elmondom talán, még ha az ő nyelvükön is, csak magamnak, hogy meggyőződjek róla, nem éltem hiába, és hogy elhallgattassam magam, ha ez adja meg a csendhez való jogot, ami viszont egyáltalán nem biztos, ők birtokolják a csendet, ők rendelkeznek vele, még mindig ők, a régi banda, elég baj, a francba a csenddel, köpök rá, elmondom, mi vagyok, hogy meggyőződjek róla, nem születtem hiába, aztán elintézem a zagyva fecsegésüket, utána meg beszélek bármiről, amit hallani akarnak, örömmel, akár az idők végezetéig, végre filozofikusan. Előbb azt mondom meg, mi nem vagyok, ők mondták, ez legyen a sorrend, majd azt, hogy mi vagyok, már elkezdtem, csak folytatnom kell, azon a ponton, ahol megfélemlítve félbeszakítottak. Talán mondanom sem kell, nem vagyok Murphy, Watt, sem Mercier, nem, nem is nevezem meg őket ezentúl, meg a többieket sem, akiknek nem emlékszem a nevére, akik azt mondták, hogy én vagyok ők, bár biztos megpróbáltam azonosulni velük valaha, fogcsikorgatva igyekeztem, félelemből, nehogy felismerjem magam, de nem, semmi közünk egymáshoz. Soha nem vágytam semmire, nem kerestem semmit, nem szenvedtem, soha nem volt részem ilyesmiben, nem voltak javaim, ellenségeim, eszem, sem fejem. Hagyjuk az egészet a fenébe. A tagadás nem segít, hiába hajtogatom, amit nagyon jól tudok, amit olyan könnyű elmondani, így nem jutok előbbre, még mindig azt mondom, amit ők akarnak, vagyis róluk beszélek, még ha átkozom, tagadom is őket. ők talán úgy léteznek, ahogy én létezem szerintük, lehet, fogalmam sincs, nem is érdekel, ha megtanítottak volna rá, hogyan kell kívánni valamit, azt kívánnám, legyen igazuk. Csak akkor tudok megszabadulni tőlük és ócska trükkjeiktől, ha megnevezem őket, e tényt nem szabad szem elől téveszteni.

Teketória nélkül akár egy Mahood-féle történetet is elmondhatnék, azt állítva - egyébként így hallottam -, hogy rólam szól. Micsoda ötlet! Csak táplálja bennem az undort. El is mondom. Közben majd meglátom, hogyan folytassam a saját dolgomat, ott ahol kénytelen voltam félbeszakítani félelemből vagy ügyetlenségből. Ez lesz az utolsó történet. Majd jó képet vágok hozzá, igyekszem úgy viselkedni, mintha a magam jószántából mondanám el. Ez majd megnyugtatja őket, ha netán fel akarnák frissíteni az emlékezetemet, már ami viselt dolgaimat illeti, odafönt, a szigeten, honfitársaim, hittestvéreim, kortársaim és cimboráim között. Közben eldöntöm, milyen alakban jelenjek meg. Ők persze nem látnak belőlem semmit. De előbb nézzük, kik ezek, ez a megszállott banda, melyet az úgynevezett Isten szabadított rám, persze az én érdekemben, őszintén szólva... nem, előbb a történet. Hadd fájdítsam azzal is a szívemet. A sziget, szigeten vagyok, sohasem hagytam el ezt a szigetet, ó, én nyomorult. Érzésem szerint egész életemben világ körüli úton voltam, egy csigavonal alakú pályán vándoroltam. Tévedés! Mindvégig itt keringtem a szigeten. Nem ismerek mást, csak ezt a szigetet. Még ezt sem, hiszen sohasem volt bennem annyi bátorság, hogy jól megnézzem.

Ha a parthoz érek, visszafordulok a szárazföld belseje felé. Nem is spirális vonalban haladok, ezt a maszlagot is jól megettem, hanem szabálytalan körívek mentén, néha éles, rövid íveket írva le, mintha keringőznék, néha meg parabolyszerű íveket egész tűzeglápokon átlábalva, máskor viszont e két nyomvonal közé esnek valahogy az íveim, kiszámíthatatlanok, véletlenszerűek, a pillanat szeszélye szerint. De ennek a tevékeny korszaknak, melyről beszélek, már vége, mostanában nem mozgok, és nem is fogok mozogni soha, hacsak valaki meg nem mozdít. Micsoda nagy utazó voltam valaha, hát igen, az utóbbi időben már térden csúsztam, igaz, aztán kúsztam, gurultam, végül nem maradt más belőlem, csak a törzsem (szánalmas állapotban), rajta meg a fejem, amit már jól ismerünk, ugye, hiszen e testrészemet tudtam a legjobban leírni, megjegyezni. Végre nyugton vagyok egy jó mély kővázában, akár egy bokréta, széle felér a számig, egy nem túl forgalmas utcácskában, nem túl messze a vágóhídtól. Ha elfordítom, na nem a fejemet, csak a szememet, mely úgyszólván önálló életet él, láthatom a lóhúsevés propagátorának mellszobrát. Pupillátlan kőszeme rám mered. Ez már négy, ha a teremtmény szemét is beszámítom, mely mindent lát, de ne higgyétek, hogy amolyan kedvencnek képzelem magam. A rendőrség megtűr, bár jelenlétem ezen a helyen némiképp szabályellenes. Tisztában van vele, hogy nem tudok rendesen beszélni, így hát nem élhetek vissza helyzetemmel, lázítva a népet vezetői ellen, hivatalos idő végeztével gyújtó hatású beszédek tartva vagy az éj leszálltával lázító szavakat sugdosva az elkésett járókelők meg a részegek fülébe. És azt is tudják, hogy nincsenek végtagjaim - egy tagom van csak, a hímtagom, ami viszont már nem is nevezhető igazi hímtagnak -, tehát nem tehetek olyan mozdulatokat, melyek felkelhetnék a gyanút, hogy voltaképpen kéregetek, e kihágást börtönbüntetéssel sújtják. Igazság szerint a légynek se ártok, hacsak azoknak a túlérzékeny embereknek nem, akik úton-útfélen botrányt szimatolnak, és minduntalan felháborodnak. De minimális a kockázat. Mert ezek az emberek kerülnek e városrészt, félnek, hogy rosszul lesznek a mezőről egyenesen a vágóhídra tartó állatok láttán. Ebből a szempontból, mármint az enyémből, kitűnően megválasztott hely ez. De azok, akik

olyan kiegyensúlyozatlanok, hogy megdöbbennek, ha meglátnak, akarom mondani, zavartak, átmenetileg csökken a munkaképességük, boldogságuk ege elfelhősödik, szóval még ezeknek az embereknek is csak rám kell nézniük még egyszer, ha ugyan el tudják szálni rá magukat, és máris megnyugszanak. Mert arcom csupán a megérdemelt pihenőt ízelgető lény elégedettségét tükrözte. Igaz, a szám többnyire nem látszott, szemem pedig csukva. Na igen, néha múlt idő, néha meg jelen! Sőt irigység tárgya lettem volna, és viszályt keltek, ha a koponyámat nem borítják gennyes fekélyek, kék húslegyek, melyek szükségképpen csak úgy hemzsegték a környéken. Remélem, hű képet festettem helyzetemről. Hetenként egyszer kivettek az edényemből, és kiürítették. E feladat a szemközti lebuji tulajdonosnőjére hárult, aki szívesen végezte, mert konyhakertje volt, nem zsörtölődött, sőt kedvesen időnként ocsmány kis dögnek nevezett. Nem lehettem közömbös számára, úgy látszott, bár bensőséges kapcsolat nem alakult ki köztünk, mielőtt visszatett a helyemre, kihasználta az alkalmat, hogy hozzáfér a számhoz, és beledugott egy darab pacalt vagy velőscsontot. És amikor csak úgy szakadt a hó, ócska ponyvával takart le, mely vízhatlan volt helyenként. E takaró rejtekében, az áldott melegben ismerkedtem meg a könnyek jótékony hatásával, azon tűnődve, minek is köszönhetem őket, mert nem voltam meghatva. És nem csupán egyszer könnyeztem, hanem ahányszor letakartak, vagyis hát évenként többször. Igen, mintha a sors akaratából történt volna, jótevőm éppen hogy csak bement a ponyvával, alig némult el sietős lépteinek zaja, már ömlöttek is a könnyek a szememből. Talán hála ez, netán hála volt? De akkor nem kellett volna hálásnak éreznem magam? Egyébként gyökeret vert bennem a sejtetem, hogy nem csupán jóságból viselte gondomat, vagy nem értettem meg pontosan, mi is a jószág, amikor magyarázták. Ne feledjük, bizonyos értéket képviseltem számára! Mert a salátáinak tett szolgálatokon kívül még tájékozási pontként, sőt afféle reklámként is szolgáltam a boltját, ráadásul sokkal vonzóbb reklám voltam például, mint egy oldalról hasas, szemből pedig kétségbeejtően vékony, papírból kivágott figura. Ezt pedig jól tudta az a nő, azért is aggatott fölém díszes lampionokat, melyek igazán kedélyes hangulatot keltettek este lakhelyem körül, hát még

éjszaka. Az edényemre ráragasztotta az étlapot, és hogy a járókelők jobban lássák, az egészet egy talapzatra állította, a saját költségén. Így tudtam meg, hogy a karórépa mártásban már nem olyan jó, mint régebben, a sárgarépa viszont, vagyis a sárgarépa mártásban, jobb, mint valaha. A mártás nem változott. Ezt a nyelvet majdnem megértem, egyszerű, világos fogalmakból áll, melyekre építhetek, nem is vágyom másféle szellemi táplálékra. Nagyjából tudom, mire hasonlít a karórépa meg a sárgarépa is, különösen a közepes méretű, avagy nantes-i répa. Úgy vélem, időnként az árnyalatnyi különbséget is felfogom a rossz és a rosszabb között. És ha a tegnap és ma fogalma nem világos is előttem, annak azért örülök, hogy a dolgok lényegére tapintottam. A nő salátájáról például mindig csak jót hallottam. Igen, amolyan kisebb tökét jelentek számára, és ha elhunynék, őszintén bosszankodna, ez szilárd meggyőződése. E tény még hasznomra lehet. Szívesen képzelem, hogy a végzetes óra eljövetele után, amikor már minden tartozásomat leróttam a természetnek, a nő majd nem engedi, hogy elvigyék helyéről ezt az ócska vázát, amelyben hányatott életem tengettem. És dinnyét, tököt vagy kócos ananászt tetet oda, ahol most a fejem egy részét látni, esetleg, nem tudom, miből gondolom, svéd répát. Az emlékemre, így aztán nem tűnök el a föld színéről teljesen, amint gyakran megesik ilyesmi az elföldelt emberekkel. De nem azért kezdtem újra hazudni, hogy erről a nőről beszéljek. *De nobis ipsis silemus*, ezt kellett volna jelmondatnak választanom. Hát igen, még latinleckéket is kaptam tőlük, csapnivaló latinleckéket, jól jön az néha az esküszegéshez. Megjegyzendő, hogy csak hóesésben, még hozzá sűrű hóesésben van jogom a ponyvához. Az időjárás egyéb viszontagságai nem ébresztik fel irántam az anyai ösztönt abban a nőben. Amikor a hóesés alábbhagyott, és ő kitakart, fejemet az edény falához csapkodva igyekeztem megértetni vele, hogy gyakrabban szeretnék elrejtőzni a ponyva alatt. Ugyanakkor nyálamat bőségesen csorgatva jeleztem elégedetlenségemet. Egy kukkot sem értett belőle. Egyszerűen nem tudom elképzelni, milyen magyarázatot találhatott e viselkedésre. Bizonyára megbeszélte a férjével, aki valószínűleg azt mondta, biztosan fuldokoltam, holott ennek homlokegyenest az ellenkezője volt az igazság. Valljuk meg nyíltan, rosszul csináltuk mind a ketten, én pontatlanul adtam meg a jeleket, ő pedig

félremagyarázta őket. Már-már elhiszem, hogy hajítófát sem ér ez a történet. De nézzük csak, hogyan végződik, ha ugyan tényleg véget ér, a vége legalább kijózanít talán. Csakhogy elfelejtettem a folytatását. Igazán bosszantó! De egyáltalán, tudtam valaha? Talán itt végződik a történetem, esetleg Mahood itt fejezte be? Ki tudja, netán így szólt: Na, idáig eljutottál, most már nincs szükséged rám. Őszintén szólva, mindig is ez volt a kedvenc fogásuk, belenyugvásom legapróbb jelére nagy hirtelen elhallgattak, én meg ott maradtam egy szál magamban, a pusztá életemmel, amit ők erőszakoltak rám. És csak akkor szőtték tovább szerencsétlen sorsom fonalát, amikor látták, hogy egyedül nem boldogulok, nincs még bennem elég élet, egyedül még nem tehetem szerencsétlenné magam. De ahelyett, hogy azon a ponton segítenének tovább, ahol elhagytak, azt hiszem, ezt már többször megjegyeztem, egyszerűen felkapnak, és egész más formát kölcsönözve nekem, jó messze tesznek le ismét eredeti helyemtől, talán azt remélve, hogy így elhitethetik velem, hogy e két pont közötti távolságot egyedül tettem meg, jó ideig pusztán a magam erejére hagyatkozva éltem, csak nem tudom, hogyan, s nem is emlékszem semmire, vagy meghaltam, beavatkozás nélkül, a magam erejéből, aztán visszatértem a földre, vaginán keresztül, akár egy igazi csecsemő, érett, sőt öregkort értem meg, és ők még csak nem is segítettek, legfeljebb utasításokkal láttak el. Persze nem érik be vele, hogy egy emberöltőt rám erőszakolnak, két-három nemzedék életét kell megízlelnem. Bár mindez nem biztos. Talán csak egyetlen életre vonatkozik, amit elmondtak nekem, a különféle életek zűrzavara pedig csak látszólagos, és abból adódik, hogy egyiket sem tudom vállalni. Ha majd egyszer a magam erejéből meghalok, akkor pontosabban tudják megítélni, megérdemlek-e valami más korszakot, vagy kezdem újra a jelenlegiben, csak hát érettebb fővel. Ekképp tehát feltehetem, hogy az előbbi féllábú, félkarú nyomorék és a mostani halfejű csonka törzs egyetlen testi porhüvely két létezési módja csupán, míg a lélek makacsul ellenáll a romlásnak és pusztulásnak. Ha már elveszítettem az egyik lábamat, valószínű, hogy elveszítettem azóta a másikat is. A karommal hasonló a helyzet. Szóval könnyen megy az ilyen átalakulás. De mi van azzal a másik öregkorral, mellyel nagylelkűen megajándékoztak, ha

emlékezetem nem csal, és az érett korral, ezekben nem hiányzott se a karom, se a lábam, csak erőm nem volt használni őket? Hát az ifjúkorral, melyben állítólag hagytak meghalni? Nemigen zártak a szívükbe. Valószínűleg mindent elkövettek, amit csak tudtak, hogy kedvemben járjanak, kihozzanak innen, bármilyen kifogással, bármi célból. Csupán kitartó igyekezetüket vetem szemükre. Mert rajtuk túl van valaki, aki csak akkor ment fel engem, ha ők már elhagytak, mint hasznavehetetlen roncsot, és visszaadtak önmagamnak. Akkor majd elmondhatom végre, hogy mi voltam, és hol, e kárba vesztett idő alatt. De hát ki várja tőlem mindezt, ha már rájöttem a dologra? S kik az igencsak másféle szándékú többiek? Akiknek gyerekjáték csupán ilyesmit kérdezni. Mégis! Netán én tettem fel magamnak e kérdéseket edényemben? Faggattam-e magam az arénában, álló helyzetben vagy járás közben? Zsugorodtam. Zsugorodom. Régebben akár eltűnni is képes voltam, vállam közé húzott fejjel, mint akit szidnak. Amilyen gyorsan zsugorodom, hamarosan megkímélhetem magam ettől a fáradságtól. És nemsokára a szememet is le tudom már csukni, hogy ne lássam a napot, mert a néhány hüvelykkel magasabb edény eltakarja a kilátást. És akkor majd csak az edény falának támasztom homlokom, és már nem is látom a felülről érkező fényt, éjszaka a holdfényt, már nem verődik vissza a kedves, apró, kék tükrökből, melyekben néha megbámultam magam, hogy örömet okozzak a többieknek. De tévedés, súlyos tévedés, e fáradságtól, vesződségtől nem szabadulok soha. Mert a hölgy méltatlankodva vette tudomásul, hogy egyre mélyebbre süllyedek, és feltöltötte edényem alját fűrészporral, hetenként cseréli, amikor tisztába tesz. Puhább a kőpornál, de nem olyan egészséges. És a kőport már megszoktam. Most a fűrészport szokom meg. Ez is valamiféle tevékenység. A tétlenséget nem állhattam soha, szétforgácsolja az emberi erőt. A szememet pedig csukom és nyitom, csukom és nyitom, akár a múltban. A fejemet meg behúzem és kidugom, behúzem és kidugom, mint régebben. Különösen hajnalban húzem be gyakran, ha egész éjszaka kint hagytam, mégpedig azzal a határozott szándékkal, hogy fittyet hányjak a hölgyre, és túljárok az eszén. Mert reggelenként, miután nagy robajjal felhúzta a redőnyt, álmos, bujálkodástól fátyolos szemének első pillantása rám esik. Ha nem lát

engem, megijed és kirohan. Mert csak két dolog történhetett: elszöktem az éjszaka, vagy még jobban összezsugorodtam. De még mielőtt odaérne hozzám, nagy hirtelen kidugom a fejem, mint egy rugóra járó ördög a dobozból, és tágra nyitott szemmel rámeredek. Mert tágra is tudom ám mereszteni a szemem, meg becsukni és kinyitni, tágra mereszteni, vagy éppen csak kinyitom, ahogy kedvem tartja. Ha nem is igen tudom elfordítani a fejem, nyakizmaim korai merevedése miatt, szó sincs róla, hogy mindig ugyanabba az irányba néznék. Mert teljes erőmből hánykolódva végül sikerül elfordítanom törzsemet a kívánt szögben, mindkét irányba. Ez a kis játék, bár azt hittem, ártalmatlan, sokba került nekem, pedig én teljességgel fizetésektelennek tartottam magam. Igaz, nemigen tudjuk, milyen gazdagok vagyunk, amíg el nem veszítettük kincseinket. Bizonyára más kincseim is vannak, csak a tolvaj várat még magára, hogy megtudjam, milyen értékesek. És ma még mindig kinyithatom és becsukhatom a szemem, mint régebben, viszont már nem dughatom ki és nem húzhatom be a fejem, mint a régi szép időkben, s ennek csintalan természetem az oka. Mert nyakamat, közvetlenül az állam alatt, nyakörv feszíti ki, melyet a kőedény pereméhez erősítettek. A számat, mely régen rejtve volt, s gyakorta a hűvös kőhöz szorítottam, most mindenki láthatja. De valljuk csak meg, hogy e változásnak bizonyos előnyöket is köszönhetek, melyekben nem volt részem előzőleg, egyebek között például legyeket foghatok. Hamm, bekapom őket. Ez azt jelentené, hogy vannak még fogaim? A végtagjait elveszítette, de megvannak a fogai? Igazán nevetséges! Csodálkoznék rajta. A legyek. Talán nem nagyon táplálók, nem is valami ízletesek, de nem ez a lényeg, hanem más, nem a hasznosság és nem is a kellemesség. Elkapom, csak nehezebben, az éjjeli lepkéket is, melyeket a lampionok fénye vonz a közelembé. De hát egyelőre csak kezdő vagyok ebben az új sportágban, még nem értem el a csúcsformámat. Most pedig, hogy rátérjünk az ügy árnyoldalára, kijelentem, hogy ez a nyakörv vagy betongyűrű erősen akadályoz a forgolódásban. Legalább megtanulok nyugton maradni, kihasználva a helyzetet. Ebben a kínai kalodában kell megismernem azt az örömet, hogy nagyjából mindig ugyanazokkal a hallucinációkkal találom szemben magam, ha kinyitom a szemem. Alapjában véve egyetlenegy dolog zaklat csak

fel igazán, mégpedig az, hogy valósággal felakasztom magam, ha tovább zsugorodom. Megfulladni! Nekem, aki mindig lélegző típus voltam. Bizonyíték erre mellkasom maradványa, no meg a pocakom. Én, aki ha nem feledkeztem meg róla, minden belégzésnél ezt mormoltam: No, itt jön az oxigén, kilégzéskor meg: Távozik a salakanyag, a vér megint élénkörös. A kék elszíneződés. A nyelv obszcén módon kilöködik a szájból. A fasz megduzzad. Na tessék, a fasz, már el is felejtettem. Milyen kár, hogy nincs már karom, valamit tán kezdenék vele. Nem. Jobb így. Szemérmertlenség volna az én koromban újrakezdeni a maszturbálást. Na meg mit is várhatnék az egésztől? Bár végül is, sosem lehet tudni. Ha jó, ritmikus mozdulatokkal csinálom, egy jókora lóseggre gondolva, feszült figyelemmel, amint a farok éppen felemelkedik, ki tudja, a végén, ne adj' isten, még sikerülhetne is a dolog. Egek, mintha megmozdult volna! Ez azt jelentené, hogy nem vágták le? Pedig úgy rémlett, levágták. Talán összetéveszttem más zacskókkal. Egyébként most már nem ficáncol. Újból összpontosítom a figyelmemet. Angol telivér! Na gyerünk, gyerünk, egy jó mozdulat, lássuk, vessünk már véget a haldoklásnak, ez a legkevesebb, végül is ők mindent elkövettek, hogy életre keltsenek. Megtetted a legfontosabb lépést. Eleget gyilkoltak, eleget öngyilkoltak, most már boldogulhatsz egyedül, mint egy nagyfiú. Hát ezt gondoltam. És nagy böszön hozzáfűzöm mindjárt: Szabadulj végre az örök tehetetlenségi erőtől, nincs helye e környezetben. Mindent nem végezhetnek el ők. Rávezettek a helyes útra, kézen fogva mentek veled a szakadék széléig, most rajtad a sor, hogy megtedd az utolsó lépést a magad erejéből, hálád jeléül. Szeretem ezt a színes nyelvet, e nyílt, szónokias fordulatokat. Egy paralitikust vonszoltak át a káprázatos természetén, és most, amikor nincs már mit csodálni, ugranom kell, hogy el lehessen mondani: Na, ez is élt valaha. Mintha nem is gyanítanák, hogy sohasem voltam ott, hogy ez a zavaros szem, a tátott száj, szegleteiben a habzó nyállal semmit sem köszönhet a Nápolyi-öbölnek vagy Aubervilliers-nek. Az utolsó lépés. De hát mivel? Én, aki az elsőt sem tudtam megtenni soha.

Talán beélnék azzal is, ha egyszerűen csak várnék, míg meglök a szél. Megteszem én, úgyis ez a szokásom. De mindig nekik fogy el

először a türelmük. És ha nincs szél, ami belém kapna, akár a sziklaperem is leszakadhat alattam. És ha még volna bennem élet, remélhetnék, hogy megáll a szívem, vagy hogy egy jó kis infarktust kapok. Általában bottal vernek agyon, így akarják bizonyítani önmaguknak, megbízóiknak és a nézőknek, hogy volt kezdetem meg folytatásom is. Majd a lábukat mellkasomra téve, ez mit sem változott, így szólnak a tisztos gyülekezethez: Ó, ha láttátok volna ötven évvel ezelőtt, mennyi lendület volt benne, milyen finoman viselkedett! Pedig tudva tudják, hogy mindent előlről kell kezdeni. Tán eltúlzom az irántuk érzett ragaszkodásomat. Mozdulatlansággal vádoló magam, pedig mozgok, legalábbis mozogtam, vagy netán elmulasztottam az alkalmat? Vegyük szemügyre a fejemet! Mintha mozogna benne valami, időről időre. Agyvérzéstől tehát nem kell tartani. Mi van még? Emésztő- és anyagcsereszerveim, jóllehet lusták, időnként mégis megmozdulnak, bizonyosság erre a gondoskodás, melynek tárgya vagyok. Ez biztató. Míg élet van, remény is van. Csak érintőleg említem a legyeket, mint külső veszélyforrást. Esetleg tifuszt kapok tőlük. Nem, azt a patkányok terjesztik. Láttam néhányat, de mással voltak elfoglalva. S egy apró galandféreg? Nem érdekes. Mindenesetre úgy látom, elég hamar elbátortalanodtam. Talán tényleg kielégíthetném vágyaimat. De kezdek már eltávolodni ettől az istenverte utcától, melyet teljes hosszában belátok. Leírhatnám az utcát, az imént még leírhattam volna, mintha ott lennék, ahogy ők akarták, megfogytatkozva persze, mint akinek nincs már sok hátra, de azért még van valami élet a szememben, és egy fül elég, az agyam pedig annyira azért működik, hogy halvány fogalmam legyen róla, mit kellett volna kihagyni ebből a díszletből, hogy ne maradjon más, csak az űr és a csend. Mindig így volt. Abban a pillanatban, amikor végre összeáll a világ, amikor már sejtem, miként hagyhatom el, egyszer csak minden szertefoszlik. Nem látom többé ezt a helyet, az edényemet a talapzatán, a színes lampionfüzérrel, önmagam az edényben, nem tudtam megkapaszkodni benne. Engem talán, a változatosság kedvéért, villámcsapással intéznek el, vagy mészárostaglóval, egy ünnepi estén. Aztán, nyomom se maradjon, gyorsan rám a szemfedőt, szemfedőt a szenvedőre. Vagy levesznek innen, és elvitetnek elevenen, a változatosság kedvéért, és másutt tétetnek le,

a véletlenre bízva a dolgot. És ha legközelebb kimozdulok az otthonomból, ha ugyan sor kerül ilyesmire valaha, mindent újnak és különösnek látok majd. De lassanként felmerül a régi kérdés, hogy miképp éljem, akár egyetlen másodpercre is, fiatalon vagy öregen, segítség, támasz nélkül, az ő életüket. Mindez egyéb kísérletekre emlékeztet, másfajta körülmények között, majd felteszek magamnak, az ő segítségükkel, az ő sugdosásaik nyomán, olyan kérdéseket, amilyeneket már feltettem magamról, őróluk, a más és más ritmusban múló időről, a különféle életkorokról és arról, hogy milyen módszert kellene választanom, hogy végre sikerem is legyen ott, ahol mindig kudarcot vallottam, akkor talán elégedettek lesznek, talán békén hagynak végre, és a magam módján tehetem a dolgomat, igyekezve megfelelni a másik követelményeinek, ha ugyan ez a dolgom, hogy elégedett legyen velem, nyugton hagyjon, megbocsásson, adja meg a pihenés és a csend jogát, ha ő az, aki megadhatja. Egyetlen teremtménytől sem lehet várni, nem lehet megkövetelni, hogy először úgy tegyen, mintha nem létezne, utána meg úgy, mintha létezne, mielőtt joga volna a pihenéshez, ott, ahol sem az nem állítható róla, hogy van, sem az, hogy nincs, és elhallgat a nyelv, ilyen kifejezésekre kényszerülve. Két hazugságot, két ócska vacakot kell cipelnem mindvégig, míg el nem engednek, s egyedül nem lehetek a kimondhatatlan elgondolhatatlanban, ahol mindig is léteztem, ahol nem engedik, hogy létezzem. Ott lenni végre egyedül, ahol már nem zavar senki, talán nem is lesz olyan pihentető, mint gondolom. Ezen ne múlják, az ő szavuk a pihenés meg a gondolkodás is. Tessék, úgy tűnik, éppen ez az, ami alighanem örületbe kerget. Igazán siralmas volna új helyzetbe kerülni anélkül, hogy észrevenném, ha másik gyertya fénylene fel, tudtomon kívül. Igen, érzem, eljött a visszapillantás ideje, ha ugyan visszapillantatok, és annak, hogy tisztázzam a helyzetet, ha haladni akarok. Csak tudnám, miről beszéltem! Eh, nyugodt vagyok, csak egyetlenegy dologról beszélhettem, hisz mindig arról beszélek. Nem vagyok én olyan, aki lépten-nyomon témát változtat. Csak folytatnom kell, ennyi az egész, mintha lenne valami teendő, mintha elkezdődött volna valami, mintha lenne valahová menni. A szavak dolga ez az egész, ne feledjük, és én nem is feledtem el. Meg kellett mondanom, és meg is mondom. Bizonyos módon kell beszélnem, talán

szenvedéllyel, minden lehet, először arról, aki nem vagyok, mintha ő lennék, aztán meg, mintha ő lennék, arról, aki vagyok. Mielőtt lehetne stb. Hangok kérdése, hangok kérdése a folytatás a megfelelő módon, amikor elnémulnak, egyenesen azért, hogy próbára tegyenek, mint e pillanatban ez a hang is, mely általában azt akarja, hogy életben maradjak. A megfelelő mód, a szenvedély, a fesztelenség, a hit, mintha az én hangom lenne, az én szavaimat mondaná, szavakat, melyek azt mondják, hogy élek, mivel ők azt akarják, hogy itt legyek, nem tudom, miért, sokbilliónyi élőjükkal, soktrilliónyi halottjukkal, ez nem elég nekik, nekem is köztük kell lennem, görcsös vonaglással, bögve, pityeregve, vihogva, hörögve, felebaráti szeretetben és a józan ész jótéteményei közepette. Sajnos nem ismerem azonban a megfelelő módot. Ezt a nagy rakás marhaságot mind tőlük tanultam, a fojtogató mormolással is ők tömtek tele. De minden kijön ám belőlem, ahogy bement, csak a számat kell kinyitnom, és már hallok is őket, ósdi, fanyar tanulságaikat, melyeken nem tudok változtatni. Papagáj, igen, papagáj csőrébe jutottak. Ha megmondták volna, mit mondjak, ami nekik is tetszik, előbb-utóbb biztos azt mondom. Ugyan már! Úgy nagyon könnyű lenne, nem teljes szívemből csinálnám, mert a szívemnek is helyet kell kapni e pofázásban, a nyakatekert, nagyhangú pofázás közepette a szívemet is ki kell okádnom, akkor majd végre úgy festek tán, mint aki tudja, mit beszél, és nemcsak a szája jár. Szóval ne veszítsük el a reményt, talán sikerül a dolog, amúgy gépiesen, csak kitartás, tátott szájjal, kavargó gyomorral. De a másik hangnak, amelyik arról beszél, aki nem ragaszkodik szenvedélyesen ehhez az állati uralomhoz, aki híreket vár rólam, milyen a hangszíne? Tényleg zavarban vagyok. Mert voltaképpen rólam, ugye világos, mintha még nem mondtak volna semmit. Ilyen körülmények között beszélhetünk-e hangról? Bizonyára nem. Mégis ezt teszem. Egyébként ezt az egész hangügyet át kell nézni, felül kell vizsgálni, meg kell hazudtolni. Nem hallok semmit, mégis ki vagyok szolgáltatva a közlésnek. Nevezzük mindezt hangnak, végül is miért ne, ha tudjuk, hogy nem az. Bár úgy tűnik, vannak azért határok. Várjuk a hangokat bizakodva! Tehát rólam semmi. Mármint semmi összefüggő elbeszélés. Legfeljebb elhaló megszólítások, helyel-közzel: Ide figyelj! Térj magadhoz! Tehát mondanivalójuk van

számomra. De soha semmi felvilágosítás, hacsak nem burkoltan célozva rá, hogy úgysem érteném meg, mivel nem vagyok ott, amit már tudtam. Feltűnt viszont, egy kivételes pillanatban, amikor képes voltam megérteni valamit, hogy ezek az ígésző szavak ugyanazon a csatornán érkeznek, melyet Mahood és bandája használt a közlésre. Gyanús! Vagyis hát gyanús volna, ha még remélnék valamit az eljövendő kinyilatkoztatásoktól, bármilyen értékes tudnivalót, azokhoz képest, melyekkel halálra gyötörnek, mióta a fejükbe vették, hogy inkább létezzen. De ez a halvány remény is elhalt bennem, nem olyan régen, épp az imént, ha jól emlékszem. Szóval talán két vesződéses munkát kell egymástól megkülönböztetni, akár szénbányát a kőbányától, a kifejtendő erőfeszítés szempontjából, bár mindkét munka egyaránt kellemetlen és haszontalan. Én. Ki lehet az? A Herkules oszlopai felé hajózó gályarab, aki éjjel a rabszolgahajcsár éberségét kijátszva, otthagyja az evezőt, és a padok közt a kelő nap felé vonszolja magát, viharért fohászkodva. Csak én már nem fohászkodom semmiért. De, de, még mindig esdeklő vagyok. Majd leszokom az esdeklésről, ha utolsó utamra indulok ezen az ólomtengeren. Összetévesztem a másik örülettel, a tudásvágy, az emlékezni akarás örületével, bűnével. Ebben nem találnak vétkesnek többé. Csupán a kárhozát zöldfülűinek való. Ezek után pedig ne is gondoljunk rá, ne gondoljunk már semmire, egyáltalán ne is gondolkodjunk soha. Az egyik oldalon többen vannak, a másikon valaki egyedül, és egyedül ő szólít engem. Ugyanazt a nyelvet beszélik, az egyetlent, amelyre megtanítottak. Azt mondták, hogy más nyelvek is vannak. Nem bánom, hogy azokat nem ismerem. Ha így vége szakad a csendnek, az csak egy dolgot jelenthet. Parancsot, könyörgést, fenyegetést, dicséretet, szemrehányást, érvelést. Dicséretet, igen, értésemre adták, hogy haladok. Jól van, fiam, mára elég lesz, térj vissza az éjszakába, majd holnap találkozunk. Én meg, a fehér szakállas vénység, ott ülök a gyerekek között, összevissza fecsegek, félek a veréstől. Hatodikos koromban halok meg, évek és penzumok súlyától megtörten, újra kicsi leszek, mint amikor még volt jövő, mezítláb leszek, ócska, fekete ingemben, a nadrágomba csinálva. Mahood, fiam, huszonötézszer kértem, mi az az emlős? Agyongyötörnek az alapismeretekkel, összeesek hullamereven. De azért haladtam

valamit, mondták, csak nem eleget, nem eleget. Ó! Hol is tartottam a feladataimban? Elfelejtettem. Hát igen, az emlékezhethiány volt végzetes hatással a kibontakozásomra. Igaz. Mahood, fiam, mondd utánam: Az ember főemlős. Képtelen voltam. Folyton csak emlősökről beszélnek ebben az állatseregletben. Köztünk szólva, Őszintén, mi a nyavalyát érdekelte volna Mahood tanulót, hogy ilyen vagy olyan az ember? Feltehetően végül is nem veszett kárba semmi, hiszen apránként visszaszivárogo az egész a rémálom zsilipjein. Vajúdás ez. Már most látom, megfizetek az emlősökért, mielőtt felébrednék. Gyorsan egy mamát, hadd szívjam laposra. De nevet kell adnom e magányos lénynek. Tulajdonnevek nélkül nincs üdvösség. Tehát majd Wormnak hívom. Legfőbb ideje volt. Worm. Nem tetszik, de kicsi a választék. Az én nevem is ez lesz, ha eljön az ideje, amikor már nem kell Mahoodnak neveznem magam, ha ugyan egyáltalán eljön ez az idő. Mahood előtt mások voltak, azonos fajnak és mind hittestvérek, ugyanolyan háromágú szigonnyal felfegyverezve. De Worm az első a maga nemében. Így mondják. Ugyanis nem ismerem. Miután lerakta az alapokat, és hullafáradtan lemondott az idomításomról, talán majd őt is leváltják. Még nem tanult meg beszélni a szerencsétlen. Csak mormol, állandóan hallottam a mormolását, a többiek meg társalogtak. Túlélte őket mind, még Mahoodot is, ha Mahood nem létezik többé. Még hallom állhatatos könyörgését, hogy csendesítsem le az elevenek holt nyelvét. Legalábbis, azt hiszem, ezt mondogatja, változatlan hangon. Ha elhallgathatnék, jobban érteném, hogy mit akar tőlem, hogy milyen legyek, mit mondjak. Bárcsak végre kieresztené a hangját. De nem, el kell hallgatnom, vissza kell fojtanom a lélegzetemet. Biztos rosszul értettem. Mert ha Mahood elhallgat, Worm is elhallgatna. Kérjenek csak tőlem lehetetlent, na persze, mi mást is kérhetnének? De abszurdumot! Tőlem, akit józan észre kárhoztattak. Igaz, ez a szegény Worm nem tehet semmiről. Mit tudok róla? De vezessük végig gondolatmenetünket, mielőtt leszarnánk. Mert Mahood vagyok ugyan, de azért Worm is. Puff neki! Vagy ha még nem vagyok Worm, majd az leszek, ha már nem vagyok Mahood. Puff neki! De most aztán térjünk át a komoly dolgokra! Nem, még nem. Előbb egy másik mesét, tán Mahood anyóról, az végképp elhülyít. Nem kell, majd felhangzik a mese, ha eljön az ideje, készen

áll a hanglemez, egy örökkévalóság óta. Igen, nagy szavaik is elhangzanak, mindenféle hangzatos kifejezés. Majd a szabadság kérdésével is foglalkozom, holtbiztos, az eleve elrendelt pillanatban. Bár talán nagyon is elhamarkodottan állítottam szembe egymással a kudarcnak e két okozóját. Nem az egyik hibája-e, hogy nem lehetek a másik? Cinkosok. Na, hát így kell okoskodni, szenvedéllyel! Vagy létezne egy *tertius gaudens*, mondjuk én, aki felelős e kettős kudarcért? Meglátom-e végre mosolytól sugárzó igazi arcom? Az az érzésem, hogy nem lesz részem ebben a látványban. Egyetlen pillanatban sem tudom, miről, kiről, mikor, hol, mivel, miért beszélek, de ötven fegyencre lenne szükségem ehhez a gyalázatos munkához, és még mindig hiányozna az ötvenegyedik, hogy bilincsbe verjen bennünket, ezt tudom, csak azt nem, hogy mit jelent. Az a lényeg, hogy sohasem érkezem meg sehová, sohasem vagyok sehol, se Mahoodnál, se Wormnál, se nálam, nemigen számít, hogy mi a mentség rá. Az a lényeg, hogy az utolsó pillanatig rángatózzon zsinórja végén az ember, amíg csak vizek, partok lesznek és mennyekben tomboló sportos isten, aki időnként szemét alakokat szabadít teremtményére sorscsapásul. Én már három horgot nyeltem le, mégis éhes vagyok. Ezért van zűr. Milyen jólesik tudni, hol van az ember, hol marad, anélkül hogy ott lenne! Nincs más hátra, békésen ki kell nyújtózni a gyönyörteljes tudatban, hogy mindörökké senki az ember. Kár, hogy közben kénytelen vagyok járni a szám, ezért nem dőlhet szabadon belőle a vér, cuppogó hangot hallatva. Végül is nem lehet meg mindene az embernek az utolsó előtti időben. Egy nap a felszínre visznek, és majd mindenki egyetért abban, hogy kár volt akkora hűhót csapni ilyen szánalmas áldozatért, ilyen szánalmas gyilkosokért. Micsoda csend lesz akkor! Most pedig nézzük, mi van Wormmal, örül majd neki az ocsmány vén dög! Nemsokára kiderül, hogy még mindig leselkedik-e utánam a másik. De még enélkül sem ér semmit az egész, nem kap el soha, nem szabadulok meg tőle soha, Wormról beszélek, esküszöm, a másik nem kapott el soha, nem szabadultam meg tőle, mármint a múltban, mostanáig. Én vagyok az, akit nem kapnak el, aki nem szabadul meg, aki vonszolja magát az evezőspadok között a ragyogónak ígérkező új nap felé, mentőövekkel felvértezve a hajótörésért könyörög. A harmadik horgot merőlegesen vetik ki az

egekből, a lelkem számára. Már rég bekaptam volna, ha látom, hol van. Szóval négyen vagyunk, négyes játszma ez. Tudtam, ha százan leszünk is, még mindig hiányozni fog a százegyedik. Mindig én hiányzom közülünk. Worm, vagy majdnem azt mondtam, Watt, Worm, mit mondhatnék Wormról, aki nem tudja megértetni magát? Mit mondjak, ami véget vet ennek a nyüzsgő zűrzavarnak a bábszínházamban? Mit mondjak, amit a másiktól is ne lehetne elmondani? Talán akkor leszek végre Mahood, ha Worm akarok lenni! Nincs más hátra, Wormmá kellennem. S ez minden bizonytalansággal is, ha Tartempion akarok lenni. Akkor nincs más hátra, Tartempionná kellennem. Állj, lehet, hogy megkegyelmez, megszán, ha itt megállok. Nem lesz mindig ilyen könnyű a dolog. Worm, Worm, mi hárman, és a gálya halad. Egyébként úgy rémlik, már tettem néhány kísérletet ebben az irányban, ellentétben azzal, amit mintha már mondtam volna. Fel kellett volna jegyezni őket, megjegyezni, ha csak a fejemben is. De Worm nem tud semmit megjegyezni. Itt az első állítás, akarom mondani, tagadás, erre lehet építeni. Worm nem tud semmit megjegyezni. Mahood meg tud jegyezni valamit? Ez az, csak bonyolítsuk a szálakat! Igen, Mahood jellemző vonása (többek között), hogy megjegyez bizonyos dolgokat, mit nem mondok, mindent megjegyez, még ha nem tudja is később úgy felhasználni őket, ahogy szeretné. És már láttuk is, hogyan csinálja, az udvaron, az edényében, bizonyos értelemben. Tudtam, ha Wormról akarok beszélni, mindjárt Mahoodról beszélek, sikerebben és értelmesebben, mint valaha. Egyszerre milyen közel érzem magam hozzá, Decroix, a lóhúsevő kitüntetései felé sandítva. Ez már az aperitif ideje, az emberek megállnak, elolvassák az étlapot. Elbűvölő napszak, különösen az a pillanat, amikor a lenyugvó nap utolsó sugarai, teljes hosszában megvilágítva az utcát, mérhetetlenné nagyítják az árnyékomat, és a szennyvízlevezetőre meg a járdára vetik. Elnézegettem az árnyékomat régen, amikor még könnyebben forgattam a fejem, mint most ebben a kalodában. Akkor tudtam, hogy jó távol tőlem, az ott a fejem, és az emberek rálépnek, meg a legeimre is, melyek nagyon szépen suhantak a föld felett. És láttam, amint az emberek felém tartanak az árnyékom mentén, s hosszú, reszkető, hűsége árnyékok követik őket. Mert néha összetévesztem magam az árnyékommal, néha nem. Néha nem

tévesztem össze magam az edényemmel, néha igen. A hangulatunktól függ. Gyakran sikerült egészen addig nem mozdulnom, amíg már nem vetettem árnyékot, tehát nem is láthattam többé semmit. Valóban pompás napszak, és néha, amint már jeleztem, egybeesik az aperitif idejével. Ezt az apró örömet részemről ártalmatlannak tartottam, veszélytelennek a többiekre nézve, mégis le kell mondanom róla, mióta rám tették a nyakörvet, mely a rács felé fordítva rögzíti az arcom, mindjárt az étlap fölött, mert fontos, hogy a vendégek tolongás nélkül választhassanak ételt maguknak. Ebben a negyedben sokra becsülik a húst, és messziről, nagyon messziről eljönnek pusztán a húsevés kedvéért. És ha megették az adagjukat, sietve távoznak. Este tíz órától minden csendes, akár a sírban, ahogy mondani szokás. Évek hosszú során felhalmozott és indukciónak alávetett megfigyeléseimből ez derül ki. Itt ölnek és esznek. Ma este pacal van. Téli étel vagy késő őszi. Marguerite nemsokára jön, és kivilágít engem. Késik. Már több járókelő meggyújtotta orrom alatt az öngyújtóját elégedetlenül dörmögve, hogy jobban lássa, amit ezúttal, az előkelőség kedvéért, étrendnek nevezek. Remélem, nem esett baja a jótevőmnek! Nem látom majd jönni, a lépteit se hallom, a hó miatt. Egész délelőtt a lópokrócom alatt voltam. A holt szezon elején fészket rak nekem rongyból, jól körülrakosgat, nehogy szenvedjek a fagytól. Puha fészket. Vajon ma este is bepúderozza a koponyámat jókora púderpamacsával? Ez a legújabb ötlete. Már azt se tudja, mit találjon ki, hogy könnyítsen a helyzetemen. Szeretné, ha fekélyeimből nem szivárogná a genny. Ha megrendülne a föld. Elnyelne a vágóhíd. A rács túloldalán, a két épülettömb közti nyílásban látszik az égbolt. Az egyik rúd eltakarja, ha akarom. Az északi égbolt aljának egy darabja, hosszú és keskeny. Ha felemelhetném a fejem, látnám, amint magasba szökik a zenit felé. Mit tehetnék még hozzá e megállapításokhoz? Csak most száll le az este, tudom, ne menjünk még, ne mondjunk örökre búcsút megint, már megint ennek a zagyvaléknak. Mi lenne, ha gondolkodni próbálnék, amíg nem történik valami érthető dolog? Rajta, egy fecske nem csinál nyarat! Majdnem azonnal feltolul bennem egy gondolat, rosszul teszem tán, hogy nem szedem össze gyakrabban magam. Gyorsan el is mondom, mielőtt kimegy a fejemből. Hogy lehet az, hogy az

emberek nem vesznek észre? Mintha csak Madeleine venne tudomást rólam. Sietős járókelőknek, mondjuk, aki menekül vagy üldöz valakit, biztos elkerülöm a figyelmét. Hát ezeknek a lődörgőknek, akik azért jöttek ide, hogy hallgassák az állatok fájdalmas bőgését, és látszólag csak céltalanul mászkálnak itt, várva, hogy megkezdődjék a mészárlás? Na és ezek a kiéhezettek, akiket az étlap helye a szó szoros értelmében rákényszerít arra, hogy szemben találják magukat velem, és még a lehetetemet is érezzék? Ők legalább látnak? Hát a gyerekek, akik a külváros felé igyekeznek, vagy onnan jönnek vissza, szórakozásra vágyva? Ilyen helyzetben, mint az enyém, szerintem még egy frissen mosott emberi arc is, felette néhány hajszállal, szép sikerre számíthatna. Szeméremből vagy tapintatból tesznek úgy, mintha nem vennének tudomást a létezéséről? Bár ilyen érzelmi finomságot nemigen tulajdoníthatnánk a kutyáknak, Ők levizelik a lakhelyemet, mintha nem is sejténék, hogy csont és bőr van benne. Szóval már szagom sincs. Pedig ha valakinek szüksége volna rá, hát én az vagyok. Ilyen körülmények között hogyan is várhatná tőlem Mahood, hogy rendesen viselkedjem? A legyek felelősek értem, ha úgy tetszik, de milyen mértékben? Talán egy halom tehénszarra ugyanilyen jó étvággyal telepednének le? Nem, amíg nem kapok választ e kérdésre, vagy Madeleine-en kívül más is észre nem vesz, képtelen leszek elhinni, amit mesélnek rólam, addig nem is folytathatom a műsoromat. Annál is inkább, mivel e tanúságtételt, melyet követelek, és amely nélkül az összes számomra kovácsolt terv kudarcra ítéltetett, hamarosan képtelen leszek már meghallgatni, bizonyos ideje annyira hanyatlanak a képességeim. Nyilvánvalóan valami változással van dolgunk, ami messzire vezethet. De ha netalán meghalnék, hogy a legkedvezőbb feltevésből induljunk ki, bár sosem hihettem, hogy egyáltalán élek, akkor legalább jól tudnám, hogy ők nem ezt akarták nekem. Mert már jó néhányszor előfordult velem, és még egy szusszanásnyi időre sem hagytak békén a férgek között a feltámasztásig. De ki tudja, ezúttal mit tartogat számomra a jövő? Mindenképpen nagyszerű dolog, hogy mint érző és gondolkodó lény, egyre közelebb kerülök a tátongó sír-gödörhöz. Talán egy nap egy úr, kedvesét karon fogva, éppen akkor jár erre, amikor haláltusám még egy utolsó észrevételt tesz lehetővé számomra az idő

múlásáról, és az úr megjegyzi, elég hangosan, hogy én is halljam: Hiszen ez az ember rosszul van, mentőt kell hívni! Így, mielőtt minden előről kezdődne, két legyet ütnék egy csapásra. Élőhalott lennék. Ha ugyan nem hallucináció áldozata volna az illető. Igen, s a minden kétséget kizáró bizonyosság kedvéért, jövődöbelijének mondjak volna még ideje a válaszra: Bizony drágám, úgy látszik, ez már nem sokáig húzza. Akkor biztos leszek a dolgomban. És megszületek végre utolsót sóhajtván, vagy tán csuklom egyet, pedig e csuklások, sajnos, nagyon gyakran elrontják a halál ünnepélyességét. Mahood koromban ismertem egy orvost, aki azt állította, hogy az utolsó sóhaj, szigorúan tudományos szempontból, csakis az ülepünkből szakadhat fel, és a családnak ehhez az alsó lyukhoz kell tartania a tükröt, mielőtt felolvassák a végrendeletet. De ha nem bocsátkozunk is ilyen gyászos részletekbe, az biztos, hogy nagyot tévedtem, amikor azt hittem, hogy a halál az őt megelőző élet jele vagy akár perdöntő bizonyítéka. És a magam részéről semmi kedvem sincs már elhagyni ezt a világot, melybe ők mindenáron igyekeznének bezsúfolni, bár nincs rá bizonyíték, hogy valaha is itt lettem volna, olyasmire gondolok, mint például a seggberúgás vagy a csók, de nem is a figyelmesség jellege a fontos, ha már nem gyanúsíthatom magam azzal, hogy tőlem származik. Nem, már nincs kedvem, mert tudom, hogy semmire se jó, nem változtat semmin, nem vet véget semminek. De két elfogulatlan tanú állapítsa meg előttem, hogy létezem, a többi az én dolgom. Milyen egyszerű és világos lesz minden, ha befelé tekint az ember, feltéve, hogy előzőleg kifelé tekintett, így érvényesül csak igazán a kontraszt. Roppant sajnálnám, bár nemigen bírom tovább, ha meg kellene állnom ilyen jó úton. Mert nem egyhamar kezdem újra, azt már nem. Aztán meg elég ebből a kurva első személyből, végül megsokallja az ember, bár nem róla van szó, mindjárt bajba kerülök. De nem is Mahoodról van szó, még nem. Wormról még kevésbé. Eh, nem sokat számít a névmás, csak ne hagyja rászedni magát az ember. Szokás dolga. Később majd meglátjuk. Hol is tartottam? Ja igen, a világos és tiszta gyönyöröknél. Próbáljuk bevonni a játékba ezt a szegény Madeleine-t, aki olyan jó hozzám. Milyen készségesen, milyen makacsul igyekszik tudomást venni rólam, mi tiltaná meg hát, hogy mindebből valóságos jelenlétemre következtessek a rue

Brancionban, ezen a fura környéken? Megszabadítana nyomorúságos ürülékemtől vasárnaponként, rakna nekem fészket zimankó idején, oltalmazna a hótól, kicserélné a fűrészpormot, behintené sóval beteg fejemet, remélem, nem feledkezem meg semmiről, ha nem lennék itt? Kaptam volna tőle nyakörvet, lampionokkal díszített talapzatra helyezett volna, ha nincs meggyőződve fizikai létezésemről? Milyen boldog lennék, ha átadhatnám magam e bizonyosságnak, és végre ennek alapján meghoznák az ítéletet. Sajnos egyáltalán nem bízom benne, sőt egyenesen elfogadhatatlannak tartom. Mert mit gondoljak e fokozott figyelmességről, mellyel egy ideje sürgölődik körülöttem ez a nő, ha nem azt, hogy nagyon is zűrzavaros okai vannak? Mennyire más most Madeleine, nem olyan, mint eleinte, milyen nyugodt volt, amikor csak egyszer láttam hetenként. Mondjuk ki nyíltan, ez a nő már nemigen hisz bennem. És igyekszik késleltetni a pillanatot, amikor végre be kell vallania önmagának tévedését, lépten-nyomon helyszíni szemléket tartva, hogy vajon maradt-e még valami nyomom. Jegyezzük meg szerényen, hogy néha még az istenhit is megrendül a vakbuzgóság, a rendszabályok szigorú betartása következtében, azt hiszem. E ponton distinguot engedek meg magamnak (szóval még mindig gondolkodom). Almomban sem tagadnám, hogy a szentélyem tényleg itt van, nem rám tartozik, bár ilyen hatalmas urna jelenléte nem túl valószínű ezen a helyen, éppen e helyen, melynek valóságos mivoltáról megint csak semmi kedvem vitázni. Nem. Csupán azt kétlem, hogy benne lennék. Könnyebb felépítem a templomot, mint elhelyezni benne a kultusz tárgyát. De összekeverem a dolgokat. Ide vezet a sok distinguo. Mindegy. Szeret engem ez a nő, éreztem mindig. Szüksége van rám. Hiába van boltja, kertje, férje, talán gyerekei is, hiányt érez, amit csak én tudok pótolni. Ha így áll a dolog, nem is csoda, hogy látomásai vannak. Volt idő, amikor közeli rokont láttam benne, anyámnak, nővéremnek, lányomnak vagy mit tudom én, kinek néztem, sőt hitvesemnek, aki jogtalanul foszt meg a szabadságomtól. Vagyis hát Mahood sugalmazta e feltevést, látva, hogy nem sokra tartom perdöntő tanúvallomását, és hozzá is fűzte: Nem szóltam semmit. Nem is olyan különös feltevés, amilyennek első pillanatban látszik. Sőt megmagyaráz néhány furcsa dolgot,

mely nem is lep meg, mielőtt elhangzott e feltevés, többek között azt, hogy nem létezem a beavatatlanok szemében, de hát mindenki ilyen. De elfogadva a feltevést, hogy nyilvános helyen rejtettek el, miért a sok vesződség fejem kiemelése és művészi megvilágítása érdekében az éj beálltával? Azt mondjátok, nem a névmás fontos, csak az eredmény számít. Még valamit. Ez a nő nem szólított meg soha, ha jól tudom. Tévedtem, ha netán az ellenkezőjét állítottam volna. S ha a továbbiakban az ellenkezőjét állítanám, megint tévedni fogok. Hacsak nem most tévedek. Mindenképpen feljegyzendő, jól jöhet még akármilyen tétel alátámasztására. Soha egy kedves szó, soha egy szidás. Félt, hogy felhívja rám a figyelmet? Vagy hogy szertefoszlik a káprázat? összefoglalom. Közel a nap, amikor ez a nő megtagad, az egyetlen lény, aki hű hozzám. Nem történt semmi. A lampionok most sem világítanak. Ez még a mai este? Talán már elmúlt a vacsoraidő. Margucrite esetleg kijött, visszament, megint kijött, megint visszament, ahogy szokta, csak nem vettem észre. Talán jó ideig teljes színpompámban tündököltem, és még sejtelmem sem volt róla. Pedig megváltozott valami. Ez az éjszaka nem olyan, mint a többi. Nem azért, mert nem látok csillagot, ritkán fordul elő, hogy csillag mutatkozna a keskeny égboltsávon, amit innen látok. Nem azért, mert semmit sem látok, még a rácsot sem, ez is gyakran megesik velem. Még csak nem is a csend miatt, csendes zug ez éjszakánként. Félig süket vagyok. Nem ez az első eset, hogy hiába fülelek, nem hallom az istállók zshivaját. Egyszer csak felnyerít majd egy ló. Akkor rájövök, hogy semmi sem változott. Vagy megpillantom az őr lámpását, amint térdmagasságban halad az udvaron. Csak türelem! Hideg van, ma reggel havazott, és nem érzem a hideg levegőt a fejemben. Talán még a ponyva alatt vagyok, talán míg gondolkodtam, ismét betakart a ponyvával, attól tartva, hogy éjjel megint rákezd a hóesés. De nem érzem a fejemre nehezedő ponyva súlyát sem, pedig mennyire szerettem ezt az érzést. Csak nem lett érzéketlen a fejem? Gondolkodás közben megütött volna a guta? Nem tudom. Türelmes leszek, nem faggatom magam, feszülten figyelek. Órák múltak el, bizonyára új nap virradt fel, semmi sem változott, nem hallok semmit, nem látok semmit, a fejem nem érez semmit. Felelősségre vontam őket, talán elengedtek. Mert új ez az érzés, hogy teljesen be vagyok zárva, és nem ér hozzám semmi.

A fűrészpor már nem ér a csonkjaimhoz, nem tudom, hol végződöm. Tegnap elhagytam Mahood világát, az utcát, a lebujt, az öldöklést, a szobrot és az eget, mely palakének látszik a rács túloldalán. Nem hallom többé az állatok bőgését, a villák, poharak csörömpölését, sem a feldühödött mészárosok hangfoszlányait, sem az ételek megárák végeérhetetlen elősorolását. Nincs többé nő, aki hiába akarja, hogy éljek, árnyékom nem sötétíti el estébként a földet. Mahood történeteinek vége, megértette, hogy nem szólhatnak rólam. Ő feladta, én nyerek, bár minden tőlem telhetőt elkövettem a vesztesért, hogy örömet okozzak neki, és nyugtom legyen. De nyertesként vajon nyugtom lesz-e? Nem úgy néz ki, mintha most sem hallgatnék. Egyébként kétségkívül tévesek ezek a feltevések. Talán rohamra küldenek még, csak sokkal jobb fegyverzetben, a halandóság ellen. De inkább azt kellene tudni, mi történik éppen most, hogy beszámolhassak róla, feladatomban híven. Nem szabad elfelejteni, néha elfelejtem, hogy minden a hangok kérdése. Szavak hangzanak el, ennyi az egész. Azt mondom, amit mondanak, hogy mondjak, remélve, hogy egy nap majd belefáradnak, és nem beszélnek hozzám. Csak rosszul mondom, mivel nincs fülem, se fejem, se emlékezetem. Most mintha azt mondanám, hogy Worm hangja kezd beszélni, közlöm a hírt, ahogy hallom, ér amennyit ér. Azt hiszik, azt hiszem, hogy én beszélek? Ez is tőlük való. Elhítenék, hogy van énem, és beszélhetek róla, mint ők a magukéről. Még egy csapda, hogy egyszer csak puff, az elevenek közt találjam magam. Csak bizonyára nem magyarázták el, hogyan kell beleesni. Mindig is tehetetlenek lesznek az ostobaságommal szemben. Miért beszélnek így hozzám? Talán bizonyos dolgok, fontos dolgok megváltoznak, rajtam áthaladva, és ez ellen semmit sem tehetnek. Azt hiszik, hogy azt hiszem, hogy én teszem fel ezeket a kérdéseket? Ez is tőlük való. Tán kissé pontatlan idézet. Nem mondom, hogy ez nem jó módszer. Nem mondom, hogy nem kapnak el végül. Szeretném is, hogy aztán eleressenek. Fárasztó ez a vadászat, ez a végeérhetetlen hajsza. A képek, azt képzelik, hogy a képhalmozással végül behálózhatnak. Mint az anyák, akik füttyörésznek, nehogy a csecsemő vesegyulladást kapjon, ők, igen, ők most mindannyian egy cipőben járnak. Wormon a játék sora, szabad kezet kap, sok szerencsét kívánok neki. És ha jól

meggondolom, még azt hittem, hogy ellenzi, amit tenni akarnak velem! És ha nem is önmagamat láttam benne, mindenesetre olyasvalakit, aki közel áll hozzám. Wormmá akartam lenni, afféle anti-Mahooddá változni, hogy azt gondolhassam: És ugyan mit teszek most, élek valamelyest, élem az egyetlen lehetséges életet. Tessék, a ravaszdi húzás! Vagy abszurd módon meggyőzni magam, hogy létezem, abszurd módon, mert képtelen vagyok rá. Sajnos semmire sem megyek vele, hogy előre tudom, ha ugyan előre tudom, mert sose tudom sokáig. Egyébként sok sikert kívánok neki a merész vállalkozáshoz. Még segítek is, mint Mahoodnak és bandájának, a magam eszközeivel, amúgy sem tehetek mást, eszközeim ismeretében. Ha azt mondom, hogy Worm nem tudja magáról, kicsoda, hol van, sem azt, hogy mi történik, nem sokat mondok. Azt sem tudja, hogy van valami tudnivaló. Az érzékeitől nem tud meg semmit, önmagáról sem, a többről sem, és nem képes felfogni e különbséget. Nem érez semmit, nem tud semmit, pedig létezik, de nem önmaga számára, hanem az emberek számára, az emberek képzelik el, és azt mondják: Worm létezik, mivel elképzeljük, mintha nem is létezhetne másképp, csak a képzeletben, és csak úgy, ahogy elképzelik. Az emberek. Egyetlenegy, aztán a többi. Egyetlenegy fordul a mindenható, a mindentudatlan felé, aki egyre kísérti, majd a többi. Őfelé, akitől táplálékot akar az éhező, őfelé, akiben nem lévén semmi emberi, más sincs, semmije sincs, maga is semmi. Születés nélkül jött a világra, nem is él, csak itt van, nem reménykedhet a halálban, ő az öröm, a szenvedés, a nyugalom központja. Azt hiszik, az a legvalóságosabb, aki a legkevésbé változik. Aki az életen kívül van, és azt állítja, hogy hosszú, hiábavaló életünk során mégiscsak léteztünk. Akit nem kímél a beszéd, a gondolkodás dühe, aki tudni akarja, mik vagyunk, mik voltunk eszeveszett álmunk idején az életben, az égbolt alatt, az éjszakában csavarogva. Aki nem ismeri magát és hallgat, elhallgatja, amit nem ismer, és, mivel nem létezhetett, feladja a küzdelmet. Aki olyanokkal veszi körül magát, akik önmagukra ismernek benne, és mindig ugyanazzal a fintorral viszonzza pillantásukat. Köszönöm az első fogalmakat. Bátorítok. De ezzel nincs vége. Aki igazi arcát keresi, nyugodjon csak meg, majd rátalál tébolyult tekintetű feldúlt arcára. Aki azt állítja, hogy létezett, míg életben volt, csak várjon,

majd megmondja az élet, hogyan. Ez aztán komoly vigasz! Worm, legyél Worm, majd belátod, hogy lehetetlen; micsoda bársonykesztyű, az ujjperceknél kissé kopott a sok kemény ütéstől. Eh, tegyünk úgy, mint aki kapott egy jókorát. És kezdődjék végre ennek az agyontaposott titkos iratnak a kibetűzése, hajtogassuk szét lágyan, mint az első napon. De kizárólag a hang kérdése az egész, félre minden egyéb képpel. Járron át végre az igazi, az utolsó hang, az Övé, akinek nincs hangja, saját bevallása szerint. Azt hiszik, hogy elaltatnak a sok légből kapott felvilágosítással? Mit számít nekem, hogy sikerül-e, amit teszek, vagy kudarcot vallok? Én nem vállalkozom semmire. Ha azt akarják, hogy sikerüljön, akkor kudarcot vallok, csak hogy ne szabaduljanak meg tőlem. Elhangzik akár egyetlen saját szavam is abban, amit mondok? Nem, hiszen nincs is hangom, ebben a fejezetben nincs hangom. Ez az egyik ok, amiért összetévesztettem magam Wormmal. De már eszem sincs, nincs eszem, olyan vagyok, mint Worm, nincs hangom, se eszem, Worm vagyok, nem, ha Worm volnék, nem tudnám, nem mondhatnám, nem mondanék semmit, nem tudnék semmit, Worm volnék. De nem mondok semmit, nem tudok semmit, ezek a hangok nem belőlem jönnek, a gondolatok sem az enyéme, hanem a bennem lakozó ellenségeimé. Ők mondatják velem, hogy nem lehetek a legyőzhetetlen Worm. Ők mondatják velem, hogy talán én vagyok Worm, ahogy Ők is Wormok. Ők mondatják velem hogy Wormmá kell lennem, mivel képtelen vagyok rá. Hogy, mivel nem lettem Mahood, pedig lehettem volna, Wormmá kell lennem, aki nem lehetek. De vajon még mindig ők mondják-e, hogy törvényszerűen, automatikusan Mahood leszek, mivel nem lehettem Worm? Mintha, és most rövid csend, mintha már elég nagy volnék, hogy félszavakból is megértsek bizonyos dolgokat, de nem, magyarázatokra van szükségem mindenhez, és még így se értek semmit, így fogom elcsüggeszteni őket végül, az ostobaságommal, ők mondják, hogy elaltassanak, és még butábbnak képzeljem magam, mint amilyen vagyok. És még mindig ők mondják-e, hogy végre Mahood leszek, miután a várakozással ellentétben Worm lettem, mivel Worm Mahoodnak bizonyul, mihelyt Wormmá válik az ember? Ó, bárcsak elkezdenék már, csináljanak velem, amit akarnak, ezúttal sikerüljön nekik azt csinálni belőlem, amit akarnak,

mindenre kész vagyok, azzá leszek, amit akarnak, elegendem van belőle, hogy mindig csak anyag vagyok, anyag, melyet hiába tapogatnak. Vagy belefáradva a küzdelembe, hagyjanak itt egy halomban, olyan halomban, melyről soha senkinek nem jut eszébe, hogy megformálja. De nincsen egyetértés közöttük, hiába járnak ugyanabban a cipőben, nem tudják, mit akarnak csinálni velem, nem tudják, hol vagyok, sem azt, hogy milyen vagyok, mintha porból lennék, porból akarnak emberkét csinálni, A végén még elbátortalanodnak. De ez csak csel, be akarnak csapni, hogy végre azt higgyem, magamat hallom, végre magamat, hogy nem lehetnek ők, akik így beszélnek, csak én lehetek, aki így beszél. Ó, ha végre rátalálnék a saját hangomra ebben a hangzavarban, mindjárt véget érnének gyötrelmeik meg az enyémeik is. Beszél, azt hiszi, beszélt, közölünk való, most gyorsan hallgassunk el mind, mind. Ezért van hát ez a sok rövid csönd, hogy én törjem meg Őket. Azt hiszik, nem tudom elviselni a csendet, hogy irtózom tőle, és egy nap úgymint kénytelen leszek megtörni, bármi módon. Ezért tartanak minduntalan szünetet, így próbálnak kihozni a sodromból. De nem mernek sokáig hallgatni, mert még összedőlne az egész tákolmányuk. Igaz, nem szeretem ezeket a lyukakat, ahol mind összegyűlnek a lyukak fölé hajolva, feszülten füelve emberi mormolásra. Ez nem a csend, csapdák ezek, s leghőbb vágyam, hogy beleessek valamelyikbe, halk kiáltást hallatva, akár a sebesült selyemmajom, olyan hangon, mely emberi hangnak is tűnhet, az elsőnek és az utolsóinak, majd miután köptem, eltűnnék örökre. Ha végre sikerül rávenniük, hogy kölcsönözzek egy hangot Wormtól a túlradó lelkesedés pillanatában, ki tudja, tán magaménak vallom majd a zavarodottság pillanatában. Ez hát a tét. De nem fog sikerülni nekik. Mahoodot szóra tudták bírni? Úgy rémlik, nem. Azt hiszem, Murphy beszélt időnként, talán a többiek is, már nem emlékszem, de ügyetlenül csinálták, láttam a hasbeszélőt. Érzem, mindjárt elkezdődik. Biztos úgy vélik, eléggé elbutítottak már a létről, a létezésről szóló mendemondáikkal. Igen, most, hogy elfelejtettem, kicsoda Worm, milyen, hol van, mit csinál, már kezdek Wormmá változni. Bármit inkább, mint ezeket az iskolás marhaságokat! Helyet gyorsan! Se bejárat, se kijárat, biztos hely. Nem hasonlít a Paradicsomra. S benne Wormok. Semmit sem érezve, semmit sem tudva, semmit

sem akarva, semmire sem képesek. Míg egyszer csak meg nem hallja ezt a zajt, mely sohasem szűnik meg. És az a vég; Worm nem létezik többé. Tudjuk, csak nem mondjuk, azt mondjuk, ez az ébredés, a kezdet, Worm kezdete, mert beszélni kell, most beszélni kell Wormról, képesnek kell lenni rá. Már nem ő az, de tegyünk csak úgy, mintha még mindig ő lenne, aki fülel és összerezzen szörnyű dolgokat hallva, meg arra is, hogy miképp lehetne szabadulni tőlük, aki éber tekintettel figyel, s gyötrelmes lassúsággal gondolkodik. Igen, nevezzük Wormnak ezt, s a bűvészmutatvány után majd felkiáltunk: ó, de hát ez még az élet, élet van mindenütt, jól ismeri mindenki, az egyetlen lehetséges élet! Ez a szegény Worm másnak hitte magát, ő, aki semmit sem hitt, és tessék, megtévesztésig hasonlít egy életfogytiglanosra vagy elmebetegre. Hol vagyok? Ez az első gondolatom a füleléssel töltött élet után. E megválaszolatlan kérdéstől visszatérek majd egyéb kérdésekre, személyesebbekre, sokkal később. Végül talán, mielőtt ismét kómába esnék, élőlénynek tekintem magam, a szó szoros értelmében. De tartsunk sort! Mindent elkövetek majd, mint mindig, úgysem tehetek mást. Csinálhatnak velem, amit akarnak, a hullánál is érzéketlenebb leszek. Úgy adom majd vissza a szavakat a számon keresztül, tisztán, ahogy kaptam, hallottam, vagy a végbelembe dugott hangtölcséren töltötték belém őket, s ugyanabban a sorrendben, ha egy mód van rá. Nyugtalanít ez a rövid habozás az érkezés és indulás között, ez a némiképp késedelmes kiürülés, nyugtalankodom miatta, mindössze ennyit tehetek. Egyszer csak rám zúdul az igazság áradata, elsodor, feltéve, hogy Ők nem kezdenek ismét hetet-havat összehordani. Fülelek. Elég a halogatásból. Worm vagyok, vagyis hát már nem vagyok Worm, mivel egyszerre csak hallok. De elfelejtem majd, a nyomorúság hevében elfelejtem, hogy már nem vagyok Worm, hanem afféle tizedrangú Toussaint-Louverture, erre számítanak. Szóval Worm vagyok, észlelem ezt a soha nem szűnő zajt, de mintha valami változatosság lappangana kimondhatatlan egyhangúsága mélyén. A jó ég tudja miféle örökkévalóság végeztével, nekem nem mondták meg, annyi elkeseredett értelem azért már csak van bennem, hogy rájöjjek, hang ez, és hogy a természet világában, ahol már volt szerencsém megfordulni, bizony sokkal kellemetlenebb zajok is vannak, és

rövidesen fel is hangzanak. Ezek után aztán nem állíthatjátok, hogy semmi érzésem sincs az emberi sorshoz. Milyen hosszú utat tettem meg ettől az első sorscsapástól! Hány elevenen kitépett idegszál az eltompult agyból, mennyi iszonyat, hányszor borult vérbe az agy! Hosszú idő telt el, sokáig tartott, míg megszokta az élveboncolást. Mármint, eh, semmi. Ostobaság. A közös sorsot. A kedélyes szórakozást. Ami nem tart örökké. Élvezni kell hát, amíg csak lehet. Rózsákat emlegettek. A végén még a szagukat is érzem, így szokott lenni. Aztán majd a tüskékre helyezik a hangsúlyt. Micsoda beláthatatlan változatosság! A tüskéket biztos majd belém is döfik, mint szegény Jézusba. Nem, nincs nekem ehhez szükségem senkire, kinőnek majd a fenekem alatt maguktól, egy nap, amikor az lesz az érzésem, hogy felülemelkedtem a helyzetemen. Tüskezsámoly és illatos levegő. De ne vágjunk a dolgok elébe. Még nem vagyok tökéletes, egyáltalán nincs gyakorlatom. No meg nem tudok mozogni, sem lokálisan, önmagamhoz képest, sem globálisan, a szarhoz képest. Nem tudom, hogyan kell akarni, hiába akarom. Ami nem önmagamtól érkezik hozzám, azt címezzék máshová. És az értelmem sem finomult még ki eléggé, csak roppant sürgős esetekben működik, például első ízben jelentkező heves fájdalom esetén. Nem ragadná meg a figyelmemet például egy szemantikai kérdés, mely siettetni az idő múlását. A tartamot megszüntető személytelen és érdek nélküli elmélkedés, az az öröm, csak legyen másoké. Én csak akkor gondolkodom, ha ugyan gondolkodásnak nevezhető az a kifüstölt darázsfészek eszeveszett zűrzavarára emlékeztető állapot, amikor túljutottam a rettegés bizonyos fokán. Ez azt jelentené, hogy a megszokás következtében egyre kevésbé vagyok kitéve a gondolkodásnak? Ha így vélekednék, alábecsülném a repertoár széles skáláját, melyet végig kell szenvednem, és amely, azt hiszem, semmiségnek tekinthető ahhoz képest, ami vár rám a gyakorló időszak leteltével. Csak ízelítőt jelentenek a távolban csillogó fényfoltok, melyek egyre terjednek, nőnek, majd vakítón rám rontanak, hogy elborítsanak. Hiába ismerem őket, még mindig gondolkodnom kell rajtuk. Nem számít, hogy eddig az utolsó pillanatban még mindig kialudtak, füstölve, sziszegve, amikor már-már megperzselődtem, flegmatikus nyugalmam mégis csorbát szenvedett. És a fejemben, melynek helyét már elég jól látom, fent,

kissé jobbra, szikrák röppennek fel, s kialudva verődnek vissza a koponyacsontjára. Néha azt mondom magamban, hogy én is egy fejben vagyok, a rémület mondatja ezt velem és a biztonság vágya, szeretném, ha minden oldalról kemény csontfal fogna körül. És mindjárt hozzáteszem, hogy fölösleges megrémülnöm valaki másnak a gondolataitól, melyek ártalmatlan fényekkel szabdalják össze égboltomat, és értelmetlen hangzavarral ostromolnak. De mindent a maga idejében. Gyakran minden alszik, mint amikor valóban Worm voltam, kivéve ezt a hangot, amely megváltoztatott, amely nem hallgat el soha, bár gyakran zavaros és habozó, mintha elhallgatna a következő pillanatban. De mindez csupán pillanatnyi megingás, hacsak nem szándékosan idézik elő, hogy megtanítsanak rá, mi a remény. Furcsa, hogy ebben az újsütetű mocsokban, ahová ők taszítottak, tönkretéve, mintha emlékeznék, hogy milyen voltam Worm koromban, mielőtt a kezükbe kerültem. Hogy megpróbáljam azt mondani: Végül is tényleg Worm vagyok; megpróbáljam elhinni, hogy egészen odáig jutott, ahol én vagyok. De nem megy. Találnak majd más eszközt, nem ilyen gyerekeset, hogy beismertessék velem, vagy úgy tegyek, mintha beismerném, hogy az vagyok, akinek Ők hívnak. Vagy várni fognak a fáradságra számítva, az egyre fokozódó gyötrelmemre, hogy egészen elfeledtessék velem azt, akit nem tehetnek olyanná, amilyenné engem tettek, nem szólva a tegnapról, nem szólva a holnapról. És mégis mintha emlékeznék, és nem feledem soha, hogy milyen voltam, amikor én voltam ő, mielőtt minden összezavarodott. Pedig mindez lehetetlen, persze, mivel Worm nem tudhatta önmagáról, hogy milyen, sem azt, hogy kicsoda, azt akarják, hogy így okoskodjam. És ami még szánalmasabb; úgy rémlik, mintha újra Wormmá változhatnék, ha békén hagynának. Ez a közvetítés igazán nagyszerű. Azon tűnődöm, vajon eljutunk-e így valahová. Bárcsak abbahagynák ezt a semmitmondó beszédet, addig is, amíg abbahagyják az egészet. Semmitmondó? Csak lassan. Nem az én dolgom az ítélkezés. Mivel ítélnék? Ez még provokatívabb volna. Azt akarják, hogy elveszítsem a türelmemet, hogy ne bírjam tovább, és rohanvást siessek a segítségükre. De még mennyire kilóg a lóláb! Néha azt gondolom: azt mondják, Worm mondja, nem a téma számít, hogy több csatornán kapom a híreket, négy vagy öt forrásból. Persze nincs harmónia, nincs összhang.

Inkább ugyanattól a mocskos alaktól jönnek, aki azzal szórakozik, hogy több embernek adja ki magát, és folyton regiszttert, hangsúlyt, hangnemet változtat, váltogatja ostoba témáit. Hacsak nem valóban ilyen ez az alak. Egy csupasz, rozsdás horgot talán bekapnék. De ilyen nyalánkságokat! De hosszú szünetek is vannak, jókora, bizony jókora távközökkel, amikor semmit sem hallok, tehát semmit sem mondok. Azaz, fülemet hegyezve, suttogást hallok. De nem nekem szól, egymás között suttognak, már megint paktálnak. Nem hallom, mit mondanak, csak azt tudom, hogy még mindig itt vannak, még nem végeztek velem. Kissé eltávolodtak. Titokzatos dolgok. Vagy, ha egyetlen személy van, akkor őt hallok, amint tanácskozik önmagával, motyogva, a bajuszát harapdálva, velőtrázó bárgyúságok újabb adagját készítve elő. Én a kulcslyuknál hallgatózom, mihelyt beáll a csend, ó, jól elintézték. Remélve, hogy nincs odabent senki. Ám nem ez az a pillanat, amikor erről kell beszélni. Jó. Miről kell beszélni e pillanatban? Wormról, végre. Jó. Először is vissza kell térnünk a származásáig, majd folytatnunk kell a kutatást, türelmesen nyomon követve őt a különféle szakaszokon, gondosan kimutatva az események végzetes láncolatát, amelyek azzá tettek, ami vagyok. Az egészet boszorkányos gyorsasággal. Majd jegyzeteket napról napra, amíg csak fel nem adom. Végül pedig az áldozat táncra perdül és győzelmi éneket zeng, gyereksírás gyanánt. Feltéve, hogy semmi akadálya. Mahoodként nem tudtam meghalni. Worm-ként megszületetek-e valaha? Ez ugyanaz a kérdés. De talán végül is nem ugyanaz a szereplő. Majd megmondja nekik a jövő, tud az éppen eleget. De menjünk csak visszafelé, aztán majd rohanunk a vesztünkbe. Inkább az ellenkezőjét kellene mondani. De mi lenne, ha mindent elmondanánk, amit el kellene mondani? Előre, hátra, mindegy, a fűnél kezdem, az éppen jó lesz. Valami előtt: ez az idők óceánja. Viszont valami óta: micsoda világos minden! Mindenesetre a kezdeteimmel tisztában vagyok, már mint társalgási témával, persze, de hiszen csak ez számít. Minden rendben, mihelyt azt mondhatjuk: Valaki más van úton. Talán még ezer évig kell mennem. Nem tesz semmit. Úton van. Már kezdem megismerni a lakhelyemet. Azon tűnődöm, nem lóghatnék-e ki az alagsoron keresztül valamelyik reggel, néhány szendviccsel. Nem, nem tudok mozogni, még nem. Egyszer fejben, másszor hasban, igazán furcsa,

néha meg egyszerően sehol. Talán a botali üregben, amikor köröskörül minden reng és dübörög. Csalátkek, csalátkek. Csak volna köztük barátom, aki szomorúan csóválja a fejét szó nélkül, vagy időnként csupán annyit mond: Hagyjuk már, ugyan hagyjuk. Kötik az ebet a karóhoz, hogy igenis létezhet az ember a kezdetek előtt. A gyökereimmel együtt akarnak megkaparintani. Ez a szaladó, rohanó idő, ugyanaz, amelyik az imént alig vánszorgott. És a csend, ami ellen hiába rikácsolnak, és egy nap majd újra beáll, ugyanaz lesz, mint régen. Talán kissé megkopik közben. Hát igen, én, aki úton vagyok, szavaktól dagadó vitorlával, én vagyok az az elgondolhatatlan ő is, akiről semmit sem lehet mondani. Bár talán majd beszélek egyszer róla és az idők homályába vesző korról, amikor én ő voltam, majd ha Ők elnémulnak, végül meggyőződve róla, hogy nem születtek meg soha, mivel nem hagytam magam létrehozni. Igen, talán majd beszélek róla egyetlen pillanatig, mintha visszhang hallatszana csúfondárosan, mielőtt újra egygé válnék vele, akitől nem tudtak elválasztani. Egyébként már fogytán az erejük, érződik. Bár csak tettetik, hogy ok nélkül ujjongjak, ahogy ők szoktak, és bánatomban elfogadjam a tételeiket, a hazug békesség kedvéért. De én nem tehetek semmit, úgy látszik, erről minduntalan megfélemeznek. Nem ujjonghatok és nem bánkódhatok, hiába magyarázták, hogyan kell csinálni, és mikor, nem értettem semmit. És miféle tételeket? Nem tudom, mit akarnak. Beszélek, de nem tudom, mit. Én hangokat adok, egyre jobban, azt hiszem. Ha ez nem elég nekik, nem tehetek róla. Azért beszélek fejről, ha magamról beszélek, mert hallom, hogy fejről beszélnek. De elég már, nem hajtogatom folyton ugyanazt. Remélik, hogy egy nap mindez megváltozik, ez természetes. Hogy egy nap a légcsővemben vagy bárhol másutt a légutaimon szép kis kelés nő, titkon abban bíznak, hogy még általános vérmérgezés is lehet belőle. Akkor aztán repeshetne a szívem az örömtől, mint akármelyik normális embernek, amikor oka van rá. És hamarosan csak fekélyek szövvénye lennék, fortyogna bennem az észre jótékony hatást gyakorló genny. Ó, ha húsból és vérből volnék, ahogy Ők szeretnék, nem mondom, nem is olyan rossz ez ötlet. Azt mondják, szenvedek, akár egy húsból és vérből való gondolkodó lény, pedig semmit sem érzek. Mahood koromban éreztem valamit hébe-hóba, de mire

mentek vele? Nem, jobban tennék, ha valami más után néznének. Éreztem a nyakvasat, a legyeket, a fűrészpót a csontjaim alatt, a ponyvát a koponyámon, amikor említették őket. Na de hát élet az ilyen, aminek mindjárt vége, mihelyt más tárgyra tér az ember? Nem látom be, miért ne lenne élet. De ők biztos úgy ítélték meg, hogy nem az. Nagyon szigorúak, túl sokat követelnek. Azt akarják, hogy az ég szavát hallgatva, megfájduljon a nyakszirtem, ami az élet cáfolhatatlan bizonyítéka. Azt akarják, hogy sokat tudjak, tudva, hogy fáj a nyakszirtem, felzabálnak a legyek, és az ég mit sem változtathat rajta. Ostorozzanak csak szakadatlanul, vég nélkül, egyre erősebben, megszokás érdekében, s a végén már olyan leszek, mint aki tudja, mihez tartsa magát. Még pihenhetnek is időnként, nem hagyom abba az üvöltést. Mert mielőtt elkezdenék, figyelmeztetnek: Aztán üvölts ám, hallod-e, különben nem bizonyít semmit az egész! És ha végre megtöri őket a fáradtság, vagy megöregedve nem bírják tovább, és táplálék hiányában elnémulnak a kiáltásaim, akkor majd holtta nyilváníthatnak, minden valószínűség szerint. Meg sem kell mozdulnom, kiérdemlem enélkül is, hogy aszott, erőtlen kezüket összeütögetve, mintha le akarnák verni róla a port, azt mondják: Nem mozdul többé. Nem, így túl egyszerű lenne. Az égboltra van szükség, meg mit tudom én mire, fényekre, fénylő égitestekre, reménysugárra negyedévenként, a vigasz felcsillanásaira. De fejezzük be ezt a témát, és könnyű szívvel jelentsük ki, hogy áttérünk a következőre. A zaj. Mennyi ideig voltam fül csupán? Válasz: egészen addig a pillanatig, amikor már nem mehetett tovább, mivel túl szép volt a folytatáshoz képest. Az a millió meg millió különféle hang, mindig ugyanazok, szünet nélkül, más se hiányzik, hogy feje nőjön tőle az embernek, először akkora, mint egy gomb, aztán hatalmas, csendbe borít, majd mindent elhomályosít, amikor a szemre kerül a sor, valóságos csapás, a bajok tárháza. De ezen át kell siklanunk. Nem számítanak a körülmények, feltéve, hogy sikerül kimondanom, mielőtt megsüketülnék: Hang ez, és hozzám beszél. Aztán nekibátorodva tűnődni rajta, vajon nem az enyém-e. Eldönteni bármi módon, hogy nekem nincs. Áttérni a hidegről a melegre, érthetetlenül, a jegesről a forróra, hasonlóképpen. Indulás ez, elindult, nem látnak engem, csak hallják, hogy zihálok a rabságban, nem tudják, hogy rab vagyok. Tudja, hogy

szavak ezek, csak azt nem tudja, hogy nem az ő szavai-e, így kezdődik, senki nem állt meg soha ilyen jó úton,, egy nap majd a magáénak vallja őket, amikor azt hiszi, egyedül van, mindenkitől távol, minden hang hallótávolságán kívül, és amikor majd elérkezik a nappali fényhez, amelyről beszélnek neki. Igen, tudom, hogy szavak, volt idő, amikor nem tudtam, és még most sem tudom, hogy az én szavaim. Szóval remélhetnek. A helyükben nekem elég lenne, hogy tudom, amit tudok, nem akarnék mást tudni, csak azt, hogy amit hallok, az nem a tartam szükségszerűségébe kényszerített néma tárgyak ártalmatlan, erőltetett zaja, hanem a csendre ítélték rémült hangzavara. Szánalom ébredne benne, megbocsátanék magamnak, nem akarnék mindenáron önmagam hóhérának látszani. De Ők szigorúak, mohók, mint én, amikor Mahoodot játszottam, ha ugyan nem még inkább. Ahelyett hogy mérsékelnék a követelményeiket! Hiszen még nem mondtam semmit. Amit elkapok félfüllel, már ki is szalad a számon, vagy a másik fülemmel, ez még egy lehetőség. Fölösleges növelni a tévedési lehetőségek számát. Két lyuk és közöttük én, lazán bedugaszolva. Vagy egy bejárat és kijárat, melyen át a közönyös szavak özönlenek lökdösődve, mint a hangyák, nem hoznak semmit, nem visznek semmit, túl gyengék a fúráshoz. Nem mondom többet, hogy én, nem mondom soha többé, nagyon ostobán hangzik. Helyette, ahányszor csak hallom, a harmadik személyt használom, ha el nem felejttem. Ha ez örömet okoz nekik. Nem változtat semmin. Csak én vagyok, én, aki nem létezem, ott, ahol vagyok. Aztán kész. Szavak, azt mondja, tudja, hogy szavak ezek. De honnan tudhatja Ő, aki soha nem hallott mást? Így van. Hát ezeket a fényeket, amelyek sziszegve hunynak ki? Igaz. Nem beszélve a többiről, a sok egyéb dologról, amelyekről az anyagbőség miatt sajnos eddig nem eshetett említés. Először is a szóban forgó személy lélegzéséről. Még lélegzik, viszont hamarosan már csak fuldoklik. A mellkas emelkedik, süllyed, jó úton halad a pusztulás felé, a szörnyű kórság felülről lefelé terjed, nemsokára lába is lesz a betegnek, akkor aztán vonszolhatja magát. Hamis az egész, nem lélegzik még, sohasem fog lélegezni. De hát mi ez a halk nesz, az alattomosan felkavart levegő zaja, mely a lélegzés neszére emlékezteti azokat, akiket a lélegzés emészt fel? Rossz példa. Hát a fények, melyek sziszegnek kihunyva? Inkább a rémület,

csalódás láttán felhangzó nagy röhej lehet. Bizonyára ellenállhatatlanul nevetséges látvány nekik, amint elárad a fény, majd hirtelen ismét sötétbe borul. De már olyan régen ott vannak, körös-körül, fúrhattak lyukat a falba, egy kis lyukat, és felváltva rátapasztatják a szemüket. Talán ezeket a fényeket irányítják rá időnként, hogy megfigyeljék, milyen ütemben halad. Bár ez a fénykérdés megérdemli, hogy külön tárgyaljuk, annyira érdekes, és hosszasan, pihent fővel meg is tárgyaljuk majd az első adandó alkalommal, ha már nem sürges az idő, ha már megnyugodott az elme. Huszonhármas számú elhatározás. Na és a következtetés? Hogy eddig Worm csupán a száján keresztül adott hangokat? Szavak, böfögés, nevetés, szürcsölés, bugyogás, kotyogás? Sőt. Nem feledve a teher alatt görnyedő levegő panaszait. Az a lényeg, hogy tanul. Ha majd később vihar dühöng a földön, átmenetileg meggátolva a vélemények szabad kifejtését, tudja mihez tartani magát, nem gondolja, hogy itt a világ vége. Nem, ahol ő van, nem lehet tanulni, nem működhet az elme, nem tud többet, mint első nap, csak hall, szenved, de nem ért semmit, bizonyára így van. Feje nőtt, a füléből, csak hogy még jobban dühöngjön, erről lehet szó! Ott a feje, a füléhez ragasztva, tele dühvel, más nincs is benne, csak ez a fontos, egyelőre. Transzformátor ez a fej, zaj dühöng benne, rémüldözik, nem segít rajta az ész. Pillanatnyilag mindössze erre van szükség. Agytekervényekkel később látják el, ha már kihozták innen. Ilyen körülmények között minek az emberi hang? Miért jobb, mint a hiénaüvöltés vagy a kalapácsütés? Válasz: Nehogy megijedjen, ha meglátja, hogy vonaglanak igazi ajkak. Egymás közt mindenre van válaszuk. Meg hát szeretnek beszélni, tudják, hogy ez a legkomiszabb gyötrelem annak, aki nem készült fel rá. Sokan vannak, körös-körül, talán fogják egymás kezét, végtelen láncolat, összefogódzkodnak, felváltva beszélnek. Körben forognak, időnként megállnak, ezért hallatszik mindig ugyanarról az oldalról a beszéd. De gyakran mind egyszerre beszélnek, pontosan ugyanazt mondják, de olyan tökéletes összhangban, mint amikor egyetlen hang szól, egyetlen szájból, mintha nem tudnák, hogy csak Isten lehet jelen mindenütt egyszerre, ők, de nem Worm, ő nem mond semmit, nem tud semmit, még nem. Ugyancsak felváltva használják a kémlelőt is, akik akarják. Míg az egyik beszél, a másik leskelődik, kétségkívül az,

aki beszélni fog utána és majd arról beszél, esetleg, amit látott, esetleg, vagyis, ha érdeklő annyira, amit látott, hogy említésre méltónak tartsa, hacsak burkoltan is. De mit remélnék, miközben ezt teszik? Mert nehezen hihető, hogy ne táplálná őket valamilyen remény. Egyik szemüket a lyukra tapasztva, a másikat lehunyva miféle változást várnak, milyen fejlődést figyelnek? Nem pedagógiai céljuk van, az biztos. Pillanatnyilag semmire sem lehet megtanítani. Az egyetlen nyelv, amit beszélnek, ez a térítgető, mézesmázos, kesernyés nyelv. E pillanatban csupán azt kívánják, hogy mozduljon meg, próbáljon mozdulni, távolodjon a fülhasogató zajtól. És mivel a középpontban van, bárhová megy, feléjük megy majd. Szóval a középpontban van, végre egy roppant sokatmondó adat, mindegy, minek a középpontjában. Figyelik, nézik, megmozdult-e. Formátlan halom, semmi több, arc nélküli, nem képes tehát tükrözni az elkínzottságot, de elrendezése - itt-ott behorpad, másutt kidudorodik - mégis kifejező a szakembereknek, nagyjából kiszámíthatják, felugrik-e hamarosan, vagy hihetetlen lassúsággal vonszolja el magát, mint akit halálra vertek. A halomban rémült, tágra nyitott szem, mint egy ló szeme, szem kell nekik, úgy látják, szeme van. Bárhová megy, feléjük megy majd, akik győzelmi dalt zengnek, mivel tudják, hogy jár, vagy azok felé, akik hallgatnak, mivel tudják, hogy jár, hogy azt higgye, jól tette, hogy elindult, vagy a hang felé, mely egyre halkul, mintha távolodna, hogy meg ne álljon ezen a helyes úton, hogy azt higgye, távolodik tőlük, de még nem eléggé, pedig közeledik hozzájuk, egyre inkább. Nem, nem hihet semmit, nem ítélni meg semmit, de ez a formátlan hústömeg, ami maradt belőle, azért megteszi, megpróbálhat valami békésnek látszó helyre menni. Leroskadhat, ha már nem szenved, vagy kevésbé szenved, vagy amikor már nem bírja tovább. Akkor a hang rákezd újra, előbb halkan, majd egyre hangosabban, arról az oldalról, ahonnan távolítani akarják, hogy azt higgye, üldözik, és folytassa útját feléjük, így vezetik majd a falhoz, sőt ahhoz a meghatározott ponthoz, ahol több lyukat is fúrtak, melyen át benyúlnak és megragadják. Mennyire anyagi, fizikai az egész! Amikor a falhoz ér, mivel nem mehet tovább az akadály miatt, meg egyébként sem bírja tovább, és nem is szükséges továbbmennie egyelőre, a nagy csend miatt, mely akkor beáll, majd összeroskad, ha ugyan állt, de még egy hulló is

összeroskadhat hosszú menekülés után, elképzelhető ilyesmi, nem képzavar ez. Majd összeroskad, az lesz számára az első sarok, először találja szemben magát a függőlegessel, mely megszilárdítja a talaj támaszait. Ez aztán már valami, az elalvásra várva, támaszt érezni, védőfelületet, és nem csupán egyik oldalán a hat közül, hanem kettőn, első ízben, és már csak négy védtelen oldalt érezni, az elalvásra várva. De Worm csak zavaros módon éli majd át ezt az örömet, mivel ostobább a buta baromnál, mielőtt majd megint olyan lesz, amilyen volt, vagy majdnem olyan, előtörténete kezdete előtt. Akkor majd elkapják, és maguk közé veszik. Mert ha fúrhattak kis lyukat a szemnek, aztán nagyobbakat a karok számára, akkor fúrhatnak még nagyobbakat is, melyen át kijuthat Worm a sötétségről a fényre, Worm, aki nem lehet valami nagy. De minek arról beszélni, hogy mit tesznek ők, majd ha Worm elindul, hogy mindenáron magukkal vihessék, hiszen nem indulhat el, bár gyakorta kedvet érez hozzá, ha ugyan róla szólva beszélhetünk kedvről, és hát nem beszélhetünk, nem szabadna, de mégis így kell beszélni róla, így kell beszélni hozzá, mintha élne, mintha megérthetné, még akkor is, ha az egész semmire se jó, és nem is jó semmire. És ez igazán öröm neki, hogy képtelen mozogni, még ha meggebed, akkor sem, mert életfogytiglanra szóló ítéletének aláírását jelentené, ha elmozdulna onnan, egy kis nyugalom, egy kis hajdani csend után kutatva. De egy nap majd megmozdul talán, ha az első időszak végtelenül kicsi erőfeszítései a sok ismétlés következtében hatalmas erővé válnak, s ez kitépheti tehetetlenségéből. Vagy egy nap talán majd békén hagyják, és elengedik egymás kezét, betapasztják a lyukakat, aztán elmennek, gyümölcsözőbb foglalatosságot keresni maguknak, libasorban. Mert ennek el kell dőlnie, a mérlegnek el kell mozdulnia, erre vagy arra. Nem, eltöltheti így az életét, életképtelenül, mint akinek nem lehet életet adni, és meghalhat hiába, hiszen semmi sem volt ő, nem tett semmit. Furcsa, hogy nem hozzák ki onnan, mert valószínűleg bemehetnének érte. Nem merik megtenni. A hely levegője, ahol fekszik, nem tesz jót nekik, és azt akarják, hogy az ő levegőjüket szívja: Beereszthetnének talán egy kutyát azzal az utasítással, hogy hozza ki. De az a kutya sem maradna életben ott, egy másodpercig sem. Talán egy hosszú kampósbottal. De nagy ám az a terem, és messze van tőlük, nagyon

messze, nem érhetik el, még meszelővel sem. Az az apró folt, a szakadék közepén, egyedül, az ő. Most meg szakadékban van. Ki kell próbálni mindent. Azt mondják, hogy látják, azt a foltot látják, azt mondják, hogy ő az. Talán ő az. Azt mondják, hogy hallja őket, nem tudják, talán hallja őket, igen, hallja, ez az egyetlen bizonyosság. Worm hall, és mégsem, nem jó szó, de azért elmegy, megteszi. A szemük előtt van hát, a legutolsó hírek szerint, másznia kell, ha el akarja érni őket. Eh, megváltoznak még ezek a hírek! A lejtők szelídek, ott találkoznak, ahol fekszik, őalatta lapos a felszín, nem is futnak össze igazán a lejtősíkok, nem szakadék az, na, ez az ötlet nem sokáig húzta, ő meg hamarosan már egy magaslaton fog gubbasztani. Nem tudnak már mit mondani, hogy higgyenek benne, sem kitalálni valamit a maguk megnyugtatósára, nem látnak semmit, szürke színt látnak, mintha mozdulatlan, egyszínű füst volna, ott lehet ő, ha egyáltalán lennie kell valahol, meg is esküdtek rá, hogy ott van, és megeresztk hangukat abba az irányba, egyik a másik után, remélve, hogy kimozdítják a helyéből, meghallják, hogy mozdul, meglátják, amint előbukkan, és elérhetik majd csákyáikkal, horgaikkal, kampóikkal, vasmacskáikkal, végre megmenekül, végre hazatalál. És most már éppen elég szó esett róluk, szerepük véget ért, nem, még nem, meg kell még tartani őket, még jók lesznek valamire, hagyjuk ott őket, forogjanak csak körben, kiabáljanak a lyukon keresztül, biztos van ott olyan lyuk is, amelyen keresztül kiabálhatnak. Vajon tényleg őket hallja-e? Valóban szükség van rájuk, hogy halljon, hallja őket és a hasonló bábfigurákat? Elég már, ne tegyünk több engedményt a geometriának. Hall, aztán kész, ez a lényeg, ő, aki egyedül van, néma és eltévedt a füstben, nem igazi füst, nincs tűz, nem számít, furcsa pokol, nem fűtik, néptelen, talán a Paradicsom ez, ez talán a Paradicsom fénye, és a magány, a hang pedig az üdvözültek, hangja, akik láthatatlanul közbenjárnak az elevenek, a holtak érdekében, minden lehetséges. Nem a föld ez, csak ez számít, nem lehet a föld, nem lehet ez lyuk a földben, ahol Worm lakik egyedül, vagy mások is laknak, ha úgy tetszik, akik nyújtóztak, mint ő, nem messze tőle, némán, rendíthetetlenül, és a hang sem lehet azoknak a hangja, akik siratják, irigylik, hívják, elfeledik Őket, ami megmagyarázná az egész értelmetlenségét, minden lehetséges. Igen, elég baj, tudja, hogy hang ez, nem tudni,

honnan, nem tudni semmit, nem ért belőle semmit, keveset ért belőle, majdnem semmit, érthetetlen, de így kell lennie, jobb így, hogy ért belőle egy keveset, majdnem semmit, akár a kutya, amelyiknek mindig ugyanazt a moslékot vetik oda, ugyanazokat a parancsszavakat, ugyanazokat a fenyegetéseket, ugyanazokat a becéző szavakat. Hát ez el van intézve. Hamarosan lezárható az ügy. De itt van még a szem, hagyjuk meg neki ezt a szemet is, ezt a nagy, furcsa fekete-fehér, nedves szemet, legalább sírhasson, hogy megszokja, mielőtt beadja a kulcsot. Mit kezd vele, semmit, nyitva tartja, nyitva marad a szem, nincsenek rajta szemhéjak, nincs szükség szemhéjakra itt, ahol nem történik semmi vagy alig valami, még elmulasztaná a nagy ritkán mutatkozó látványokat, ha pisloghatna, ha be tudná csukni a szemét, jól tudják, nem nyitná ki többé. Majdnem szünet nélkül patakzik belőle a könny, nem tudni, miért, nem tudni semmit, a haragtól talán, vagy a bánattól, így van, talán a hang ríkatja meg, a düh vagy valami egyéb szenvedély vagy az, hogy látnia kell időnként valamit, talán ettől, azért sír talán, hogy ne lásson, bár nehéz feltételezni róla ilyen horderejű kezdeményezést. Egyre emberibb lesz a rohadt, el fog veszni, ha nem nyitja ki a szemét, ha nem figyel, de hát mivel is figyelne, mivel is alkotna akár halvány fogalmat is erről a helyzetről, melybe belegabalyítják füleikkel, szemeikkel, könnyeikkel meg ezzel a fejfélével, melyben minden megfordulhat. Nem érteni semmit, nem figyelni semmire, nem érteni, hogy mit akarnak tőle, nem tudni, hogy ott vannak, ebben, csakis ebben van az ereje, ó, de csak lassan, vigyázat, érez ő, szenved, a zajtól szenved, és tudja, tudja, hogy hang ez, és ért is, megért néhány kifejezést, valamit a hangsúlyból, rossz az egész, rossz, de nem is olyan nagyon, Ők mondják, bár fogalmuk sincs róla, azért mondják, mert ezt szeretnék, talán nem tud semmit, talán nem szenved semmitől, és ez a szem is csupán a képzelet műve. Hall, igaz, ezt is ők mondják, de el kell ismerni, inkább el kell ismerni, Worm hall, mindössze ennyit jelenthetünk ki, viszont volt idő, amikor nem hallott, azt mondják, hogy ez ugyanaz a Worm, szóval megváltozott, komoly dolog, súlyos, mennyi minden ki nem telik tőle, mindegy, bízzunk benne. Persze a szem is csak azért van, hogy meneküljön, megrémüljön és széttépje kötelékeit, ezeket nevezik kötelékeknek, meg akarják szabadítani, te Szűzanyám, mit

nem hall az ember, talán örömkönnyek ezek. De most már járjuk végig ezt az utat, nem lehetünk már messze a végétől, lássuk, mit kínálnak neki, rémkép gyanánt. Ki az a mi? Ne beszéljete mind egyszerre, annak nincs értelme. Késő este majd minden megoldódik, nem lesz már itt senki, újra leszál a csend. Addig meg felesleges piszkálódni a névmások és a halandzsa többi része miatt. Az alany nem számít. Nincs. Mivel úgy adódott, hogy Worm egyes számban van, Ők többes számban vannak, nehogy zűrzavar származzék ebből, a zűrzavar kerülendő, amíg minden össze nem zavarodik magától. Talán nincsenek is többen, esetleg csak egy van, egy is elég lenne, de összetéveszthetné magát áldozatával, ami igazán szörnyű volna, valóságos maszturbálás. Haladnak, haladunk. Látnivaló nemigen akad. De tudhatja-e valaki, aki nem volt ott, aki nem élt ott, ezt nevezik életnek, a szikra kipattanhat, szerintük, már csak papolni kell, és ki is pattan, és eleven fáklyaként végzi, üvöltések kíséretében. Akkor majd elhallgathatnak, nem kell tartamuk a kínos csendtől, a halálos csendtől, ahogy mondani szokás, a földöntúli csendtől, igazi gyehenna lesz. A szem kéreti magát, nem vitás. A zajok felhangzanak, falakon áthatolva, de elmondható-e ugyanez a látszatokról? Általában bizonyára nem. De ez az eset nagyon egyedi. De miféle látszatokról? Próbáljon rájönni az ember, hogy miről van szó, a tévedés kockázatát vállalva. Először is itt van ez a szürke, kétségkívül lehangelőnek szánják. Pedig van benne sárga, és mintha rózsaszín is volna, szép szürke, olyanféle, amiről azt mondják, hogy mindenhez megy, fakó és meleg. Látunk benne, a szem bizonyítja, de vigyázat, csak semmi fölösleges kijelentések, később úgyis hamisnak bizonyul. Ha egy ember azon tűnődne, hol végződik a birodalma, és a szeme megpróbálná felmérni a sötétséget, sokért nem adná, ha volna egy köve, egy karja, ujjai, melyek megfogják és elengedik a tárgyakat a kellő pillanatban, egy követ, sok követ, vagy ha tudna kiabálni, és aztán a másodperceket számolva várná, hogy a kiáltás visszhangja visszatérjen hozzá, bizonyára szenvedne tőle, hogy nincs hangja, sem egyéb távolba ható eszköze, sem engedelmes végtagjai, melyek parancsra behajlanak és kiegyenesednek, talán azt is megbánná, hogy egyáltalán ember, ilyen körülmények között, azaz csupán magára hagyott ész, a régi eszközeire utalva. De Worm csak

a zajtól szenved, mely nem hagyja, hogy olyan legyen, amilyen volt, árnyalatnyi különbséggel. Ha ez ugyanaz a Worm, márpedig Ők makacsul ezt állítják. És az sem számít, ha nem ugyanaz, szenved, ahogy mindig is szenvedett a zajtól, mely nem gátolja semmiben, bizonyára így van. Ez a szürke szín semmi esetre sem fokozza túlzottan gyötrelmét, ilyen célra az *á giorno* alkalmasabb volna, hiszen nem tudja becsukni a szemét. Elfordítani sem tudja, lesütni sem, felfelé nézni sem, a szem mindig ugyanarra a kis mezőre irányul, nem adatnak meg neki az alkalmazkodás jótéteményei. De egy nap talán kivilágosodik, apránként, gyorsan, egy szempillantás alatt, akkor aztán nemigen tudni, hogyan maradhat itt Worm, és azt sem igen tudni, hogy mehet el innen. De köztudomású, hogy lehetetlen helyzetek nem tarthatnak sokáig jogtalanul, hanem megszűnnek, vagy mégis lehetségesnek bizonyulnak, na persze nem beszélve egyéb lehetőségekről. Legyen csak világos, nem lesz az szükségképpen katasztrófa. Vagy soha ne legyen világos, megleszünk fény nélkül. De ezeket a fényeket, így többes számban, melyek felágaskodnak, terjednek, halványulnak, majd kihunynak sziszegve, a kobrára emlékeztetve, talán most kell a mérleg serpenyőjébe vetni, hogy az lebillenjen végre. Nem most, még nem jött el az a pillanat. Hah! Nem kell ide remény, elrontana mindent. Reméljenek csak mások, reménykedjenek benne, odakint a szabadban, a fényben, ha úgy tetszik nekik, ha nem tehetnek mást, vagy ha fizetik őket ezért, biztos fizetik őket érte, nem remélnék semmit, azt remélik, hogy a dolgok mennek tovább, mint eddig, ez jól jövedelmez, másutt jár az eszük, emberi patkányok, Júdást hívják, imádkoznak, imádkoznak Wormért, imádkoznak Wormhoz, legyen benne szájalom, szánja meg Őket, szánja meg Wormot, ezt hívják szájalomnak, irgalmas Isten, mit nem kell még zsebre vágni, szerencsére nem ért semmit Rohadék sötétség, félre, tűnj el, ocsmány dög! A szürke. Hát még? Nyugalom, nyugalom, biztos van itt más is, ami megy ehhez a szürkéhez, ami mindenhez megy. Biztos van itt minden, mint mindegyik világban, mindenből egy kevés. Nagyon kevés, úgy rémlik. Egyébként nem ez a kérdés. Mindössze azt kell elképzelni, mi bohóckodik majd e tehetetlen szemgolyó előtt. Egy arc, milyen biztató lenne, ha arc jönne, hébe-hóba, mindig ugyanaz, módszeresen változtatva a kifejezését, és

jellegét megőrizve, rendszeresen bemutatná mindazt, amit egy arc bemutathat, a vegytiszta örömtől a gyászos merevségig, a kiábrándulás legjellemzőbb árnyalatain át, milyen kellemes volna. Elbújhatna mellette Szent Antal disznóseggképe. A megfelelő távolságban, a megfelelő magasságban haladva el, mondjuk havonta egyszer, csak nem túlzott igény ez, lassan, szemből és profilból, mint a bűnözők. Sőt meg is állhatna, nyitott szájjal, ujjonghatna, csodálkozhatna, bizony, bizony, motyoghatna, hebeghetne, üvölthetne, nyögdecselhetne, és végül becsukódna a száj, a két állkapocs görcsösen összezárulna vagy ernyedten fityegne, hogy utat engedjen a nyálnak. Igazán kedves lenne! Mint minden. Végre valaki! Hűséges látogató, aki egy bizonyos napon jön, egy bizonyos órában, soha nem marad soká, az fárasztó volna, de túl rövid ideig sem marad, mert az meg kevés volna, hanem pontosan annyi ideig, ameddig kell, hogy a remény megszülessen, érlelődjék, elsorvadjon, elhaljon, mondjuk öt percig. Derengeni kezdene neki, Wormnak, az idő fogalma, zavaros fejében, az örökkévalóság pontszerűvé zsugorodott képével szemben, nem volna ebben kivetnivaló. Maga után vonva természetesen a tér képét is, kéz a kézben járnak, bizonyos ideje, bizonyos helyeken, így biztosabb. És megnyerné a játszmát, elveszítené, köztünk volna, a találkák között, nem tudnák, hogyan, azt mondanák: Nézd csak, az öreg Worm, a kedvesét várja, és ezek a virágok, mintha nem volna magánál, nem ismered, de igen, ejnye, az öreg Worm, a szerelmét várja, micsoda margaréták, halottnak látszik. Ez már volna valami! Szerencsére mindez csak álom. Mert nincs itt semmiféle arc, még csak nem is hasonlít rá semmi, ami életörömről árulkodna vagy ilyesféléről, más után kell nézni. Valami egyszerű tárgy, doboz, fadarab megjelenne előtte egy pillanatra, évenként, kétévenként, egy golyó, mondjuk, amiről nem tudni, mi mozgatja, sem azt, hogy mi körül, körülötte nagy kő, mely elhalad előtte, kétévenként, háromévenként, kezdetben nem számít a gyakoriság, megállás nélkül, nem kellene megállnia, az is jobb volna a semminél, hallaná, amint közeledik, távolodik, esemény volna, talán megtanulná számolni a percek, órákat, megismerné a nyugtalanságot, a gondolkodást, türelmet, elvesztené a türelmét, forgatná a fejét, hegyezné a fülét, meregetné a szemét, egy nagy kő, ami nem

hagyná el, jobb volna a semminél, igazi szívekre várva. Rákezdené a szíve, keringőt járna, hallaná, amint keringőzik a szíve, tra bumm la la la, gegyszer, tra bumm la la la, ré, mi, ré és platty, platty, ezért igazán nem lehetne megharagudni. Nem ám. De sajnos a tényekhez ragaszkodni kell, mihez is kellene ragaszkodni, miben is lehetne megkapaszkodni, amikor minden inog, ha nem a tényekben, ha ugyan vannak olyanok, amelyek nem tartoznak a szívre, milyen kedves, nem tartoznak a kiabáló szívre, mely hírül adja: A tény, itt a tény, itt a tény, majd nyugodtabban, amikor elmúlt a veszély, egyelőre a folytatást, vagyis jelen esetben: Nincs itt semmiféle fa, se kő, vagy ha van, itt a tény, ha van, olyan, mintha nem volna, itt a tény, nincs növény, nincs ásvány, nincs állat, csak Worm, ismeretlen birodalom, Worm van itt, vagy mintha itt volna, mintha itt volna. De ne olyan gyorsan, korai még visszatérni oda, ahol vagyok, hebegek, diadalittasan, oda, ahol várakozom nyugodtan, végül is meglehetősen nyugodtan, tudva jól, vagy legalábbis tudni vélve, hogy nem történt velem semmi, nem fog történni velem semmi, semmi jó, semmi rossz, ami a vesztemet okozhatná, korai volna még. Látom magam, látom a helyem, nem jelöli semmi, nem különbözteti meg semmi a többi helytől, ezek az én helyeim mind, ha akarom, nekem csak az én helyem kell, nem jelöli semmi, olyan kicsi vagyok, látom, érzem magam körül, magába zár, befed, ha elhallgatna ez a hang, akár egyetlen másodpercre is, hosszúnak tűnne számomra a másodpercnyi csend. Fülelnék, tudnám, hogy felhangzik-e újra, vagy örökre elnémult, honnan tudnám, tudnám és kész. És egyre fülelnék, hogy megpróbáljak beférkőzni a kegyeikbe, igyekezzek megőrizni a jóindulatukat, hogy készen álljak, hogy amikor jónak látják, ismét velem foglalkozzanak, vagy már nem fülelnék, nem fülelnék többé, lehet, hogy egy nap már nem fülelek, és nem is kell a legrosszabbtól tartanom, vagyis hát, nem tudom, mi rossz lehet ebben, női hang talán, erre nem gondoltam, szopránt is rám szabadíthatnak. De most már ne törődjünk ezzel, próbáljuk meg, csak tudnám, mit akarnak, azt akarják, hogy legyek Worm, de hát már voltam, igenis voltam, csak rosszul, igen, rosszul csináltam, erről lehet szó, csak erről lehet szó, mi másról, ha nem erről, nem mentem ki a fényre, a nap fényére, közéjük, hogy ezt halljam tőlük: Látod, hogy élsz és virulsz! Eltűrtém, erről lehet szó, nem kellett

volna eltűnni, hiszen nem érzek semmit, de, de, ezt a hangot, eltűntem, nem menekültem el, el kellett volna menekülnöm, Wormnak el kellett volna menekülnie, de hová, hogyan, hiszen lecövekelték, Wormnak el kellett volna vonszolnia magát, bárhová, feléjük, a kék égbolt felé, de hogyan, ha egyszer mozdulni sem tud, egyáltalán nem, a kötelek miatt, nincsenek itt kötelek, mintha gyökeret vert volna, a gyökerek is lehetnek kötelek persze, földrengés kellene ide, nem föld az, amiben van, nem tudni, mi az, mintha tengeri moszat lenne, nem, mintha melasz lenne, ez sem jó, mindegy, egy görcsös rándulásra volna szükség, az a napvilágra okádná. De micsoda nyugalom, a beszédet leszámítva egy hang se, ez nem jelent semmit, gyanús, az életet megelőző nyugalom ez, mégis, időtlen idők óta, mintha mocsok volna, jó benne, jó volna, e nélkül a zaj nélkül, az élet akar behatolni ide, nem, az élet akarja, hogy ő jusson ki innen, vagy az apró, pukkadozó buborékok, köröskörül, nem, nincs itt levegő, a levegőn csak fulladozik az ember, a napfényen meg becsukja a szemét, oda kell mennie, ahol soha sincs sötét, de itt sincs sötét, de, de, itt sötét van, az ő lámpáikból jön ez a szürke fény. Ha elmennek egyszer, majd ha elhallgatnak, akkor sötét lesz, egy hang se, egyetlen fénysugár se, de nem mennek el soha, de, talán majd elhallgatnak, talán majd elmennek, egy nap, egy este, lassan, szomorúan, libasorban, hosszú árnyakat vetve, uruk felé tartanak, aki megbünteti őket vagy megbocsát nekik, csak ez adatik odafent a veszteseknek, a büntetés, a bocsánat, ez a kettő, ők mondják. Mit tettetek az anyagotokkal? Elhagytuk. De felszólítom őket, hogy mondjanak igent vagy nemet, betömték-e a lyukakat, betömték a lyukakat, igen vagy nem, majd igent és nemet mondanak, vagy egyesek igent, mások nemet, egyszerre, mert nem tudják, mit akar uruk hallani válaszképpen a kérdésére. De mindkettő megáll a lábán, mindkét válasz, mert betömték a lyukakat, ha tetszik, de ha másként tekintjük, nem tömték be őket, mert nem tudták, mi a teendő elmenőfélben, be kell-e tömni a lyukakat, vagy ellenkezőleg, nyitva hagyni őket. Akkor bevilágítottak lámpáikkal, bevilágítottak a lyukakba, hosszú lámpáikkal, nehogy maguktól eltömődjenek, mintha agyagba fúrták volna őket, bedugták a lyukakba erős fényű lámpákat, meggyújtották őket, befelé irányítva, hogy azt higgye, még mindig ott vannak, a csend ellenére, vagy azt

higgye, hogy valódi a szürkeség, vagy szenvedjen továbbra is, ha ők már nincsenek itt, mert nemcsak a zajtól szenved, a szürkeségtől is szenved, a fénytől, szenvednie is kell, így jobb, vagy hogy visszajöhessen, ha uruk ezt akarja, és Worm meg ne tudja, hogy elmentek, mintha megtudhatná, vagy minden különösebb ok nélkül, egyszerűen azért, mert nem tudták, mi a teendő, betömjék-e a lyukakat vagy hagyják őket maguktól eltömődni, mintha szarba fúrták volna ezeket a lyukakat, na végre, ez az, végre a jó szó, csak keresni kell, meg tévedni néhányszor, végül talál az ember, kizárásos alapon. Ennyit a lyukakról. A szürkeség nem jelent semmit, a szürke csend nem feltétlenül örök, lehet, hogy örök, de lehet, hogy nem. De a lámpák maguktól nem csillognak örökké, ellenkezőleg, kialszanak, ha nem töltik fel őket, végül kihunynak. Akkor sötét lesz. De a fekete is csak olyan, mint a szürke, a fekete sem bizonyít semmit, nem árul el semmit a csendről, legfeljebb annyit, hogy sűrűsödik. Mert visszajöhetnek, jóval a fények kialvása után, miután évekig bizonygatták uruknak, hogy Wormmal nincs mit tenni, Wormért nincs mit tenni, csak nem sikerült őt meggyőzniük. Akkor majd nyilván minden kezdődik előlről. És így nem derül ki soha, Worm nem tudja meg soha, hogy a csend fekete vagy szürke, nem derülhet ki soha, ameddig tart, hogy örök-e, vagy csak jó hosszú ideig tart, ha ugyan hosszú időnek nevezhető ez, vagy netán fülelni kell, figyelni hajdani csendek mormolását, felkészülni a folytatásra, mert ha nem, még külön büntetések várhatók. De nem szabad Wormot összetéveszteni másvalakivel. Bár pillanatnyilag mindez nem fontos. Mert akinek fülelnie kellett egyszer, az mindig fülelni fog, akár tudja, hogy soha többé nem hall semmit, akár nem. Más szavakkal, kedvelik a másféle szavakat, kétségkívül időt nyernek, ha a csend egyszer megszakad, nem lesz már teljes soha. Szóval nincs remény? Hát persze hogy nincs, na nézd csak, micsoda ötlet! De, talán egy kis remény azért van, bár abból sohasem lesz semmi. Felejt az ember. És ha van egy kis remény, akkor majd elindul egyes-egyedül ura felé, hosszú árnyéka követi a sivatagban, mert sivatag ez, első újság, Worm a sivatagban látja meg a napvilágot, a sivatag napfényét, azt a fényt, amelyben elkapják, ugyanolyan, mint bárhol másutt, ők azt mondják, nem, azt mondják, tisztább, világosabb, nincs nagy különbség, ó, nem

föltétlenül a Szahara, vannak más sivatagok is, az ózon számít, ózonra lesz szüksége kezdetben, hajjaj, bizony, meg a végén is, az fertőtleníti. Az úr. Ha X-en lennének, hát szükségük volna még egy X+egyedikre. De végül is mire jó ez az ólomszürke szem? Hogy lássa a fényt, ezt hívják ők látásnak, jó, mivel ettől szenved, ezt hívják szenvedésnek, tudják ők, mi a szenvedés, tudnak szenvedést okozni, megmondták nekik, uruk megmondta: Csináljátok ezt, csináljátok azt, majd meglátjátok, hogy vonaglik, majd meghalljátok a sírását. Sír, ez tény, ő nem megingathatatlan, gyorsan ki kell használni. De a vonaglás nem megy. Valamit viszont meg kell mondani, ez még csak a kezdet, bár már régóta tart az egész, ők nem vesztik el majd kedvüket, a halhatatlan hallgatag szava dolgozik bennük, nem hallgatnak el soha. Ez a munkájuk, ez a dolguk, mit számít nekik, hogy eredményesen végzik-e, vagy eredménytelenül. Elég már róluk, mindig csak magukról beszélnek, így van, mindig magukról, mintha rajtuk kívül nem létezne semmi, még Worm sem, Worm tőlük származó ötlet csupán, szó, amit használnak, magukról beszélve, elég már róluk. De ez a szürkeség, ez a fény, ha megmenekülhetne ettől a fénytől, melytől szenved, nem nyilvánvaló, hogy minden lépés után még jobban szenvedne, akárhová is megy, mivel a középpontban van, és biztos visszatérne a középpontba, negyven-ötven hiábavaló kísérlet után? Nem, nem nyilvánvaló. Mert nyilvánvaló, hogy csökkenne a fény, minél közelebb kerülne a fényforráshoz, erre vigyáznának, hogy azt higgye, jó úton jár, és eljutna a falhoz. Akkor az elvakítás, a rabul ejtés, a győzelmi himnusz. Amíg szenved, van remény, még ha nincs is szükségük rá ahhoz, hogy szenvedést okozzanak neki. De honnan tudhatják, hogy szenved? Látják? Azt mondják, igen. De ez lehetetlen. Hallják? Szó se lehet róla. Nem csap zajt. Bár amikor sír, talán mégis. Okkal vagy ok nélkül, mindenesetre nyugodtak, szenved, és ezt a szenvedést ők okozták. Ó, még nem szenved eléggé, de fő dolog a fokozatosság. A túlzott szigor fejlődésének ezen a szintjén örökre elhomályosíthatná elméjét. Más. Kényes kérdés. Mit kezdjenek a megszokás hatalmával? Küzdhetnek ellene felerősítve a hangot, fokozva a világítás erejét. De hát, ha ahelyett, hogy kevesebbet szenvedne az idő múlásával, pontosan ugyanannyit szenved, mint első nap? Ez bizony lehetséges. És ha ahelyett, hogy kevesebbet vagy

ugyanannyit szenvedne, mint első nap, az idő múlásával egyre jobban szenved, míg el nem jut a változatlan jövőből a megváltoztathatatlan múltba? Más, de ehhez a témakörhöz. Kényes ügy. Az egyenletes szenvedés nem jobb ennél, ingadozásai időnként azt sugallják, hogy talán mégse tart örökké? Ez a kitűzött céltól függ. Vagyis? Enyhe türelmetlenség a szenvedő részéről. Köszönöm szépen. Ez a közvetlen cél. Aztán majd más célok is lesznek. Aztán majd megtanítják, hogy kell nyugton maradni. Egyelőre kínlódjon csak, dobálja magát a földön, a nyavalya essen belé, ha egyszer nincs más módja, hogy megtörje az egyhangúságot. Akiket tűzhalálra ítélnék, de nem kötöznek meg, te úristen, azok aztán hányják-vetik magukat összevissza, lángolva, így próbálnak enyhülést találni. Sőt olyan hidegvérűek is akadnak köztük, akik kiugranak az ablakon. Ezt azért nem várja tőle senki. Fedezze csak fel a maga erejéből az önmagától való elmenekülés vigaszát, ez minden, nem jut messzire, nem kell majd messzire mennie. Csak magára számítsen, a maga erejéből segítsen magán, még ha nem is ő tehet róla, hogy idáig jutott. Utánozza a huszárt, aki székre áll, hogy jobban beállíthassa csákója tollforgóját, igazán ez lenne a legkevesebb. Nem kell gondolkodnia, szenvedjen csak, mindig ugyanúgy, nem többet és nem is kevesebbet, a szünet, a vég reménye nélkül, mindössze ennyi az egész. A reménytelenséghez nincs szükség gondolkodásra. Szóval legyen inkább egyhangúság, az izgalmasabb. De hogyan lehet biztosítani a folytonosságát? Mindegy, mindegy, megteszik ők, amit tudnak, szegényes eszközeikkel, egy hang, egy kis világosság, szegények, ez a munkájuk, azt mondják: Nem szokja meg, nem tart ki, fogalmunk sincs, nem tesz semmit, jó módszer, folytassuk csak, végül majd megérti, végül majd csak összerezzen, jelentkezik egy kis reflex, változás a szemben, majd megszületik a bizonytalanság, ami visszahozza közénk. Figyelni, de nem látni semmit soha, várni a panaszra, mely nem hangzik fel soha. Ez sem élet. Pedig ilyen az övék. Ott van, mondja az úr, valahol, tegyétek, amit mondok, hozzátok ide, ő még nem hódolt be nekem. De még egy utolsó erőfeszítés, csak még egy, talán ez lesz az utolsó, mindig mindent így kell tenni, mintha utoljára tennénk, ez az egyetlen módja, hogy ne adjuk fel. Jókor szippantás a dögletes levegőből, és hoppá,

előre, aztán mindjárt hátra. Előre. Könnyű mondani. De merre előre? És minek? Mocskos banda, megszállottak, tudják, hogy nem tudok semmit, mindent elfelejtek egy pillanat alatt. Rövid szünetek. Ez sem valami nagy húzás. Amikor elhallgatnak, elhallgatok én is. Egy másodperccel később. Egy másodperccel maradok el mögöttük, egy másodpercig emlékszem, egyetlen másodpercig, ennyi idő alatt kell visszaadnom, amit hallottam, és már jön is a következő, mellyel szintén nem tudok mit kezdeni. Egyetlen pillanatom sincs, és még azt akarják, hogy tudjam, hol áll a fejem. Na persze, tudnám is, hol áll, ha engedelmeskedne nekem. Mondják el újra, mit csinállok, feltéve hogy valaha már elmondták, ha azt akarják, hogy úgy nézzek ki, mint aki a dolgával törődik. Hitessék el velem, hogy tőlem származik ez a hangnem, ez a fogalomsor. Mindig ugyanazok a kötelmek, mióta a fejükbe vették, hogy létem csupán idő kérdése. Azt hiszem, vannak kihagyásaim, egész mondatok maradnak ki, nem, egész mondatok azért nem. Talán éppen a kulcsszó kerülte el a figyelmemet. Nem értettem volna, de kimondtam volna, nem is követelnék tőlem többet, javamra írták volna a legközelebbi ítélethirdetéskor, bizony, időnként elítélnék, komoly emberek ők. Majd megtudom, egy nap talán majd megmondom, mi rosszat tettem. Végző soron hányan vagyunk? És ki beszél e pillanatban? És kinek? És miről? Nem érnek semmit ezek a fogas kérdések. Rágják a számba végre, hogyan üdvözülhetek, hogyan kárhozhatok el, és ne beszéljünk többé az egészről, ne beszéljünk többé az egészről. De ez a büntetésem, a büntetésemről döntenek, nehezen viselem el, rosszul, mint egy disznó, némán, értetlenül, némán, csak az ő szavaikat használva. Tömlőc lesz, tömlőc, mindig is tömlőc volt, hallok mindent, mindent, amit mondanak, ez a beszéd az egyetlen zaj, mintha én beszélnék, egyedül, fennhangon, a végén már nem tudja az ember, honnan jön a hang, mely nem némul el soha. Talán mások is vannak itt velem, sötét van, ahogy kell, nem feltétlenül süllyesztők ezek, vagy egyvalaki, talán társam is van a szerencsétlenségben, aki szívesen beszél, vagy beszélnie kell, csak úgy, maga elé, szünet nélkül, bár nem hiszem, mit nem hiszek, hogy társam van a szerencsétlenségben, ez az, csodálkoznék rajta, utálnak ugyan, de ennyire azért nem, azt mondják, csodálkoznék rajta. Bizonyára bóbiskolok időnként, nyitott szemmel. Pedig minden

folytonos, nem indulok el, nem térek vissza. Vagy inkább álmatlanságban szenvedek, majdnem-álmatlanságban? De sohasem változik semmi. Vagyis hát felejt az ember. Szünetek mindig is voltak, a hang némul el, a hang nem érkezik el ide, mit számít, bár, fontos talán, az eredmény ugyanaz, de talán éppen most nem számít, kivételesen. Ó, döntések! Bezártak ide, most próbálnak kihozni, hogy máshová zárjanak vagy elengedjenek, még képesek kihozni innen, csak lássák, mit teszek akkor. A rácshoz támaszkodva keresztbe font karral, keresztbe tett lábbal, engem figyelnek. Vagy egyszerűen csak itt találtak engem, amikor jöttek vagy jóval utána. Nem én érdeklek őket, hanem ez a hely, a hely kell nekik, valamelyikük számára. Mert ugye elmélkedni kell, elmélkedni, amíg csak rá nem jön az ember a helyes megoldásra. Majd ha elnémul minden, megszűnik minden, ha már elhangzottak a szavak, melyeket el kellett mondani, akkor nem kell majd tudni, milyen szavak, nem is lehet tudni, milyenek, ott lesznek valahol egy halomban, az áradatban, nem feltétlenül az utolsók, érvényesíteni kell őket valakinek, akinek joga van hozzá, időbe telik, ő messze van, a jogosult, Ő az úr, odaviszik neki a jegyzőkönyveket, valamennyit, ismeri a fontos szavakat, ő válogatta ki őket, közben tovább beszél a hang, míg az úr felé tartanak, míg ő keres, míg jönnek vissza a végzéssel, a szavak egyre csak hallatszanak, a hazug, hamis szavak, amíg meg nem érkezik a parancs, hogy szűnjön meg minden, vagy folytatódjék minden, nem, fölösleges, minden megy tovább, magától, amíg meg nem érkezik a parancs, hogy szűnjön meg minden. Talán ott vannak valahol a fontos szavak is, azok között, melyeket kimondták, nincs olyan sok fontos szó. Ők mondják, hogy ők, magukról szólva, hogy azt higgyem, én beszélek. Vagy én mondom, hogy ők, a jó ég tudja, kiről szólva, hogy azt higgyem, nem én beszélek. Vagy inkább csend van, amióta a futár elment, és csend lesz, míg vissza nem tér, az úr parancsával, ami nem lehet más, csak ez: Folytassátok! Mert helyel-közzel hosszú csend áll be, igazi fegyverszünet, amikor hallom a mormolásukat, egyesek talán azt mormolják: Vége, ezúttal célhoz értünk. Mások: Mindent előről kell kezdeni, más szavakkal, vagy ugyanazokkal, csak más sorrendben. Pihenjenek hát mindazok, ha ugyan lehet szó pihenésről, amitől azt várja az ember, hogy megtudja, mi lesz a

sorsa, mondván: Talán nem ez. Majd mondván: Honnan jönnek ezek a szavak, melyek elhagyják a számát, és mit jelentenek, nem, nem szól semmit, mert már nem hangzanak fel a szavak, és várakozásnak sem nevezhető ez az állapot, amikor nincs mire várni, amikor hiába fülel az ember, igen, ez maradhat, mint kezdettől fogva, mert egy nap elkezdett fülelni, mert már nem tudja abbahagyni, ez még nem ok, ha ugyan lehet szó pihenésről. De mi ez az egész, hogy az ember képtelen meghalni, élni, megszületni, bizonyára van valami szerepe, hogy ott marad, ahol éppen van, haldoklik, él, megszületik, képtelen haladni, képtelen hátrálni, nem tudva honnan jön, hol van, hová megy, s hogy máshol is lehetne, másként is létezhetne, nem feltételezve semmit, nem kérve semmit, nem lehet, ott van, nem tudni, ki ő, sem azt, hogy hol van, a tárgy ott marad, nem változik benne semmi, körülötte sem, látszólag, látszólag nem. Várni kell a véget, el kell jönnie a végnek, és ha eljött a vég, ha elérkezett végre, talán minden úgy lesz, mint előtte, amikor hosszú ideig feléje tartott az ember, vagy menekült előle, rettegve várta, vagy kedélyesen, jól értesülten, beletörődve, mivel eleget cselekedett, eleget létezett, minden úgy lesz, mint előtte, annak, aki nem tehetett semmit, aki nem lehetett semmi. Bárcsak elnémulna ez a semmire sem rímelő hang, mely megakadályozza, hogy semmivé váljon az ember, ne létezzen sehol, és bizony rosszul gátolja meg, csak arra elég, hogy ne aludjon ki ez az apró sárga láng, mely körül gyengén, zihálva lobog, mintha el akarna szabadulni a kanóctól, különös, kis láng, nem kellett volna meggyújtani, vagy táplálni kellett volna, vagy el kellett volna oltani, eloltani, hagyni, hogy kialudjon magától. A bánkódás, ez az, ez viszi előre az embert, ez viszi közelebb a világ végéhez, fájlalni, ami van, fájlalni, ami volt, ez nem ugyanaz, de ugyanaz, nem tudni, nem tudni, mi történik, mi történt, talán ugyanaz s a bánkódás is ugyanaz, ez viszi közelebb az embert a bánkódás végéhez. De egy kis élénkséget már az istenért, most vagy soha, egy kis lendületet, úgysem lesz belőle semmi, egy lépés sem, mindegy, nem alkudozunk, meg hát sosem lehet tudni, nem. Mahood talán elhagyja urnáját, és a Pigalle felé tart, hason csúszva, énekelve: Jövök, jövök, szívem csücske. Vagy Worm, ez a jó öreg Worm, talán nem bírja tovább, hogy mindenre képtelen, hogy nem tudja tovább csinálni, azt aztán kár lenne elmulasztani. Én a

helyükben patkányokat szabadítanak rá, vízipatkányokat, csatornapatkányokat, azok a legjobbak, nem sokat, csak egy tucatot, tizenötöt, azok segítenének neki megmozdulni, micsoda bevezetés volna eljövendő jogaiba. Nem, semmit sem érne, egyetlen patkány sem bírná ki ott egy másodpercig sem. De nézzük csak újra egy kicsit azt a szemet, azt kell most megvizsgálnunk. Talán rózsaszín kissé a fehérje a sok nedvedzéstől, és nemigen mernénk állítani, hogy az értelem fénye csillog benne. Ettől eltekintve ugyanolyan, mint volt. Alig valamivel jobban guvad ki talán, feszesebben gömbölyödik. Mintha fülelne. Kopik, az biztos, fakul, gyorsan eléje kellene tárni valami látványt, amitől szó szerint kiesik üregéből, tíz év múlva már késő lesz. Abban tévednek, hogy úgy beszélnek Wormról, mintha valóban létezne, meghatározott helyen, ezzel szemben terv csupán egyelőre az egész, semmi több. De már késő, ezen nem lehet változtatni. Először járják csak végig ezt a rossz utat, aztán majd feltehetik újra a kérdést, vigyázva, nehogy lejárassák magukat az értelmileg helytelen szavak, ha ugyan nem fogalmak, meggondolatlan használatával. A Mahood-ügyet sem tanulmányozták kielégítően. Az ember érezheti ilyen lények hiányát, különösen ha kettő van belőlük, sőt megszülethet benne létük lehetőségének előérzete is, de azért nem kell ilyen zavarosan és mogorván beszélni róluk. Kicsit több gondolkodással rájöhettek volna, hogy távolról sem ütött még a beszéd órája, sőt valószínűleg nem is üt soha. Persze beszélniük kell, nem hagyhatják abba. Miért nem beszélnek másról, olyasmiről, aminek valahogy meg van alapozva a léte, amiről lehet csevegni arcpirulás nélkül, akár harminc-negyvenezer szóban a fentiekhez hasonló kifejezéseket használva, s végül amin - ez a legfőbb biztosíték - emberemlékezet óta a legnagyobb pofájúak köszörülik a nyelvüket? Többre mennének vele. A régi nóta, szórakozni akarnak munka közben, nem, nem is szórakozni, lazítani, ez se jó, vigasztalódni, még rosszabb, mindegy, így aztán nem teszik sem ezt, sem azt, sem amit akarnak, bár nem tudják, mit akarnak, sem a keserves robotot, melyet rájuk kényszerítenek, a régi nóta. Alig hihető, hogy ugyanazok az emberek, akik az imént. Hát nem? Na de mit lehet tenni, hiszen maguk sem tudják, kicsodák ők, hol vannak, mit csinálnak, sem hogy miért megy ilyen rosszul, gyalázatosan rosszul,

erről lehet szó. Szóval feltevéseket eszkábálnak, melyek aztán összeomlanak, egyik a másik után, emberi dolog, egy rák képtelen volna ilyesmire. Szépek vagyunk mind, ameddig csak élünk, lehet, hogy mindannyian ugyanabban a cipőben járunk, nem, le az ilyen ötletekkel, mindegyikünk a maga egyéni módján szép. Engem bezzeg elintéztek kutyafuttában, ami valóságos botrány, most már biztos rájönnek ők is, engem, aki körül lebzselnek, sőt aki körül, sőt aki körül, én vagyok az urnaember, aki körül minden forog, üresen, de igen, ne tiltakozzatok, minden forog, fej ez, fejben vagyok, micsoda megvilágosodás, psszt, már el is homályosodott. Ó, ez a világtalan hang, ezek a pillanatok, amikor visszafojtott lélegzettel mindenki feszülten fülel, a hang pedig tapogatózva rákezd újra, anélkül hogy tudná, mit keres, aztán megint a nagyon rövid csend, feszülten figyelni a jó ég tudja, mit, életjelt, biztosan azt, életjelt, amit valaki nem vesz észre, ami letagadható, ha mutatkozna, bizonyára így van, ha vége lenne mindennek, béke volna, nem, ez túl szép, hihetetlen, továbbra is feszülten figyelnének a hangra, ismét, életjelre, hogy valaki elárulja magát, vagy másra, bármire, mi másra, mint életjelekre, a földre hulló tű zajára, levélzizzenésre vagy halk kiáltásra, amit a békák hallatnak, amikor kettévágja őket a kasza, vagy amikor szigonnyal eltalálják őket a vízben, sorolhatnánk még a példákat, sőt igazán kitűnő ötlet, de sajnos nem megy. Talán vaknak kellene lenni, a vakok jobban hallanak, igazán szűkölködünk ilyen ismeretekben, a zongorahangolókat is lepipáljuk, leütünk egy A-t, és két perc múlva G-t hallunk, az biztos, hogy nem látni semmit, ez a szem nagy balfogás. De nem Worm beszél. Igaz, mostanáig nem, ki tagadná, korai lenne. Sem én, ha már itt tartunk. És Mahood makacsul néma. De nem ez a kérdés, pillanatnyilag nem tudni, mi a kérdés, de nem ez, jelenleg. Igen, ez aztán szórakoztató, egy szem, mely sírva fakad egy igentől, egy nemtől, az igenektől sírva fakad, és a nemektől is, elsősorban a talánoktól, tehát a meghökkentő szünetek okai nem mindig kapják meg azt a figyelmet, amit megérdemelnek. Mahood is, Wormra gondolok, Worm is, nem, Mahood is nagy bőgő-masina, talán elmulasztottuk jelezni. A szakálla csurom könny, mekkora hülyeség, annál is inkább, mivel egyáltalán nem nyugszik meg a sírástól, hogy is nyugodna meg, ha egyszer hideg, mint a jég, a szerencsétlen, még arra is képtelen,

hogy a teremtőjét elátkozza, egészen gépies. De felejtjük el Mahoodot, sohasem kellett volna szóba hozni. Kétségkívül. De hát lehet őt elfelejteni? Igaz, mindent elfelejt az ember. Pedig féltő, hogy Mahood sohasem semmisül meg teljesen. Worm igen, Ő eltűnik, mintha soha nem is létezett volna, és valószínűleg éppen ez a helyzet, mintha eltűnhetne valaki anélkül, hogy előzőleg létezett volna. Könnyű mondani. Bár Mahood sem létezett. Nem világos, c, c, c, egyáltalán nem világos. Mindegy, Mahood ott marad, ahová tették, feje búbjáig az edényébe gyömöszölve, a vágóhíddal szemben, könyörög a járókelőknek, szavak, mozdulatok, arcjáték nélkül, az arca nincs játékos hangulatban, jól látható, az étlappal együtt vagy anélkül, nem tudni, miért, talán hogy azt hihesse, benne van a buliban, vagyis hát előbb-utóbb kiűrik az edényét, biztos erről van szó, lehetnek ilyen ötletei az embernek, gondolkodás nélkül. Én magam rendkívül könnyen sírok, nem akartam elmondani, az ő helyükben én kihagytam volna ezt a részletet, igazság szerint egyetlen lyukam sincs, de egyetlenegy se, az imént említett sincs, meg illetlen lyukaim sincsenek, hogyan érezheti magát az ember ilyen körülmények között, és mit higgyen, nem kell hinnie semmit, nem is erről van szó, hanem arról, hogy kitalálja a dolgokat, csakis arról, hogy azt mondják: Ha nem fekete, akkor fehér, valljátok meg, hogy ez egy kicsit erős, ez nem eljárás, hiszen annyi közbeeső árnyalat van, egyikre éppúgy eshet a választás, mint a másikra. És mennyi időt veszítenek, ha folyton ugyanazt ismételtetik, mikor pedig nagyon is tudják, hogy nem az a jó. Könnyű lenne cáfolni e vádaskodást, ha vennék maguknak a fáradságot, ha volna idejük rá, ha volna idejük elgondolkodni bárgyúságán. De hogyan gondolkodjon és beszéljen egyszerre az ember, hogyan gondolkodjon azon, amit mondott, mond és mondhat, beszéd közben, gondol erre-arra, mond ezt-azt, többé-kevésbé, szemrehányásokat tesz magának megalapozatlanul, és nem tudja kimenteni magát, aztán mindjárt másról van szó, ezért ismételtetik folyton ugyanazt, mindig ugyanaz a litánia, már kívülről tudják, mert próbálnak valami másra gondolni, mialatt ugyanazt mondogatják, hogyan mondjanak valamit, ami nem ugyanaz, mint amit mostanáig mondogattak, mindig rosszul, mindig ugyanazt rosszul, csak nem találunk mást, nem tudnak mást mondani, csak azt, ami

megakadályozza Őket abban, hogy valami mást mondjanak, jobban tennék, ha arra gondolnának, amit mesélnek, hogy legalább más csomagolásban adják elő, mert a csomagolás a fontos, de az egyidejű gondolkodás és beszéd képessége speciális adottság, a gondolat csapong, a beszéd is, messze egymástól, bizony, végül is ne túlozzunk, az érem két oldala, közöttük kellene lenni, ahol szenved az ember, repes az örömtől, hogy nem beszélhet, nem gondolkodhat, ahol nem érez semmit, nem hall semmit, nem tud semmit, nem mond semmit, ahol semmi az ember, ott lenne ám csak igazán jó, ahol van. Még szerencse, hogy itt vannak, mármint mindenütt, hogy viseljék a felelősséget a dolgok ilyen állásáért, melyről nem tudni valami sokat, legfőljebb azt, hogy az ember nem nagyon venné a lelkére, meg a gyomrát is megfeküdne, de ennyi elég is. Igen, még szerencse, hogy vannak ilyen beszélő árnyaim, nem mindig lesznek, érzem, rohadék árnyak, a végén még elhitetik velem, hogy köptem. Az úrral semmi esetre sem, na tessék, máris felvizezik a lőrőjüket, semmi esetre sem foglalkozunk vele, csak ha elkerülhetetlenül szükséges, nem követjük el azt a tévedést, hogy foglalkozzunk vele, még kiderülne róla, hogy magas rangú hivatalnok, semmi több, ehhez a játékhoz a végén még Istenre volna szükségünk, talán ínséget szenvedünk, de azért nem aljasodunk le nagyon. Maradjunk meghitt családi körben, úgy bensőségesebb, ismerjük egymást, nem kell meglepetéstől tartani, láttuk a végrendeletet, senki nem kap semmit. Ez a szem, különös, hogy ez a szem mennyire felkelti a figyelmet, könnyörög, hogy törődjenek vele, tegyenek érte valamit, segítsenek rajta, nemigen lehet tudni, miben, talán abbahagyni a sírást, a nézésben, a figyelésben, hogy aztán becsukódhasson. Csak a szem látszik az arcban, a szemtől kiindulva kell keresni az arcot, ő tehet róla, hogy nem találni semmit, semmi használhatót, csak hamuszín foltokat, melyek mintha hosszú, szürke hajtincsek lennének mélyebbre lógva a szájnál, összeragadva a régi könnyektől, vagy egy rongyos kabát libegő foszlányai vagy szétnyíló, majd ökölbe szoruló ujjak, melyek el akarnak tüntetni mindent, vagy mindezek együtt, ujjak, haj, rongyok kibogozhatatlan szövevénye. Fura feltevések, egyik furább, mint a másik, csak kimondja őket az ember, és máris azt kívánja, bárcsak ne mondott volna semmit, ismerjük ezt, másik múlt, gyakran jó volna,

másik, nem az övé, amikor kiderül, milyen volt. Kopasz, meztelen, a keze egyszer s mindenkorra a térdén nyugszik, ebből nem lehet baj. De hát hol az arca? Micsoda marhaság, már a szemben sem hiszek, nincs itt semmi, semmi látnivaló, semmi, ami látna, igazán kapóra jön, ha meggondolja az ember, mi lenne a világból bámészkodók nélkül és megfordítva. Brrr. Tehát nincs néző, sőt mi több, semmi látnivaló, legalább már ennyivel kevesebb. Ha ez a zaj megszűnne, nem volna többé mit mondani. Vajon miről folyhat az adás e pillanatban? Valószínűleg Wormról. Mahoodot ejtették. Én meg várok a soromra. Igen, mindent összevetve nem bánom, hogy egyszer felhívtam a figyelmüket magamra. Nem mintha olyan fontos volna, hogy mikor kerülök sorra, dehogy, valami nem stimmel itt, nem mintha különösebben érdekes volna, hát igen, elismerem én, de mégiscsak énrajtam a sor, és nekem is jogom van hozzá, azt hiszem, hogy lehetetlennek mutakozzam. Ennek soha nem lesz vége, felesleges hiú reményeket táplálni, de, de, majd meglátják, utánam vége lesz, majd feladják, azt mondják: Mindez nem létezik, csak beszéltek nekünk összevissza, beszéltek neki összevissza, kinek, az úrnak, kicsoda, nem tudni, az örök harmadik, Ő a felelős a dolgok ilyen állásáért, az úr nem tehet semmiről, ők sem, én a legkevésbé, baklövést követtünk el, hogy vádoltuk egymást, az úr engem, őket, önmagát, ők engem, az urat, önmagukat, én őket, az urat, önmagam, ártatlanok vagyunk mind, elég. Ártatlanok, miben, voltaképp nem tudja senki, a tudásvágyban, a kitartásban, ebben a sok hűhóban semmiért, a hosszú csendháborításban, a csend hosszú megtörésében, melyben ki-ki fürdik, már nem akarjuk tudni, mit takar ez az ártatlanság, melybe belecsöppentünk, mindent, az összes bűnt, a kérdéseket is, véget vet a kérdéseknek. Akkor majd vége lesz, hála nekem, hogy vége lesz, elmennek egyesével, vagy elesnek, összeesnek, ahol vannak, nem mozdulnak többé, hála nekem, mert semmit sem értek abból, amit szerintük el kellett volna mondani, semmit sem teszek meg, amit szerintük meg kellett volna tennem, reánk száll a csend, ránk telepszik, mint homokfelhő az arénára mészárlás után. A lehető legelbűvölőbb távlat, már kezdenek csatlakozni a véleményemhez, végül is talán van véleményem, Ők mondatják velem: Ó, bárcsak így volna, ó, bárcsak úgy volna, én mondom, de ők gondolják, nem, ők sem

gondolkodnak. Az aztán nagyon valószínűtlen, hogy én bármit is képes lennék kívánni vagy helyteleníteni. Tényleg, nemigen valószínű, hogy valaki, ha ugyan így nevezhetem önmagammat, vágyhat olyan helyzetre, melyről az égvilágon semmi fogalma sincs, a lelkesítő leírások ellenére, melyekkel elárasztották, hogy kívánhatná a másik, ugyancsak érthetetlen helyzetnek a megszűnését, az egyetlenét, melyet valaha is igazán a magáénak vallhatott. Nem tudja, mi az a csend, melyről állandóan beszélnek, amelyből származik s amelybe visszatér, ha vége a műsorának, és nem tudja, mit kell tennie, hogy kiérdemelje. Szorgalmasan tanul, mindig őt szólítják fel, ha rosszra fordulnak a dolgok, egész idő alatt érdemről meg helyzetekről beszél, már megmentett nem is egy helyzetet, szenvedésről szintén, képes nekibátorodni újra, elhárítani a bukást, ezzel az egyetlenegy nagy szóval, aztán amikor már minden rendben van, sietve hozzáteszi: De miféle szenvedés, mert mindig szenvedett, s ez újból lehűti a légkört. De gyorsan összeszedi magát, újra mindent rendbe hoz, felidézi a mennyiség, a megszokás, az elhasználódás fogalmait meg másokat is, majd a következő öklendezésnél kijelenti, hogy hasznavehetetlenek az ő esetében, mert képtelen elveszíteni a fejét. Bár, lásd fent, nem vizsgáltak-e már meg fölém hajolva, felém hajolva, hogy a nyakuk is belefájdult, a veséjük, sőt tettek-e valaha mást is, amióta, csak semmi határozott állítást az időről, és, másik kérdés, mit keresek én Mahood és Worm történetében, vagy jobban mondva, mit keresnek ők az enyémben, nahát, van mit aprítani a tejbe, ami megsavanyítsa. Tudom, tudom, vigyázat, ez most a nagy játszma, ez az egész ugyanaz a nagypofájú halandzsa, egy szuszra, ugyanaz, mint mindig, mármint: Na de kedves uram, itt van, ez maga, nézze meg ezt a fotót, itt van a kartotékja is, büntetlen előélet, nyugodjon meg, szedje össze magát, papírok nélkül a maga korában, igazán szégyen, nyugodjon meg, nézze meg ezt a fotót, hogyan, nem lát semmit, igaz, mindegy, ejnye, nézze csak ezt a halálfejet, látja, rendben lesz, nem tart sokáig, és tessék, itt az aktája is, ez a rendőrök, a közszemérem, a szentlélek, a bíróság, a fölérendeltek, az alárendeltek, a józan ész valóságos arcul csapása, tettelegesség nélkül, nézze, tettelegesség nélkül, semmiség, rendben lesz, majd meglátja, maga megmondja, dolgozik-e, na de lehetetlen, nézze, itt az egészségügyi

nyilvántartás, tábeszes görcsök, szifilisz lobos góc, fájdalommentes, jól mondom, fájdalommentes minden, teljes agylágyulás, különféle szklerózisok, ütésre érzéketlen, rossz látás, krónikus savhiány, óvatosan táplálni, moslékkal, rossz hallás, szabálytalan szívverés, egykedvűség, rossz szaglás, jól alszik, sohasem áll fel neki, mit akar még, elfekvőbe utalva, operálhatatlan, szállításra alkalmatlan, nézze, a feje, nem, az a másik végén van, nyugodjon meg, alkalom ez, tessék, hogy iszik-e, nézzük, ez a szenvedélye, maga mondja, apja, anyja, meghaltak mindketten, egyik hét hónappal előbb, mint a másik, az apa a nemzés, az anya a szülés idején, nyugodjon meg, nem talál jobbat a maga korában, maradjon csak formátlan, milyen kár, nézze, itt a fotó, majd meglátja, rendben lesz, végül is mit tesz az, egyetlen pillanatot tölteni a föld színén, aztán a béke, alatta, ez a módja, az egyetlen mód, higgye el, ez az egyetlen kiút, hogy mondja, talán van azért más is, na persze, persze, várjon csak, már én is, én is tűnődtem rajta, várjon csak, vagy maga inkább, szóval akkor azt, de először akartam, hogyan, nem érti, én sem, mindegy, nem jött el a tréfa ideje, igen, igazam volt, ez tényleg maga, nézze, itt a fotó, nézze csak meg, nem húzza már sokáig, magának sietnie kell, amolyan alkalom ez és így, úgy, amúgy, de be nem áll a pofánk, míg végül elér a kísértés, nem, nem igaz, jól tudják, nem értettem, nem mozdultam, jól vagyok, jól leszek, majd ha elmentek, nem mozdultam, mindazt, amit mondtam, a tetteimről, az életemről, ők mondták, én nem mondtam semmit, nem mentem ki innen, nem értik, nem tudok kimenni, azt hiszik, nem akarok, hogy nem tetszenek a feltételeik, hogy végül megtalálják a nekem tetsző feltételeket, akkor majd kimegyek, ők meg elkapnak, kötéllel, így látom az ügyet, nem, nem látok semmit, nem értik, nem tarthatok feléjük, nekik kell eljönniük értem, ha el akarnak kapni, Mahood nem hoz ki, meg Worm sem, Wormra nagyon számítottak, hogy majd kihoz, nem olyan volt, mint állítólag a többi, lehet, nekem olyan, nem értik, nem tudok mozdulni, jól megvagyok itt, jól lennék, ha békén hagynának, ha eljönnének értem, ha kellek nekik, nem találnak majd semmit, elmehetnek, nyugodt lélekkel. Vagy ha egyedül van, mint én, elmehet, nem kell tartania lelkifurdalástól, hiszen mindent megtett, vagy annál is többet a lehetetlennel szemben, vagy itt maradhat velem, megtehetné, akkor lenne itt egy

felebarátom, ez volna csak a nagy esemény, az első felebarátom, korszakalkotó volna tudni, hogy van felebarátom, nem, nem tudnék semmit, mindegy, mégis nagy esemény volna, felebarát, embertárs, nem kellene hasonlítani rám, úgyis hasonlítana, nem kellene zavartatnia magát, azt hihetné, amit akar, az első pillanatban, hihetné, hogy nem bírja tovább, vagy tetszik neki a hely, akár fel is kiálthatna: Innen aztán nem mozdulok, ha az a szokása, hogy fennhangon bejelenti a döntéseit, hogy jobban megismerje őket, sőt hozzátehetné, a biztonság kedvéért: Egyelőre, de ez volna az utolsó ostobaság tőle, nem zavartatná magát, eltűnne, mint a kámfor, ő sem tudna semmit, ott lennénk mindketten, nem tudva önmagunkról, a másiktól mit sem tudva, igazán szép álmot szőttem, csodaszép álmot. És nincs is vége. Mert most egy másik érkezik, hogy kiűzze a kollégáját, hogy kihozza innen, észre térítse, visszatérítse az övéihez, fenyegetésekkel, ígéretekkel, csontokról és bőrrel, sírhantról, bölcsőről és koporsóról, vérről és könnyről, húsról és vérről szóló mindenféle zagyvalékkal, ilyesfélével, hogy kihozza innen a kollégáját, mint ő engem, ez az, ez az, a kis négert, aki végül, élete végén, nem, előtte, de ugye értitek, szóval hárman, meghitt baráti körben, és még nincs is vége, végtelen álom, csak aludni kell, nincs szó másról, akár a dalban: Egy kutya a konyhában a kolbászt ellopta, a szakácsnő haragjában jól elpáholta. Második strófa: És jött a többi kutya, hogy eltemesse őt, s a fejfájára írták a következőt. Harmadik strófa, mint az első, negyedik, mint a második, ötödik, mint a harmadik, kell-e még több, csak tessék, tessék, százan vagyunk, ezren, van itt hely, adeste, adeste, zsúfolásig megtelt minden élőkkel, rendben lesztek, meglátjátok, soha többé nem szülnek meg titeket, - hozzátok ide a kölykeiteket, nem nagyon kínozzuk meg őket, azok után, amit tettetek velük. Bár voltaképpen, nem vagyunk már most is elegen, valóságos sokaság, milyen alapon képelem, hogy én voltam az első, nem inkább az utolsó, mármint időben, hát itt vannak a kérdések, remélhetőleg nem válaszolnak rájuk. Egyébként mi a nyavalyát forralnak vajon ezen a késői órán? Végre rászánják magukat, hogy nyíltan ideálljanak elém? Elképzelhető. Ez esetben felmehet a függöny minden pillanatban. Figyeljétek, figyeljétek, én is olyan voltam, mint ők, mielőtt olyan lettem, amilyen most vagyok, szart se ért az egész, abból a szarból nem mászom ki

egyhamar, ez jó, ez igazán jó, megindult a támadás, elől a hulla, ondószál, szigonnyal. Elhulltam én is, belefáradva egy érthetetlen ügy védelmébe, a szóvirágokkal borított csatatéren, az elmakacsolások közt, milyen jó kép, a láthatárt fürkészsze, biztos a Goncourt-díj lesz az, megpróbálnak elaltatni távolról, attól félnek, hogy védekezem, élve akarnak elfogni, hogy megölhessenek, tehát addig még élek, azt hiszik, élek, a hullaszag megéreződne az exhumáláskor, anyaméhben sem lehetek, az a ringyó, aki a világra pottyantott, nem tudott kihordani, hát ez roppant mértékben beszűkíti a kutatások terét, egy döglődő sperma a lepedőn, hidegtől döglődő, bágyadtan mozgatja farkincáját, talán én is egy ilyen száradófélben lévő sperma vagyok egy kamasz fiú lepedőjén, hosszú történet, mindent meg kell vizsgálni, nem szabad félni, hogy ostobaságot mond az ember, honnan tudná, hogy ostobaság, ha még nem mondta ki, pedig az, most, hogy már visszavonhatatlan a józan ész szerint, ez is ostobaság, vagy éppen most lesz azzá, hacsak el nem kerüli a figyelmüket, gondoljátok meg, itt a matematikus, mit számít, hogy élet-e vagy öldöklés, ez már igaz, valljátok be, vannak emberek, akiknek olyan szerencséjük van, hogy buja álomból születnek, és legjobb esetben hajnal előtt meghalnak, ilyesféle itt ez a világ, nem, az a here még nem szállt le, amelyik belőlem kérne, hát ez kölcsönös, még egy elbaszott remény. Még egy rövid forduló Mahood és Worm körül, ez az utolsó esélyünk, végül is mit forgatnak a koponyájukban, már semmit, soha nem is forgattak semmit, hogy kihozzunk valamit ezekből a történetekből, nekem megvan a magamé, mondják csak el, majd meglátják, hogy abból se lehet már kihozni semmit, meglátják, hogy nincs már több történetem, vége szakad a történetek poklának, mintha én magam harsognám őket, teli pofával, mindig csak ugyanaz az ócska trükk, szegény fiúk, végül talán én harsogom őket, majd megtudják, mit jelent beszédtemának lenni, olyan szavakat vágok a fejükhöz, amilyeneket a kutyanak se mond az ember, fület, száját meg az értelem maradék roncsait, bosszút állok, megkapják az értelem roncsait, majd meglátják mi az, egy szemet is odabaszok nekik a rakás közepébe, s ha netalántán odatévedne valami a rakás elé, ráülök és fosom nekik a történeteket, fotókat, aktákat, helyeket, fényeket, isteneket, rokonokat, az egész mindennapi életet, nagy hangon pofázva: Szülessetek meg, kedves

barátaim, szülessetek meg, térjetek vissza a seggembe, meglátjátok, jó-e ott kínlódní, nem tart soká, hasmenésem van. Majd meglátják, mi az, megtudják, hogy nem valami kellemes, különleges ízlés kell hozzá, nem mindenkinek való, hogy elevenen kell megszületni, hogy ilyesmit nem lehet megtanulni, ebből majd talán rájönnek, hogy jobb, ha békén hagynak. Igen, de hát képtelen leszek rá, most már képtelen leszek rá, régen talán képes voltam, akkoriban, amikor utasításaimnak megfelelően, mindenáron vissza akartam téríteni a kedves lényt az akolba, a többi közé, nekem azt mondták, hogy kedves, hogy nekem kedves, hogy én is kedves vagyok neki, kedvesek vagyunk egymásnak, egész életemben vicceket meséltem a kedves eltűntnek, azon tűnődve, mire hasonlíthat, hol is találkozhattunk, egész életemben, vagyis majdnem, nincs majdnem, egész életemben, mielőtt csatlakoztam hozzá, kedves vagyok nekik, kedvesek nekem, de jó, csatlakoznak hozzánk, egyenként, kár, hogy megszámálhatatlanul sokan vannak, valóságos sokaság, itt hasonló a helyzet, szökevények kedves csontkamrája, nem telik meg soha, ma este minden határozottan kedves, mindegy, a többiek nem hallanak semmit, az utolsó fizet mindenért, az én halottam, itt mellettem, számára vége, semmi mellettem, alattam, egymásra raktak bennünket, nem, így se jó, mindegy, ez csak amolyan részlet, számára vége, Ő az utolsó előtti, számomra is vége lesz, én vagyok az utolsó, majd nem hallok semmit, nem lesz mit tennem, csak várnom kell, hosszú ideig, ő meg majd rám fekszik, mellém, a buzgó hóhérom, ő szenvedí majd a szenvedést, melyet nekem okozott, enyém a béke. Milyen szépen rendbe jön minden, a türelem teszi, a múló idő, a forgó föld teszi, a föld már nem forog, az idő nem múlik többé, megszűnik a szenvedés, csak várni kell, tétlenül, az semmire se jó, értetlenül, az sehová se vezet, és minden rendbe jön, semmi sem jön rendbe, semmi, semmi, nem lesz vége soha, ez a hang nem hallgat el soha, egyedül vagyok itt, első és utolsó, nem okoztam szenvedést senkinek, nem vettem véget senki szenvedésének, senki sem vet véget az enyémnek, nem mennek el soha, nem mozdulok soha, nem lesz soha nyugtom, nekik sem, de hát ez nem is érdekli őket, azt mondják, nem érdekli őket, azt mondják, engem sem érdekel a béke, végül is lehet, hogy is érdekelne, mi az egyáltalán, meg ez a szenvedésügy, ez micsoda, azt mondják, hogy

szenvedek, lehet, talán jobban lennék, ha ezt tenném, ha azt mondanám, megmozdulnék, ha érteném a dolgokat, ha elhallgatnának, ha elmennének, lehet, mit tudnék abból, amit mondanak, nem fogok mozdulni soha, nem mennek el soha, nem kapnak el soha, nem mondanak le erről soha, ez a lényeg, szóval fülelek. Ez már jobb, meg kell mondanom, ez már jobb, micsoda, ó, tudjátok, kicsoda, biztos a hallgatóság, ha igen, hallgatóság is van, mert előadás ez, jegyet vált az ember, és vár, vagy tán ingyenes, biztos ingyenes, ingyenes előadás, várja, hogy megkezdődjön, micsoda, az előadás, várja, hogy megkezdődjön az előadás, az ingyenes előadás, vagy talán kötelező, megtekintése kötelező, jó sokáig vár, hangot hall, talán szavalat, ez az, előadás, valaki szaval, válogatott, klasszikus, örökzöld költeményeket, költészeti rendezvény, vagy rögtönöz, alig várja, ez az, előadás, nem lehet elmenni, nem mer elmenni, másutt tán még rosszabb, elhelyezkedik, ahogy tud, átgondolva a helyzetet, korán jött, most lenne jó a latin, csak most kezdődik, még nem kezdődött meg, ez csak az előjáték, a torokköszörülés ideje, egyedül a páholyban, mindjárt felmegy a függöny, elkezdődik, vagy csak a rendező ad utasításokat, utolsó utasításait osztogatja, mindjárt felmegy a függöny, ez az, az előadás, várni kell az előadást, a mormoló hang nesztét, eltűnődve rajta, hang-e ez egyáltalán, esetleg a levegő, amint felszáll, leszáll, sűrűsödik, ritkul, örvénylik, kijáratot keresve, az akadályok között, és hol a többi néző, nem vette észre a feszült várakozásban, hogy egyedül várja, a nyugtalan levegőben, hogy megkezdődjék, valami megkezdődjék, hogy az énen kívül valami más is létezzék, hogy elmehessen, ne féljen többé, gondolkodik, talán vak, minden bizonnyal süket, lezajlott az előadás, minden véget ért, de hol a kéz, a baráti kéz vagy egyszerűen csak a jótékony kéz, valakié, akit ezért fizetnek, sokáig tart, míg megérkezik, hogy megfogja a kezét, hogy kivezesse, ez az, az előadás, nem kerül semmibe, egyedül várni, vakon, süketen, nem tudni, hol, nem tudni, mit, egy kezét, hogy kivezesse az embert, máshova, ahol talán még rosszabb. Az ember, az ember, ebben megegyeztünk. És most ez, amit jobban szeretek, amit meg kell mondanom, jobban szeretek, micsoda emlékezőtehetség, akár a légyapapír, nem is tudom, már nem is szeretem jobban, mindössze ennyit tudok, akkor meg minek törődni

az egésszel, törődni valamivel, amit már nem szeret az ember, nahát azt nem, soha az életben, várni kell, amíg felfedez valamit az ember, ami szívének kedves, akkor jön el az igazi vizsgálódás ideje. Egyébként összefüggően, összefüggően sosem lehet tudni, egyébként nem változott a hozzám fűződő viszonyuk, tévedtem, tévedtek, becsaptak, be akartak csapni, azt mondták, hogy megváltozott a hozzám fűződő viszonyuk, de nem csaptak be, nem értettem, mit akarnak tenni, mit akarnak tenni velem, azt mondom, amit mondanak, hogy mondjak, ez a lényeg, hát még, nem tudom, nem érzem a számat, nem érzem, hogy nyüzsögnének a szavak a számban, és amikor költeményt mond az ember, amit szeret, ha szereti a költészetet, a metróban vagy az ágyában, csak úgy magának, olyankor nem hiányoznak a szavak, ott vannak valahol, nem csapnak zajt, nem hallok a szavakat, nem tudni, hová lettek, nem tudni, honnan jöttek, a csend cseppjei áthaladtak a csenden, nem érzem a csendet, nem érzem a számat, nem érzem a fejemet, a fületem érzem-e, feleljetek őszintén, érzem-e a fületem, szóval nem, annál rosszabb, nem érzem a fületem sem, hát ez nemigen megy, gondoljátok meg, azért biztos érzek valamit, igen, érzek valamit, nem tudom, mi az, nem tudom, mit érzek, mondjátok meg, mit érzek, én pedig megmondom, ki vagyok, ők majd megmondják, ki vagyok, én nem fogom megérteni, de elhangzik, biztos megmondták, ki vagyok, én pedig hallottam, fül nélkül hallottam, és ki is mondtam, száj nélkül mondtam ki, először a külvilágban hallhattam, aztán mindjárt magamban, talán ezt érzem, hogy van kívül és belül, én pedig közöttük vagyok, talán én vagyok az, ami kettéosztja a világot egy külső és egy belső világra, vékony lehet ez a válaszfal, akár egy lemez, én nem vagyok sem az egyik, sem a másik oldalán, középpüttl vagyok, én vagyok a válaszfal, két oldalam van, de vastagságom nincs, talán ezt érzem, érzem, hogy rezgek, a dobhártya vagyok, egyik oldalon az agy, másikon a világ, nem tartozom egyikhez sem, nem hozzám beszélnek, nem rám gondolnak, nem, szó sincs róla, egyáltalán nem érzek semmit, próbálkozzatok mással, disznó banda, mondjátok valami mást, amit meghallok, nem tudom, hogyan, amit elismétlek, nem tudom, hogyan, micsoda bugrisok azért, mindig ugyanazt mondani, mindig ugyanazt mondatni velem, pedig jól tudják, hogy nem azt kell, nem,

már ők sem tudnak semmit, felejtene, azt hiszik, mindig más és más témába kezdenek, holott sohasem mondanak újat, mindig ugyanazt mondják, míg csak meg nem halnak, akkor talán rövid csend, amíg a következő együttes dolgozni nem kezd, csak én vagyok halhatatlan, na, de nem tudok megszületni, talán éppen erre számítanak, mindig ugyanazt mondják, nemzedékről nemzedékre, ugyanazzal gyilkolnak egyre, amíg ki nem jövök a sodromból, és üvöltöni nem kezdek, akkor majd azt mondják: Ha egyszer bőgött, hörögni is fog ő, az biztos, menjünk el, ezt nem érdemes megvárni, mások várnak ránk, neki vége, véget értek a gyötrelmei, elkezdődnek a gyötrelmei, majd véget érnek a gyötrelmei, megmenekült, megmentettük, mind egyformák ők, mind megmenthető, mind megszületik, ez kemény munka volt, ő szép pálya előtt áll, düh, lelki furdalás közepette, majd sohasem bocsát meg önmagának, s majd így mennek el, társalogva, libasorban vagy kettesével, a tengerparton, mert tengerpart ez, a fövényen, a homokon, az esti levegőben, mert este van, ennyit lehet tudni, este, árnyak, bárhol a földön. Igen, de hát este sem jövök ki a sodromból, nem biztos, hogy este van, nem okvetlenül este van, hajnalban is hosszú árnyakat vet minden függőleges tárgy, csak ez számít, csak az árnyék számít, az élettelen, formátlan, nyugtalan árnyék, talán hajnal van, az éjszaka estéje, nem ez a kérdés, majd elmennek, így mennek el, a testvéreim felé, nem, nem jó, nincsenek testvéreim, ez az, töröljétek meg, lehet, hogy mentse fel őket, számukra vége, számomra most kezdődik, a vég kezdődik, megállnak, hallgatják a kiáltásaimat, nem némulnak el, de elnémulnak, a kiáltásaim némulnak el, időnként abbahagyom a kiabálást, hogy füleljek, nem válaszol-e valaki, hogy figyeljek, nem jön-e valaki, aztán majd megyek, becsukom a szemem, és megyek kiabálva, máshová kiabálni. Igen, de hát nem fogom kinyitni a számat, nem tudom, nincs is szám, szép kis ügy, majd nő szám, először csak egy kis lyuk, aztán egyre nagyobb, egyre mélyebb, belém zúdul a levegő, az éltető levegő, és süvöltve azonnal ki is megy belőlem. De vajon nem kér-e sokat az ember, túlságosan sokat, ilyen kevésből, hasznos az ilyesmi? És nem volna elég, minden változás nélkül úgy, mint mindig, száj nélkül, minek oda száj, ahová még ráncok se vésődtek

soha, nem volna elég, micsoda, elveszett a fonal, annyi baj legyen, vegyünk fel egy másikat, egy kis mozgás, elmosódó, majd kirajzolódó részlet, ami elindítaná a dolgokat, attól minden megélénkülne, akár a lavina, mindenre átkerjedne, hamarosan általános élenkséget okozva, hamisítatlan mozgás lehetne belőle, valóságos utazások, ügyek, tanulmányok, szórakozás, szabad akaratból végrehajtott helyváltoztatás, érzelmes és magányos séták, csupán nagy vonalakban vázoló az esetleges fejleményeket, sportok, álmatlan éjszakák, testgyakorlás, mozgásképtelenség, görcsök, hullamerevség, csontkioperálás, ez csak elég lenne. Csakhogy mindez a szavak, a hang kérdése ám, ne feledjük, azért ne feledkezzünk meg teljesen erről, valamit el kell mondani, el kell mondaniuk, vagy el kell mondanom valamit, nem világos, tűnődni kell rajta, hogy van-e egyáltalán közük, vagy akár nekem van-e közöm ehhez az egész életről és halálról szóló zagyvalékhoz. Tény, hogy már nemigen tudják, hová jutottak, hová jutottam, én persze soha nem is tudtam, én ott vagyok, ahol mindig is voltam, bárhol vagyok is, és fogalmam sincs, hol, elragadott egy folyamat, vagy még nem is ragadott el, sehol sem vagyok, és éppen ez piszkálja a csőrüket, azt akarják, hogy legyek valahol, bárhol, ha nem törnék annyit a fejüket önmagukon, rajtam, az elérendő célon, és egyszerűen csak folytatnák, mert folytatni kell a végkimerülésig, nem, ez se jó, egyszerűen folytatni, a nélkül az illúzió nélkül, hogy egyáltalán elkezdtek egy nap, akkor befejezhetnék egyszer, de túl nehéz, túl nehéz cél nélkül nem várni a véget, és az értelmetlen létben nem vágyani arra az időre, amikor nem létezett az ember. Nem feledni is nehéz - tette szomjazva, hogy aztán ne kelljen megtenni többé soha, legalább azon túl legyen az ember -, hogy nincs mit tenni, semmi különös, nincs semmi, amit megtehetne. E szomjúságban, ebben az éhségben, nem, nem kell az éhség, elég a szomjúság, fölösleges történeteket mesélnie magának, hogy gyorsabban múljon az idő, a történetek nem siettetik az idő múlását, nem siettetni semmi, így van, az ember történeteket mesél magának, aztán mesél ezt-azt, bármit, és azt mondja: Ezek már nem történetek; pedig még mindig történetek, vagy jobban mondva sohasem voltak történetek, hanem mindig olyan valamik voltak, mindig olyan valamiket mesélt magának, ameddig csak

visszaemlékszik, nem, már egy kicsit régebben is, mert nem emlékszik semmire, mindig olyan valamiket, mindig ugyanazt, hogy gyorsabban múljon az idő, aztán mivel nem múlt gyorsabban az idő, csak úgy, az ínségben, majd abba akarta hagyni, de nem tudta, kutatva az okát, miért akar beszélni, miért akarja abbahagyni, miért képtelen abbahagyni, megtalálva az okot, nem találva, ismét megtalálva, aztán megint nem találva, nem keresve, majd újra keresve, nem találva semmit, végre megtalálva, aztán nem találva, egyre beszélve, mindig ínségben, egyre keresve, nem keresve tovább, egyre beszélve, egyre keresve, azon tűnődve, mit, miről is van szó, keresve, hogy mit keres, felkiált, ó igen, felsóhajt, de nem, nyögdécselve, hogy elég, felkiált, hogy még nem, egyre keresve, elveszítve a fonalat, keresve a fonalat, mindig mesélve, bármit, egyre keresve, bármit, az ínségben, már nem tudni, mit, ó igen, valami teendőt, de nem, már nincs teendő, mióta öröktől fogva, és aztán elég, hacsak, netalántán, keressünk erre, még egy erőfeszítés, mit keresünk, igaz, próbáljuk megtudni, mielőtt keresnénk, mit keresünk, mielőtt ott keresnénk, ahol, mindig beszélve, mindig keresve, önmagunkban, önmagunkon kívül, már nem keresve, elveszítve a fonalat, Istent átkozva, aztán nem átkozva, nem bírva tovább, majd újra, egyre keresve a természetben, az értelemben, nem tudva, mit, nem tudva, hol, hol a természet, hol az értelem, mit keresnek, ki keres, kutatva, kik vagyunk, végső eltévelyedés, hol vagyunk, mit teszünk, mit tettünk velük, mit tettek velünk, egyre beszélve, hol vannak a többiek, ki beszél, nem én beszélek, hol vagyok, hol történik mindez, ott, ahol mindig is voltam, ahol a többiek vannak, a többiek beszélnek, hozzám beszélnek, rólam beszélnek, hallom őket, néma vagyok, mit akarnak, mit tettem velük, mit tettem Istennel, mit tettek Istennel, mit tett velünk Isten, nem tett velünk semmit, nem tettünk vele semmit, nem tehetünk vele semmit, nem tehet velünk semmit, ártatlanok vagyunk, ő is ártatlan, ez a bűn senkit sem terhel, miféle bűn nem terhel senkit, a dolgoknak ez az állapota, így van, így legyen, légy nyugodt, így is lesz, mi lesz így, hogy így, egyre beszélve, szomjan, elveszítve a fonalat, egyre keresve, már nem keresve, még keresve, mit akarnak, hogy ilyen legyek, hogy olyan legyek, kiabáljak, megmozduljak, kimenjek innen, megszülessek, meghaljak, fűleljek,

fülelek, nem eléggé, hogy megértsem, megpróbáljam, nem bírom, nem próbálom meg, nem tudom megpróbálni, elegendem van, szegény, meg ők is, mondjanak, amit akarnak, adjanak valami tennivalót nekem, valamit, amit meg lehet tenni, nekem, szegények, képtelenek rá, nem adhatnak, hasonlítanak rám, egyre jobban, nincs szükség rájuk, nincs szükség senkire, senki nem tehet semmiről, én beszélek, fölösleges történeteket mesélni önmagunknak az ínségben, szomjazva, éhezve, hidegben, melegben, nem érez semmit az ember, igazán különös, nem érez száját, már nem érzi a száját, nem kell száj, mindenütt szavak vannak, bennem, körülöttem, nahát, az imént még nem volt kiterjedésem, hallom őket, nem kellene hallani őket, nincs szükség fejre, lehetetlen rábírní őket, hogy hagyják abba, lehetetlen abbahagyni, szavakból vagyok, szavakból, a mások szavaiból, miféle másokéból, a hely is, a levegő is, a falak, a talaj, a mennyezet, szavakból, itt van velem az egész világegyetem, én vagyok a levegő, a falak, befalaztak, minden inog, szétnyílik, sodródik, visszaárad, pelyhek, én vagyok ezek a pelyhek, melyek keresztezik egymás útját, egyesülnek, szétválnak, bárhová megyek is, rátalálok magamra, elhagyom önmagam, magam felé tartok, magamból jövök, mindig csak én, egy kis rész belőlem, melyet visszaveszek, mely elveszett, hiányzik, szavak, én vagyok ez a rengeteg szó, ez a tömérdek idegen, igék pora, nincs tér, ahol megtelepedhetnének, sem égbolt, ahol szétszóródhatnának, találkozni, hogy elmondják, menekülni egymás elől, hogy elmondják, ez mind én vagyok, egyesülnek és elválnak, nem tudnak egymásról, és semmi más, de, valami egészen más, egészen más vagyok, néma tárgy, egy szilárd, üres zárt, száraz, tiszta és fekete helyen, ahol semmi sem mozdul, semmi sem beszél, fülelek, hallok és keresek, mint ketrecben született állatoktól ketrecben született állat, akinek a szülei is ketrecben született állatoktól születtek, akik ketrecben született állatokból születtek, akik ketrecben született állatoktól születtek, akik ketrecben született állatoktól születtek, és ott is dögöltek meg a ketrecben, ketrecben születtek, és ott is dögöltek meg, ketrecben születtek, majd a ketrecben is dögöltek meg, mint egy állat, mondom, mondják, mint egy ilyen állat, így keresek, mint egy ilyen állat, a magam szerény módján, mint egy ilyen állat, aki fajtája minden tulajdonságát elvesztette, csak a

félelmet és a dühöt nem, nem, már düh sincs benne, csak félelem, már semmi sincs benne, csak félelem, megszásszorozva, félelem a saját árnyékától, nem, vak, vakon született, a zajból, ha úgy tetszik, ez van nekünk, valaminek csak lennie kell, igazán kár, így van, félelem a zajtól, félelem a zajoktól, az állati zajoktól, az emberi zajoktól, a nappali zajoktól, az éjszakai zajoktól, már elég, félelem a zajoktól, minden zajtól, de csak egy van, egyetlenegy, állandóan, éjjel-nappal, mi az, a közeledő és távolodó léptek, hangok, beszélnek egy pillanatra, a maguknak utat törő testek, a levegő, a tárgyak, a levegő a tárgyak között, ennyi elég, hogy keresek, mint ő, nem, nem úgy mint ő, mint én, a magam módján, na persze, a saját stílusomban, keresek, mit keresek most, amit keresek, azt keresem, hogy, igen, bizonyára azt, nem lehet más, csak az, de mi az, mi is lehet, mi, amit keresek, nem, amit hallok, eszembe jut, minden eszembe jut, keresek, hallom, mondják, hogy mit is kereshetek, amit hallok, eszembe jut, és honnan jöhet, honnan érkezhet hozzám, hiszen itt minden hallgat, és vastagok a falak, hogy hogy csinálom, nem érezvén a fületem, nem érzem a fejemet, sem a testemet, sem a lelkemet, hogyan csinálom, minek, hogy aztán ne csináljak semmit, hogyan csinálom, nem világos, azt mondjátok, hogy nem világos, hiányzik belőle valami, hogy világos legyen, én megkeresem, megkeresem, ami hiányzik, hogy minden világos legyen, folyton keresek valamit, igazán unalmas, végül pedig csak most kezdődik, hogyan csinálom, minek, hogy minden világos legyen, hogyan csinálom, ilyen helyzetben, amit csinállok, mármint mit csinállok, rá kell jönni, mit csinállok, mondjátok meg, mit csinállok, és én majd megkérdem, hogy lehet az, hallok, azt mondjátok, hallok, és keresem, nem igaz, nem keresek semmit, már semmit sem keresek, végre, tovább, semmi makacskodás, és mit keresek, éppen felfrissítik az emlékezetemet, és mit keresek, először is, mit másodszor, honnan való amit keresek, harmadszor, hogyan csinálom, ez az, hogyan csinálom, tekintettel arra, hogy, figyelembe véve, hogy adva lévén már a fene tudja, mi, hát ez világos, hogyan csinálom, hogy halljam, és hogyan csinálom, hogy megértsem, nem igaz, mivel is értenék meg valamit, ezért is tűnődöm rajta, hogyan csinálom, hogy megértsem, ó, nem a felét, nem a századrészét, nem az ötezred részét, osszuk tovább ötvennel, nem a

negyedmilliomod részét, elég, de azért mégis egy keveset, annyit meg kell érteni, úgy jobb lesz, bár, így van, azért mégis valami keveset, a lehető legkevesebbet, ez már valami, elegendő, valamely kifejezés általános értelme ezer közül, tízezer közül, szorozzunk csak tízzel, semmi sem olyan pihentető, mint számolni százezer közül, millió közül, az sok, egy kicsit sok, az ember téved, mindegy, nem sokat számít az itt, egyik kifejezéstől a másikig, aki megérti az egyiket, megérti az összesét, én nem vagyok ebben a szerencsés helyzetben, az összesét, ilyenek vagytok, az összesét, mindent egészen, a semmit egészen, középut nincs, soha, mindig, ez sok, az kevés, gyakran, ritkán, foglaljuk össze e kitérő után, itt vagyok én, érzem, igen, megvallom, hajlamos vagyok rá, itt vagyok én, így kell lennie, így jobb, nem mondtam volna, nem mondom mindig, kihasználok, hogy mondanom kell, így szokták mondani, hogy itt vagyok én, egyrészt, és ez a zaj, másrészt, ebben sohasem kételkedtem, nem, legyünk logikusak, ez sohasem ébresztett kételyt, ez a zaj, másrészt, ha ugyan másrészt, kétségkívül ez lesz legközelebbi megfontolásunk tárgya, azaz itt az idő, hogy alaposan szemügyre vegyük ezt a kérdést, pihent fővel, összefoglalom, most, hogy itt vagyok, én végzem majd az összefoglalást, majd én mondom, és én mondom, amit mondtam, igazán vicces lesz, összefoglalom, én és ez a zaj, mást nem látok egyelőre, de csak most vettem át ezt a szerepet, én és ez a zaj, és amikor mindez van, ne szakítsatok félbe, mindent elkövetek, amit tudok, ismétlem, én és ez a zaj, két tárgy, mely természetes sorrendjének megfordításával, úgy rémlik, végre bizonyosságot nyer, többek között, a következő, azaz, egyrészt, ami a zajt illeti, melyet mostanáig nem lehetett pontosan meghatározni, sőt még valószínűsíteni sem, nem lehet tudni, micsoda, miféle zaj, sem azt, hogy mi módon hatol el hozzám, sem azt, hogy milyen forrásból származik, sem azt, hogy milyen szem észleli, sem azt, hogy miféle értelem fogja fel, nagy vonalakban, és másrészt, azaz, ami engem illet, ez már valamivel hosszabb lesz, ami engem illet, ez vidámabb lesz, meg kell mondani, hogy a legcsekélyebb mértékben sem derült ki, mi vagyok, hol vagyok, néhány szó vagyok-e a szavak között, vagy én vagyok a csend a csendben, hogy csupán két lehetőséget említsek, jóllehet, őszintén szólva, mostanáig nem nagyon vetette észre magát a

csend, de nem kell törődni a látszatokkal, újra kezdem, szóval nem derült ki, többek között, mi vagyok, nem, már jeleztük, mit teszek, hogyan hallok, ha ugyan hallok, ha én hallok, és ki kételkedhet benne, nem tudom, de a kétség ott van valahol, újra kezdem, hogyan csinálom, hogyan hallok, ha ugyan én hallok, hogyan értek meg dolgokat, kihagyni, ha lehet, úgy időt nyer az ember, hogyan értek meg dolgokat, a fenti megjegyzés, és hogy lehet az, ha én beszélek, és ez feltételezhető, ahogy kételkedni is lehet benne, ha én beszélek, hogy állandóan beszélek, abba akarom hagyni, de nem tudom abbahagyni, nagy vonalakban jelzem a kérdést, inkább összefoglaló módon, újra kezdem, nem derült ki, ami engem illet, ha ugyan én keresek, hogy voltaképpen mit keresek, találok meg, veszítek el, találok meg újra, dobok el, keresek újra, találok meg újra, dobok el újra, nem, sohasem dobtam el semmit, nem dobtam el azt, amit találtam, nem találtam semmit, amit el ne veszítettem volna, soha semmit sem veszítettem el, amit ne dobhattam volna el, ha ugyan én keresek, találok meg, veszítek el, találok meg újra, veszítek el újra dolgokat, keresem őket, nem találom, nem keresem, megtalálom, elveszítem, nem keresem, ha ugyan én vagyok ez, és ha nem én, akkor kicsoda, micsoda, mást nem látok, egyelőre, de, de, befejezem, nem derült ki, hiszen felesleges magunknak bármit mesélni, csak hogy múljon az idő, miért csinálom, ha ugyan én csinálom, mintha okokra volna szükség, hogy csináljon valamit az ember, hogy múljon az idő, mindegy, felteheti magának a kérdést, emlékeztetőül, miért nem múlik az idő, miért nem hagyja el az embert, miért halmozódik rá, pillanatról pillanatra, minden oldalról, egyre magasabbra, egyre vastagabban, a saját ideje, a mások ideje, a régi halottak és a születendő halottak ideje, miért temeti el élőhalottként a másodpercek végtelen sora, emlékek nélkül, remény nélkül, ismeretek nélkül, múlt és jövő nélkül, aztán a másodpercek alá temetve mesél akármit, homokkal teli szájjal, na persze, mellékes, az idő és én, az kettő, de felteheti magának a kérdést, miért nem múlik az idő, így, emlékeztetőül, futólag, hogy gyorsabban múljon az idő, azt hiszem, ennyi az egész, egyelőre, mást nem látok, semmit sem látok pillanatnyilag. Nem szabad kérdéseket feltenni magamnak, ha ugyan én teszem fel őket, és nemcsak úgy belopják magukat a beszédbe, megakadályozva, hogy megtaláljam

önmagam, hacsak nem valaki másról van szó, két másikról, ahogy a másik mondta, már nem szabad. Egyéb elhatározásokat is, ha már egyszer nekifogtunk, ez az, csak keményen, egyéb elhatározásokat. Úton-útfélen alkalmazni a fukarság elvét, mintha jól ismerném, még nincs késő. Feltételezni, és pedig mostantól fogva, hogy a kimondott és meghallott dolgok egyazon forrásból származnak, makacsul ellenállva egyéb feltevések kísértésének. Elhelyezni benne ezt a forrást, mindegy, hová, csak semmi szőrszálhasogatás, minden jobb egy harmadik személy tudatánál, és, kissé általánosabban, a külvilágnál. Ha szükséges, a végletekig vinni ezt a csökkentési folyamatot, míg nem marad más, csak egy süket, agyalágyult lény, aki semmit sem hall abból, amit mond, sem előtte, sem utána nem ért semmit, legfeljebb félreért, de a lehető legkevesebbet. Nehéz pillanatokban, amikor már-már érezteti hatását a csüggedés, titkon felidézni a hülye, vörös, vastag ajkú, nyáladzó nagy száj képét, amint egy mosógép zajával, nagy cuppanások közepette fáradhatatlanul ontja a szavak áradatát. Egyszer s mindenkorra kizárni a kezdet és a vég fogalmát és velük a kárhozat eszméjét is. Leküzdeni, ez már magától értetődik, a kifejezés szálnalmas kísértését. Aggályok és kicsinyeskedés nélkül létezőnek nyilvánítani magam, valakinek, aki valamilyen módon létezik, mindegy, hogyan, csak semmi szőrszálhasogatás, valakinek, akiről ez a történet, csupán egyetlen pillanatra beszélni akart. Sőt: testet tulajdonítani önmagamnak. Ráadásul: szellemet bitorolni. Saját világomról beszélni, melyet belső világnak is neveznek, anélkül hogy megfulladnék. Félre a kétkedéssel. A kereséssel. A vadonatúj lelket és kiterjedést arra használni, hogy mindent feladjak, az egyetlen lehetséges feladással, mélyen önmagamban. Végül pedig, e döntésnek, meg egyéb döntések után, nyugodtan folytatni, mint a múltban. Mégis megváltozik valami. Egy szót se Mahoodról, Wormról mostantól, és ó, igen, majdnem elfelejtettem, folyékonyan beszélni az időről, és, igen, természetes eszmetársítás útján eszembe jut, hasonló könnyedséggel kezelni a teret, mintha nem lenne minden irányban elzárva előlem, csak néhány hüvelyknyi maradt, de ez nagyon sok, levegőhöz jutok, sőt nemcsak levegőhöz, kinyújthatom a nyelvemet, ki is nyújtottam, csak még jobban szeretném kinyújtani. Ha meggondolom, vagyis, nem, nem szóltam

semmit, ha meggondolom, hogy mennyi időt fecsérelem ezekre a nyamvadt bábfigurákra, kezdve Murphyn, aki nem is az első volt, pedig ott voltam magamnak én magam, a kezem ügyében, bőröm és csontjaim súlya alatt roskadozva, azok igaziak voltak, döglődve a magánytól, mellőzéstől annyira, hogy már szinte saját létezésemben is kételkedtem, és még ma sem hiszek benne, egyetlen másodpercre sem, ezért kell azt mondanom, amikor beszélek: Ki beszél; és amikor keresek: Ki keres és így tovább, így van ez mindennel, ami csak megtörténik velem, mindennel, amihez csak találni kell valakit, mert a dolgokhoz szükség van valakire, akivel megtörténnek, szükség van valakire, aki véget vet nekik. De Murphy és a többi, no meg végül, de nem utolsósorban, az itt jelen lévő két vidám fickó, nem tudott véget vetni a dolgoknak, amelyek megtörténtek velem, velük sem történhetett meg már olyasmi, ami velem megtörtént, és más sem, nincs is más, ne beszéljünk már a levegőbe, csak azok a dolgok, amelyek velem történnek, hogy hallok, beszélek, keresek, és amelyek nem történhetnek meg velem, ólálkodnak körülöttem, kínlódó testként, nem tudnak megállni, megpihenni, nem, vagy mint az üvöltve röhögő hiénák, ez sem jó, elég baj, bezártam előttük az ajtóimat, nem tehetek róla, ajtóim bezárultak előttük, talán a csend, a béke volna ott, kinyitni az ajtókat, hadd zabáljanak fel, akkor abbahagynák a csaholást, enni kezdenének, csaholó pofával: Nyisd ki, nyisd ki, minden rendben lesz, majd meglátod. Milyen jó a visszatekintés a végtelen láthatár felé, ahol nem látszik egyetlenegy vitorla sem, két merülés között, igazi öröm, de még mennyire, hogy nem fullad meg az ember, ilyen helyzetben. Igen, de hát messze vagyok az ajtóimtól, messze a falaimtól, fel kellene ébreszteni a börtönőrt, biztos van börtönőr, a mondanivalóimtól is messze, térjünk csak vissza, már nincs meg, már nincs ott, ahol mintha az imént láttam volna, különös ez a szilárd, cseppfolyós keverék, már ez sem ugyanaz, vagy én tévesztettem el a helyet, de, ugyanaz, még mindig, ugyanazon a helyen, igazán kár, szívesen eltévesztettem volna, szívesen eltévedtem volna, szeretnék elrévedni, mint régen, amikor még volt képzelőerőm, csak behunytam a szeme, és erdőben, tengerparton vagy ismeretlen városban találtam magam, éjszaka van, már mindenki hazatért, járom az utcákat, egyiket a másik után, ifjúkorom

városa ez, anyámat keresem, hogy megöljem, korábban kellett volna erre gondolnom, mielőtt megszülettem, esik, jól vagyok, az út közepén megyek, jókora kitérőkkel balra meg jobbra, most már vége, csukott szemmel ugyanazt látom, mint nyitottal, vagyis, várjunk csak, mindjárt megmondom, megpróbálom, kíváncsi vagyok, mi lehet az, amit látok, nyitott szemmel, csukott szemmel, semmi, már semmit sem látok, nahát, ez bizony csalódás, jobbat reméltem, szóval képtelen vagyok elrévedni, felteszek magamnak egy kérdést, szóval képtelen vagyok már elrévedni, látni valamit, bármerre kancsalítok, vakon is, a mindig más és más álruhát viselő parányi lényt, amint jön-megy, árnyéktól a fényig, megtéve, amit csak lehet, keresve a módját, hogyan maradhatna az elevenek között, hogyan élhetné le az életét; vagy a négy fal között, ahogy az ablakból az örökké változó égboltot nézi, ez az, már képtelenség elrévedni, nem tudom, mit is láttam régen, egy-egy gyors pillantást megkockáztatva, nem tudom, nem emlékszem. Mindenesetre van szemem, kinyitom és becsukom, kettő is van, talán kékek, jól tudom, hogy felesleges, mert fejem is van, jelenleg, mindenféle gyűlt össze benne, vajon magamról beszélek-e, lehetséges, persze, hogy nem, végre valami, amit tudok, majd akkor beszélek magamról, ha nem szólok többé egy szót sem. Egyébként nem is arról van szó, hogy magamról beszéljek, csak hogy beszéljek, arról van szó, hogy ne beszéljek, ez a kis zavar jó előjelnek látszik, még nevet kell találnom ennek az utóbbi helyettesnek, akinek a feje zsúfolásig tele gyalázatos bizonyossággal, bábfigura szeme pedig, később, később, először le kell írni, részletesen, látni, hogy mire is képes, honnan jön, nagyon fontos, hová megy, na, persze, csak fejben, nem esünk vissza a pikareszk műfajba, hiszen éppen eleget pepecseltünk már Mahooddal meg Wormmal. Most én járatom a pofám, az ostromlók elmentek, én vagyok az úr a fedélzeten a patkányok után, nem kúszom már a padok között, a holdfényben, korbácsok árnyékában, különös ez a szilárd, cseppfolyós keverék, még egy kis levegő, és elkészülnek az elemek, nem, megfeledkeztem a tűzről, furcsa Pokol ez mégis, talán a Paradicsom, talán a föld, talán föld alatti tó partja, alig lélegzik az ember, mégis lélegzik, nem biztos, nem látni semmit, nem hallani semmit, a holt víz és a sár hosszú csókjának zaját hallani, odafönt semmi, csak az élők jönnek-mennek, úgy jó húsz-

ölnyire, álmodja őket az ember, a hosszú álomban jut hely az ébren lévőknél, honnan lehet tudni mindezt, a fűvet látni, a hajnali fűvet, kissé kékes a harmattól, teljesen azért nem ment tönkre a szemem, nem is az enyém, az enyémnek vége, már a sírásra is képtelen, kinyílik és becsukódik, csak úgy megszokásból, negyedórát nyitva, negyedórát csukva, mint a bagolyé a Battersea Park rácsos barlangjában, Battersea Park, ez mond nekem valamit, ó, a bűdös francba, hát már sohasem lesz vége ennek az élni akarásnak. Nem, nem, fejet sem, csak fejet nem, az ő fejében sem, semmire se jó, kipróbáltam. Bekötött szemmel a cölöphöz kötve, felpeckelt szájjal, fizeti a perköltséget az ember, egyedül az ítéletnapig, Shelleyt idézve önmagának, nem érezve a nyilakat. Igen, fejet, de tömöret, tömör csontból, ami elrejt az embert, mint kövületet a szikla. Végző soron talán mégis én vagyok ez. Semmi esetre sem folytathatom. De folytatnom kell. Folytatni fogom. Levegőt, levegőt, levegőt keresek, levegőt az időben, az idő levegőjét, a térben, a fejemben, csak így tudom folytatni. Mindegy, a hang halkul, első ízben, nem, ismerem ezt, sőt már el is némult, gyakran, így ér majd véget az egész, elhallgatok, mivel nincs levegő, aztán megint lesz, és újra kezdem. A hangom. A hang. Bizony, most nem hallom jól. Ismerem ezt. El is hallgat. Nem hallom majd. Elhallgatok. Igen, azt nevezem hallgatásnak, ha már nem hallom ezt a hangot. Vagyis hát hallani fogom, ha feszülten fülelek. Majd feszülten fülelek. A feszült fülelést nevezem hallgatásnak. Nagyon feszülten fülelve mindig hallani fogom, szaggatottan, gyengén, érthetetlenül. Azt nevezem hallgatásnak, ha mindig hallom, csak nem hallom, mit mond. Aztán egyre hangosabb lesz, mint a lángra lobbanó, a kialvó tűz, Mahood elmagyarázta, és felmerülök a csendből. Amikor rosszul hallok, nem tudok beszélni, ez az én csendem. Azaz mindig beszélek, de néha nagyon halkan, nagyon messze magamtól, mélyen önmagamban, ezért nem hallom, nem jó, hallom, csak nem értem. Nem mintha valaha is értettem volna. A hang távolodik, közeledik, az ajtó mögött, elhallgatok, csend lesz, fülelek, rosszabb, mint beszélni, gyötrelmesebb, nem, nem gyötrelmesebb, ugyanolyan. Hacsak ezúttal nem az igazi csend áll be, amelyet nem kell megtörnöm soha többé, nem kell fülelnem többé, nyáladzhatok a zugomban félreecsukló fejjel, elsorvadt nyelvvel, az igazi csend, melyet

megpróbáltam elnyerni, azt hittem, elnyerhetem. Bár nem hinném. Abbahagyom, vagyis úgy teszek, mintha abbahagynám, ez is csak olyan lesz, mint bármi más. Mintha figyelnék! Mintha tényleg én volnék! Ugyanaz a csend lesz, mint mindig, tele nyomorúságos mormolással, zihálással, érthetetlen panaszokkal, melyek a megtevesztésig hasonlítanak a távoli, elhaló nevetésre, rövid csendekkel, mint amikor élve temetnek el valakit. Tart ameddig tart. Aztán újra kezdem, feltámadok. Tessék, ezt kapom majd a sok gyötremért. Hacsak ezúttal nem az igazi csend áll be végre. Talán már elmondtam, amit el kellett mondanom, jogom van a hallgatáshoz, már nem kell fülelnem, nem kell hallanom semmit, csak nem adták tudtomra. Már fülelek, már hallgatok egy kicsit. Legközelebb majd nem vesződöm ennyit, elmondok egy régi történetet Mahoodról, akármelyiket, mind hasonló, nem fárasztom magam, nem foglalkozom többé magammal, tudni fogom, hogy bármit mondok, ugyanaz az eredménye, hogy nem hallgatok el soha, és nem lesz nyugtom soha. Hacsak nem próbálom meg még egyszer, utoljára, elmondani, amit el kell mondani, rólam, érzem, hogy magamról, talán én tehetek róla, hogy már nincs mit mondanom, nincs mit meghallgatnom, halálom napjáig. Én tehetek róla. Elégedett vagyok. Gyorsan meg is próbálom. Mit? Nem tudom. Folytatni. Most nincs itt senki. Na, ez jó folytatás. Nincs már itt senki, igazán kínos, ha képes volnék emlékezni, talán rájöhetnék, hogy ez a vég előjele, a szüneté, mely az igazi, az utolsó is lehet, hogy már nincs senki, akihez beszélhetnék, aki beszélhetne az emberhez, akinek azt kell mondani: Én élem ezt az életet, én beszélek magamnak magamról. Aztán fogytán a levegő, elkezdődik a vég, elhallgat az ember, ez a vég, mégsem, újrakezdi, elfelejtette, hogy van itt valaki, valaki beszél hozzá, róla, aztán egy második, majd egy harmadik, aztán megint a második, aztán a három egyszerre, ezek a számok csak úgy, miheztartás végett, egyszerre mind, hozzá beszélnek, róla, róluk, csak fülelnem kell, aztán elmennek, egyenként, elhallgatnak, egyenként, és a hang csak mondja tovább, nem az ő hangjuk, soha nem is voltak itt, soha nem volt itt senki, senki, csak Ő, soha senki, csak Ő, magáról beszélve magának, fogytán a levegő, ez már majdnem a vég, elfogy a levegő, ez a vég,

mégsem, hallom, szólítanak, előlről kezdődik, valahogy így megy ez, ha nem csal az emlékezetem.

Még ha lennének is tárgyak, valahol egy tárgy, a természet egy darabja, amiről lehetne beszélni, akkor is könnyen beletörődne az ember, beletörődne, hogy már nincs senki, egyedül ő beszél, ha lenne valahol egy tárgy, amiről beszélni lehetne, ha nem volna is látható, még ha nem tudná is, mi az, csak érezné, hogy vele van, valahol, talán volna bátorsága, hogy ne hallgasson el, nem, a hallgatáshoz kell a bátorság, mert megbüntetik az embert, megbüntetik, ha elhallgat, pedig nem tehet mást, el kell hallgatnia, és megbüntetik, mert elhallgatott, és megbüntetik, amiért megbüntették, aztán előlről kezdődik, fogytán a levegő, ha legalább egy tárgy volna, de hát nincs, mindent magukkal vitték, amikor elmentek, magukkal vitték a természetet, soha nem volt senki, soha nem volt semmi, senki, csak én, semmi, csak én, magamról beszélve magamnak, lehetetlen volt abbahagyni, lehetetlen folytatni, de folytatnom kell, tehát folytatom, egyedül, minden nélkül, csak én vagyok, csak az én hangom, vagyis majd abbahagyom, befejezem, ez már a vég, a vég kezdődik, mégsem az lesz, hát akkor mi, kis lyuk, belemegy az ember, az a csend, rosszabb a zajnál, fülel, rosszabb a beszédnél, nem, nem rosszabb, ugyanolyan, vár nyugtalanul, elfelejtettek, igen, nem, hívják, szólítanak, előbújok, mi ez, kis lyuk, a sivatagban. A vég a legrosszabb, nem, a kezdet a legrosszabb, aztán a dolgok közepe, majd a vég, végül a vég a legrosszabb, ez a hang, mely, a pillanatok a legrosszabbak, az időben telnek-múlnak, a másodpercek, egyik a másik után, szaggatottan, nem egyenletesen, nem is múlnak, egyszer csak megjelennek, piff, paff, puff, becsapódnak az emberbe, visszapattannak, nem mozdulnak, ha az ember már nem tud mit mondani, az időről beszél, a másodpercekről, olyan is akad, aki összeadva őket, egész életet épít magának, én képtelen vagyok rá, számomra mindegyik az első, nem, a második vagy a harmadik, az én korom három másodperc, és nem mindennap érem meg. Másutt voltam, mást csináltam, a lyukamban, kijöttem egy pillanatra, talán elhallgattam, nem, csak mondom, hogy mondjak valamit, hogy még folytathassam egy kicsit, folytatni kell még egy kicsit, folytatni kell

még sokáig, folytatni a végtelenségig, ha emlékeznék arra, amit mondtam, megismételhetném, ha megtanulhatnék valamit kívülről, meg volnék mentve, mindig ugyanazt kell mondanom, s ez mindig nagy erőfeszítést kíván, a másodpercek biztos egyformák, és mindegyik rossz, most éppen mit beszélek, azon tűnődöm. Pedig vannak emlékeim, emlékszem Wormra, vagyis megjegyeztem a nevét, és hogy is hívják azt a másikat, hogy is hívják, a vázájában, jól látom, jobban látom, mint magamat, tudom, hogyan élt, most már emlékszem, csak én láttam, de engem senki sem lát, őt sem, már nem látom, Mahood, Mahoodnak hívták, már nem látom, nem tudom, hogyan élt, már nincs ott, nem is volt ott soha, az edényében, nem láttam soha, pedig emlékszem rá, hogy beszéltem róla, biztos beszéltem, ugyanazok a szavak jutnak az eszembe, ezek az emlékeim. Én találtam ki, őt is, mint annyi mást, a helyeket, ahol jöttek-mentek, és azokat a helyeket is, ahol nyugton maradtak, hogy beszélhessek, mert beszélnem kellett, nem magamról, magamról nem tudtam beszélni, nem mondták, hogy magamról kell beszélnem, kitaláltam az emlékeimet, nem is tudtam, mit csinálok, egyetlen szó se szól rólam. Ők kértek, hogy beszéljek róluk, tudni akarták, milyenek, hogyan élnek, kedvemre volt a dolog, azt hittem, kedvemre van, mivel semmi mondanivalóm sem volt, mivel mondanom kellett valamit. Azt hittem, bármit mondhatok, ha úgysem hallgattam el. Majd azt gondoltam, hogy egyáltalán nem is akármilyen volt, amit mondtam, talán éppen azt mondtam, amit követeltek tőlem, feltéve, hogy követeltek tőlem valamit. Nem, nem hittem, és nem is gondoltam semmit, azt tettem, amit tehettem, valamit, ami meghaladta az erőmet, s mivel gyakran nem bírtam, nem is csináltam tovább, pedig a hang hallatta, egyre csak hallatta szavát, nem lehetett az enyém, mert nekem már nem volt hangom, bár mégis az én hangom lehetett, hiszen nem tudtam elhallgatni, és egyedül voltam, hallótávolságon kívül. Igen, az életemben, nevezzük csak életnek, három dolog volt, nem tudtam beszélni, nem tudtam hallgatni, és magányos voltam, persze fizikailag; a magánnyal még csak boldogultam valahogy. Igen, most már beszélhetek az életemről, már fáradt vagyok a finomkodáshoz, csak nem tudom, hogy éltem-e egyáltalán, voltaképpen nincs véleményem róla. Akárhogy áll is a helyzet, azt hiszem, nemsokára teljesen

elhallgatok, annak ellenére, hogy megtiltották. Hát akkor, igen, csak így, mint egy élő, gyerünk, majd meghalok, hamarosan meghalok, remélem, hogy ez megváltoztat. Előbb szerettem volna elhallgatni, néha azt hittem, hogy ez lesz a jutalmam, amiért olyan derekasan beszéltem, még élve juthatok el a csendbe, élvezhetem, nem, nem tudom, miért, hogy érezzem a hallgatásomat, egyé válni a levegővel, melyet mindig csak az én hangom rezegtetett meg, nem, nem is igazi levegő ez, nem tudom megmondani, nem tudom megmondani, miért szerettem volna elhallgatni, mielőtt meghalok, hogy végre egy kicsit az lehessenek, aki mindig is voltam, mégsem lehettem soha az, hogy ne kelljen félnem a még rosszabbtól, és nyugodtan ott maradhassak, ahol mindig is voltam, de sohasem találtam nyugalmat, nem, nem tudom, egyszerűbb, szerettem volna, szerettem volna a hazámban, szerettem volna a hazámban lenni, rövid ideig nem akartam idegenben meghalni, idegenek között, idegenül önmagamnak, a betolakodók között, nem, nem tudom, mit akartam, nem tudom, mit hittem, bizonyára annyi mindent akartam, annyi örültséget képzeltem beszéd közben, nem is tudva, mit, hogy belevakultam a vágyakba, a látomásokba, összekeverve őket, jobban tettem volna, ha odafigyelek, hogy mit beszélek. Meg aztán nem is így volt, úgy volt, ahogy most van, e pillanatban, vagyis hát, nem tudom, nem szabad elhinni, amit mondok, nem tudom, mit mondok, azt teszem, amit mindig is tettem, folytatom, ahogy tudom. Ami pedig azt illeti, hogy nemsokára teljesen elhallgatok, hát nemigen hiszem, mindig azt hittem, hogy elhallgatok, és mindig azt hittem, hogy sohasem hallgatok el, nem is hit kérdése az egész, ezek a falaim. De tényleg nem változott semmi egész idő alatt? Ha a beszéd helyett inkább tennék valamit, a kezemmel, lábammal, amolyan válogató munkát kapnék például, vagy elrendezni valamit, feltéve, hogy meg kell változtatnom a tárgyak helyét, akkor tudnám, meddig jutottam, nem, egyáltalán nem, innen látom az egészet, ők úgy rendeznék el a dolgokat, hogy meg sem fordulhatna a fejemben, hogy a két edény, a kiürítendő és a megtöltendő, voltaképpen egy, víz volna benne, víz, a poharammal vizet merítenék egy tartályból, és beleönteném a másikba, vagy négy volna, netán száz, a felét ki kellene üríteni, a másik felét megtölteni, számozva, a párosokat üríteni, a páratlanokat megtölteni, nem, így bonyolultabb volna,

kevésbé szimmetrikus, mindegy, üríteni, megtölteni, bizonyos módon, bizonyos sorrendben, bizonyos összefüggések alapján, hogy kénytelen legyek azt gondolni a tartályokról, hogy közlekedőedények, közlekedőedények, melyeket a padló alá rejtett csövek kötnek össze, innen látom az egészet, mindig ugyanazon a szinten vannak, nem, az nem volna jó, elszállna a remény, úgy intéznék, hogy azért néha reménykedhessek, igen, igen, csak semmi nyugalom, de én, majdnem azt mondtam, nyugodt vagyok, igen, úgy intéznék, hogy azért néha reménykedhessek, igen, igen, csak semmi nyugalom, de én, majdnem azt mondtam, nyugodt vagyok, igen, úgy intéznék, a csövekkel meg vízcsapokkal, innen látom az egészet, hogy elképzeljem a dolgokat, időnként, ha az volna a dolgom, nem pedig ez, az a kis munka a folyadékkal, üríteni és megtölteni, ugyanazt az edényt, jól csinálnám, az jobb élet lenne, mint a mostani, nem, nem akarok panaszkodni, volna testem, nem kellene semmit mondanom, hallanám a lépteimet, majdnem szakadatlan, és a víz csobogását, a levegő sivítését a csövekben, nem értem, szorgos pillanataimban azt gondolnám: Minél gyorsabban csinálom, annál hamarabb véget ér, amit hallgatni kell, abban volna a remény, nem volna sötét, lehetetlen sötétben végezni ilyen munkát, attól függ, igen, tényleg nem látok ablakot, innen nem, meg aztán nem is fontos, hogy nem látok ablakot, nem kell jönnöm-mennem, szerencsére, képtelen volnék rá, meg ügyes sem lehetnék, mert a víz persze nagy érték volna, és az útközben vagy merítés közben vagy ürítés közben elvesztett legkisebb csepp sokba kerülne nekem, és honnan tudnám a sötétben, ha egy csepp, mi ez az egész, hisz ez egy történet, na ugye, már megint rövidke történetet meséltem magamról, az életről, mely az enyém is lehetett volna, és akkor sem változik semmi, talán az enyém is volt, talán ezt az életet éltem, mielőtt kiérdemeltem itt ezt az életet, ki tudja, miféle magasztos sors áll előttem, ha ugyan nem mögöttem. De biztos már megint valaki másról van szó, nagyon jól látom, amint jön-megy a hordók közt, türtőztetve a keze remegését, elejti a poharát, fülel a felpattanó és elguruló pohár neszére, körben tapogatózik lábbal a pohár után, letérdel, hasra fekszik, hason csúszik, itt vége, biztos én voltam, bár én még sohasem láttam magamat, tehát nem én vagyok, fogalmam sincs, miről ismerjem fel magam, mivel soha nem

találkoztam magammal, itt vége, pont, aztán kész, nem látom többé, de igen, most ott van, a többiekkel, nem nevezem meg őket, az ember mond ezt-azt, mindenfélét, némelyek ezt csinálják, mások azt, ő meg, amint már mondtam, már nem emlékszem, visszatér hozzám, hogy ne legyek egyedül, csak a gonoszok vannak egyedül, majd viszontlátom, ő akarta így, ő akarta tudni, milyen is ő, hogyan él, vagy nem jön vissza, vagy, vagy, nem mindenki jön vissza, akarom mondani, biztos van köztük olyan, akit csak egyszer láttam mostanáig, bizony így van, csak most kezdődik, már közel a vég, és a kezdet, dettó, kinek-kinek a maga pályája, nyilvánvaló. De újra kezdem, tényleg semmi sem változott egész idő alatt, amióta ez tart, most magamról beszélek, ezentúl csak magamról fogok beszélni, eldőlt, még ha nem sikerül is, semmi ok rá, hogy sikerüljön, tehát belevághatok. Semmi sem változott. Biztos mégis öregszen, eh, mindig öreg voltam, mindig öregedtem, és az öregedés nem változtat semmin, arról nem beszélve, hogy nem is rólam van szó, egye meg a fene, ellentmondtam önmagamnak, de mindegy. Amíg az ember nem tudja, miről beszél, és nem állhat meg, hogy gondolkodjon rajta, pihent fejjel, szerencsére, szerencsére, addig szívesen megállna, de amikor akar, amíg, mondom, amíg, na, mi az, amíg, amíg, ó hagyjuk már a francba az egészet, amíg így, amíg úgy, jól van, ne beszéljünk már róla, majdnem belesültem. Segítség, segítség, ha le tudnám írni ezt a helyet, én, akinek mindig nagyszerűen sikerültek az ilyen helyiség írások, falak, mennyezetek, padlók, igen, erről voltam híres, ajtók, ablakok, hány meg hány ablakot képzeltem már el életem során, olyanok is voltak köztük, melyek a tengerre nyíltak, csak a tengert lehetett látni belőlük, és az égboltot, ha beköltözhetnék egy szobába, akkor vége lenne a szavak után folyó hajtóvadászatnak, még ha nem volna is ajtaja, sem ablaka, csak négy oldala, hat oldala, ha bezárkózhatnék, valami aknába, sötét is lehetne, mozdulatlan lehetnék, kiismerném magam, hallgatnám a visszhangot, felismerném, emlékeznék rá, elképzelném magam, otthon volnék, elmondanám, milyen otthon lenni, ahelyett hogy másutt van az ember, ezen a helyen, ha leírhatnám ezt a helyet, lefesthetném, megpróbáltam, nem érzem a helyet, nem érzem a helyet magam körül, nem érek véget, nem tudom, mi ez, nem hús, nem ér véget, mintha levegő lenne, ez az, ezúttal én

vagyok az, mondják, nem sokáig, mintha gáz lenne, ostobaságok, a hely, a hely, aztán kiagyaljuk, előbb a helyet, aztán beköltözöm, behatolok ide, szilárd alakban, a közepébe vagy egy sarokba, három oldalról alátámasztva, a hely, ha legalább éreznék egy helyet, megpróbáltam, mindjárt megpróbálom, sohasem volt az enyém ez a tenger az ablakom alatt, az ablakom fölött, és a csónak, emlékszel a csónakra, a folyó, az öböl, jól tudtam, hogy vannak emlékeim, igazán kár, hogy nem önmagamról, a csillagok, a bóják, a bóják fényei, a cserjék lángjai a hegyen, mindez akkoriban történt, amikor nem tagadtam meg magamtól semmit, a többiek kihasználták azt az időt, hullottak, akár a legyek, vagy erdő, nem okvetlenül kell fedél a fejem fölé, nem kell szoba, ha elképzelhetném magam erdőben, megrekedve a bozótban, vagy körben járva, akkor vége lenne a zagyválkodásnak, leírnám a lombokat, egyenként, a növekedés, a kibontakozás, a lehullás pillanatában, meg azt a pillanatot, amikor avarrá válnak, jó pillanatok, olyasvalaki számára, akinek nem kell azt mondania: De ez nem én vagyok, nem én, hol vagyok, mit teszek, ez alatt az idő alatt, mintha fontos volna, lehúti a hangulatot, hogy ilyen messze érzi magát az ember, már nincs ott a szíve, pedig ott volt, a cserjék között, az árnyék ringató homályában, kipróbálja a tengert, kipróbálja a várost, keresi magát a hegyekben, a síkságon, ez csak természetes, szeretne, szeretne a saját szegletében meghúzódni, nincs már szerelem, nincs már kíváncsiság, nyugtalan, fáradt, szeretné abbahagyni, már nem utazni, nem keresni többé, nem hazudni, nem beszélni, becsukni a szemét, de a sajátját, egyszóval pihentetni a kezét, miután elfogyott a tennivaló. Megjegyzek valamit: A többiek eltűntek, mind egy szálig. Homályosan. Egyébként nem jegyzek meg semmit, folytatom, ahogy tudom, ha jelenteni fog valamit az egész, nem tehetek róla, már említettem ezt, ezt már érintettem, ez már érintett engem, ezerszer meg ezerszer, megint rajta a sor, elmúlik és majd más jön helyette, jól ismert régi pillanatom más pillanata, itt van, a régi értelmet, jelentést adom magamnak, melyet nem adhatok magamnak, a kárhozottaknak is van istenük, mint az első napon, ma van az első nap, most kezdődik, jól ismerem, emlékezni fogok rá, amíg végigélem, egész nap tart, míg megszületnek, hiábavaló születések, és úgy érkezem el az éjszakához, hogy nem is léteztem előtte. Nézd csak azt a tuniszi

rózsaszínt, az a hajnal. Ha bezárkózhatnék, mindjárt gyorsan bezárkózom, nem én leszek az, gyorsan helyet csinállok, nem magamnak, mindegy, nem érzem a helyet, majd talán később, meghódítom, beleköltözöm, beleköltöztetek valakit, majd csak találok valakit, majd őbelé költözöm, azt mondom, hogy én vagyok, talán megtart, talán megőriz bennünket az a hely, egyikünket a másikban, s körülöttünk önmagát, az lesz a vég, nem kell majd mozdulnom, becsukom a szemem, csak beszélnem kell, könnyű lesz, majd mondanivalóm is lesz, magamról fogok beszélni, az életemről, majd jól csinálom, tudni fogom, ki beszél, miről, tudni fogom, hol vagyok, talán el is hallgathatok, talán csak erre várnak, újra itt vannak, hogy hazaérjek, kegyelmet akarnak adni, nem akarják leállítani a hazudozásáradatot, majd becsukom a szemem, becsukom a szám, majd végre jól érzem magam, így van ez ma reggel. Ezt nevezem reggelnek, így van, még tétovázok egy kicsit, ezt nevezem reggelnek, nincs sok szavam, nincs nagy választékom, nem választok, ez a szó jutott eszembe, el kellett volna kerülnöm ezt a halvány foltot, a hajnal ez, de gyorsan megy, ráismerek, hajnalnak nevezem, bárcsak látnátok. Elindultam, az ember szinte nem is gondolná, talán ez az utolsó futamom, mindig istállószagom volt, énnekem van istállószagom, számomra nincs más istálló, csak én. Nem, nem csinálom, mit nem csinállok, mintha tőlem függne, már nem keresem a hajlékomat, nem tudom, mit fogok csinálni, biztos beköltöztek már a hajlékomba, már ott lehet valaki, aki nagyon rászorul, nem kérne belőlem, megértem, csak zavarnám, most mit mondhatok, tűnődni fogok rajta, kérdéseket intézek magamhoz, az a jó hézagpótló, nem mintha attól tartanék, hogy elhallgatok, akkor meg minek ez a sok huzavona, ez az, kérdéseket, ezret meg ezret ismerek, biztos ismerem őket, meg hát itt vannak a tervek, ha nincsenek kérdések, vannak tervek, hogy elmondjuk, hogy mit mondunk, és mit nem mondunk, az még semmire sem kötelez, és elmúlik a kedvezőtlen pillanat, elhal, s az ember egyszerre csak önmagát hallja, amint a jó ég tudja, miről beszél, mintha sohasem tett volna semmi mást, és tényleg, soha nem is beszélt másról, nagyon messziről tér vissza, bizonyára ott volt, ott is van, messze innen, mindentől messze, ha odamehetnék, ha leírhatnám, én, akinek kisujjában van a topográfia, ez az, előkészületek, ha

nincsenek tervek, vannak előkészületek, lassan beszélni, ezt a fortélyt kell alkalmazni: Ha ezt csinálhatnám, ha azt csinálhatnám stb., időt nyer vele az ember, és a fene megette, ha közben nem szottyán kedve valamire, aztán majd csak kiderül, hogy tényleg kedve támadt-e arra, amire kedve támadt, ez messzire vezethet, kitaposott utakon, gyakran találkozik valakivel az ember, gyakran, ha legalább tudná, ez az, előkészületek, megfordul az ember, a másik is, megsiratja a másikat, ő is megsiratja az embert, ez már aztán igazán tragikus, többet ér a röhögésnél. Hát még, vélemények, hasonlatok, többet érnek a röhögésnél, minden segít, csak segíthet, túljutni a nehéz helyzeten, mit kell hallanom, miféle nehéz helyzet, nem én beszélek, de vajon én hallom-e, gyerünk tovább, tegyünk úgy, mintha egyedül lennék a világon, pedig csak én nem vagyok a világon, vagy a többiek sem, de hát mit változtat ez, némelyek itt vannak, mások nincsenek itt, nem kötelező megmutatkozniuk, csak sodródni kell, magatehetetlenül egyik szótól a másikig, eggyé válva a lassú, határtalan örvényléssel és minden porszemével, ami lehetetlen. Valaki beszél, valaki hallgatja, nem kell ide más, nem ő, hanem én vagy valaki más vagy mások, mit számít, számít, világos ügy, nem ő az, akiről tudom, hogy én vagyok, csak a saját tudásom, az, amit nem tudok elgondolni, nem tudok semmit mondani róla, megpróbáltam, megpróbálok, ő nem tud semmit, nem ismer semmit, nem tudja, mi a beszéd, mi a hallás, nem tudja, mi az, hogy nem tudni semmit, mindenre képtelennek lenni, és ha már megpróbálta az ember, akkor már nem próbálja meg, nem kell megpróbálni, megy az magától, döcög magától, egyik szótól a másikig, ez a keserves körforgás, benne van valahol az ember, mindenütt, de ő nem, ha elfelejthetném, ha csak egy másodpercig, egy másodpercig hallgathatnám azt a zajt, mely elvisz innen, anélkül hogy mondanom kellene, nem mondom, nincs időm rá, hogy ez nem én vagyok, én ő vagyok, alapjában véve, miért ne, miért ne mondanám, biztos már mondtam is, ezt is, mint annyi mást, nem én vagyok ez, nem én vagyok ez, nem bírom, így jutott eszembe, így jut eszembe, nem én vagyok ez, ha ez beszélhetne róla, ha ez szólhatna róla, akkor megtagadnám, ha ez segíthetne, ha valaki meghallgatna, én vagyok ez, én vagyok itt, beszéljetelek róla, hadd beszéljek róla, nem kértem soha semmit, hadd beszéljek róla,

micsoda zagyvalék, már nincs itt senki, ha ugyan tart még az egész. Ide vezetett, ehhez, hogy már csak ez él, aztán visszatérnek a szavak, valaki azt mondja, én, de nem is gondolja. Ha képes volnék erőfeszítésre, ha tudnék figyelni, hogy megpróbáljak rájönni, mi történik, mi történik velem, miről is van szó, nem tudom, elfelejtettem a feltételes mellékmondatra következő főmondatot, de nem tudok, már nem is hallok, alszom, ezt nevezik ők alvásnak, itt vannak megint, előről kell kezdeni az öldöklést, hallom ezt az iszonyatos zajt, sokáig tart a visszatérés, nem tudom, honnan, majdnem, majdnem aludtam, ezt nevezem alvásnak, csak én vagyok, sohasem volt más, csak én, mármint itt, nem mondom, hogy másutt, sohasem voltam másutt, ez itt az egyetlen másuttom, én csinálom ezt a valamit, és én szenvedem el, másképp lehetetlen, így is lehetetlen, nem én tehetek róla, mindössze annyit mondhatok, hogy nem én tehetek róla, senki se tehet róla, mivel senki sincs itt, senki se tehet róla, mivel csak én vagyok itt, nem én tehetek róla, néha mintha gondolkodnék, nekem nyolc, biztos megtanítottak gondolkodni, biztos hozzáfogtak a tanításomhoz, aztán abbahagyták, nem emlékszem erre az időre, de azért biztos megmaradt bennem valami, nem emlékszem rá, mikor hagytak el, talán sokkot kaptam. Különös, hogy elhalnak ezek a mondatok, nem tudni miért, különös, mi van ebben különös, minden különös itt, minden különös, ha meggondoljuk, nem, ha meggondoljuk, az a különös, fel kell-e tennem, hogy laknak bennem, nem tehetek fel semmit, folytatnom kell, éppen ezt teszem, a mások dolga a feltételezés, biztos mások is vannak más másuttokban, mindenki a maga kis másuttjában, ez a szó jut eszembe, és mindegyik azt gondolja, ha eljön az ideje, az idő, hogy ki is mondja: A mások dolga a feltételezés és így tovább és így tovább, ez a mások dolga, az a mások dolga, ha egyáltalán van még teendő, ez segít a folytatásban, ez segít a folytatásban, nem vitás, az előrejutásban, én hiszek a haladásban, tudom én, mi a hit, bizonyára hinni is megtanítottak. Nem, senki sem tanított semmire, sohasem tanultam semmit, mindig itt voltam, sohasem volt itt más, csak én, soha, mindig, én, senki, örökké ezt a rohad, vén sarat dagasztani, most sár van, az előbb még por volt, biztos esett az eső. Aki beszél, biztos utazott, biztos látott néhány embert, ezt-azt, néhány dolgot, odafönt lehetett a fényben, vagy történeteket

meséltek neki, utazók találták, és történeteket meséltek neki, ez felment engem, ki mondja, ez felment engem, ő mondja, vagy ők mondják, igen, ők, ők gondolkodnak, ők hisznek, nem, egyetlenegy, aki élt, vagy látta az élőket, ő beszél rólam, mintha én lennék ő, mintha nem én lennék ő, mindkettő, mintha én lennék a többi, egyik a másik után, ő a nyomorult, én messze vagyok, világos, azt mondja, messze vagyok, mintha én lennék ő, nem, mintha nem én lennék ő, mert ő nincs messze, ő itt van, ő beszél, azt mondja, én vagyok ez, aztán azt mondja, nem, én messze vagyok, világos, keres engem, nem tudom, miért, nem tudja, miért, hív, azt akarja, hogy kimenjek, azt hiszi, kimehetek, azt akarja, hogy én legyek ő vagy valaki más, legyünk igazságosak, azt akarja, hogy beleköltözzek, őbelé költözzek, vagy másvalakibe, azt hiszi, hogy elkapott, érez magában engem, tehát azt mondja, én, mintha én lennék ő, vagy másvalakiben, akkor azt mondja, Murphy vagy Molloy, már nem tudom, mintha Malone lennék, de a többieknek végül, csak őt akarja, nekem, azt hiszi, hogy ez az utolsó esély, azt hiszi, megtanították hinni, ezt-azt, még mindig ő beszél, Mercier sohasem beszélt, Moran sohasem beszélt, én sohasem beszéltem, úgy tűnik, mintha beszélnék, mert ő azt mondja, én, mintha ő lenne én, majdnem magam is elhittem, világos, mintha ő lenne én, én, aki messze vagyok, nem mozdulhatok, akit nem lehet megtalálni sehol, de őt sem, csak beszélni tud, hát még, talán nem is ő az, talán egy egész banda, egyik a másik után, zavaros az egész, valaki zűrzavarról beszél, bűn ez, minden bűn itt, nem tudni, miért, nem tudni, kinek a bűne, nem tudni, ki ellen követték el, valaki azt mondja, az ember, csak úgy, általában, a névmások bűne, számomra nincs név, nincs névmás, minden ebből ered, azt mondják, az, ez is egyfajta névmás, nem is az ez, az sem vagyok, hagyjuk az egészet, felejtjük el, nem nehéz, szó van valakiről, vagy szó van valamiről, na végre, aki nincs itt, aki messze van, aki sehol sincs, vagy aki itt van, itt, miért ne, végül is róla kell beszélni, tessék, nem tudni, miért, miért kell róla beszélni, így van, nem lehet, senki sem beszélhet róla, önmagáról beszél az ember, valaki önmagáról beszél, ez az, egyes számban, egyedül a megbízott, ő, én, mindegy, a megbízott beszél önmagáról, nem jó, másról, ez sem jó, nem tud semmit, honnan is tudná, hogy róla beszélt-e vagy sem, önmagáról beszélve, másról beszélve, a

dolgokról beszélve, miféle másról, miféle dolgokról, a megbízott, önmagáról beszélve, ez én vagyok, magamról beszélve, honnan lehetne tudni, nem tudhatom, hogy róla beszéltem-e, biztos róla beszéltem, csak magamról beszélhetek, még magamról sem, nem beszélhetek semmiről, mégis beszélek, talán róla, sohasem tudom meg, honnan is tudnám meg, ki tudhatná meg, és ki mondhatná el nekem, ha tudná, nem tudom, kiről van szó, mindössze ennyit tudok, nem, biztos mást is tudok, biztos megtanítottak dolgokra, róla van szó, aki nem tud semmit, nem akar semmit, nem képes semmire, ha ugyan nem akarna semmit, semmire sem képes az ember, aki nem beszélhet és nem hallgathat, aki én vagyok, aki nem lehet én, akiről nem beszélhetek, akiről beszélnem kell, mindez feltevés, nem szóltam semmit, valaki nem szólt semmit, de nem a feltevésekről van szó, a folytatásról van szó, folytatódik az egész, a feltevések is, mint a többi, segít ez a folytatásban, mintha szükség volna segítségre, ez az, csak személytelenül, mintha segítségre volna szükség, valamihez, ami nem maradhat abba, pedig szükség van rá, ez majd abbamarad, halljátok, azt mondja a hang, hogy ez majd abbamarad, egy nap, azt mondja, hogy nem marad abba soha, és azt mondja, hogy majd ez az egész abbamarad, nekem nincs véleményem, mivel is mondanám ki, talán a számmal, ha ugyan az én szám ez, nem érzem a számat, ha érezném bármelyik testrészemet, megpróbálom, ha tudom, ez nem én vagyok, tudom, mindössze ennyit tudok, azt mondom, én, jól tudva, hogy nem én vagyok, én messze vagyok, mindössze ennyit tudok, messze, hogyhogy messze, nem kell messze lennie, talán itt van ő, a karomban, a karomban, nem érzem a karomat, ha érezhetném valamelyik testrészemet, ez lehetne a kiindulópont, egy kiindulópont, ó, ha tudnék nevetni, tudom, mi ez, biztos megmondták, mi ez, de nem tudom csinálni, biztos nem mutatták meg, hogyan kell csinálni, bizonyára olyasmi, amit nem lehet megtanulni. A csend, egy szót a csendről, a csendben, ez a legrosszabb, beszélni a csendről, aztán bezárni magam, bezárni valakit, vagyis, na mi az, nyugalom, nyugodt vagyok, bezártak, belül vagyok valamin, nem én vagyok, mindössze ennyit tudok, hagyjuk már, vagyis, alkotni egy helyet, kis világot, kis világot, kerek lesz, ezúttal kerek lesz, nem biztos, alacsony mennyezettel, vastag falakkal, miért alacsony, miért

vastag, nem tudom, nem biztos, majd kiderül, majd mindez kiderül, kis világot, rájönni, hogy milyen, kitalálni, beköltöztetni valakit, keresni valakit ide, milyen ő, és hogyan csinálja, nem én leszek az, nem tesz semmit, talán én leszek, talán az én világom lesz, lehetséges egybeesés, ablak nem lesz, vége az ablakoknak, a tenger megtagadott, az égbolt nem látott soha, nem voltam ott, és a szemhéjakra nehezedő nyáresti levegő, szemhéj kell, szemgolyó kell, biztos megmagyarázták nekem, valaki biztos megmagyarázta, hogy is van ez, szem, az ablakban, a tengerrel szemben, a földdel szemben, az égbolttal szemben, az ablakban, levegő, nyár, este, kinyílik, bezárul, szürke, fekete, szürke, fekete, biztos megértettem, biztos akartam, akartam szemet magamnak, biztos megpróbáltam, megpróbáltam, megpróbáltam, mindent, amit meséltek nekem, mindent, amit megpróbáltam, még jól jönnek, még megjárja, ha eszembe jut, még ez is, még gondolkodni kell, átgondolni a régi gondolatokat, ők ezt nevezik gondolkodásnak, látomások, látomások foszlányai, csak ezeket látja az ember, néhány régi képet, egy ablakot, vajon miért is mutattak nekem ablakot, mondván, nem tudom, nem emlékszem, nem jut eszembe, ablak, mondván: Még több is van, ennél szebbek és a többi, falak, égbolt, emberek, mint Mahood, egy kevés természet, hosszú elismételni, el is felejtettem, nem eléggé, szükség volt-e erre, de hát így történt, ki jöhetett ide, talán az ördög, nem tudom, ki más lehetne, ő mutatott meg nekem mindent, itt, a sötétben, és hogy beszéljek, mit mondjak, egy kevés természetet, néhány nevet, az emberek külsejét, akik a magam képére lettek teremtvé, akikre hasonlíthatok, az életmódjukat, a szobákban, a búvóhelyeken, a barlangokban, az erdőkben vagy jövés-menés közben, nem tudok többet, és aki elhagyott, jól tudva, hogy megkísértett, tudva, hogy elvesztem, akár engedek, akár nem, engedtem-e vagy sem, nem tudom, ez már nem én vagyok, mindössze ennyit tudok, amióta nem én vagyok ez, amióta nincs itt senki, bizonyára elbuktam. Mindez feltevés, segít az előrejutásban, hiszek a haladásban, hiszek a csendben, ó igen, néhány szót a csendről, aztán az a kis világ, az elég lesz, egy örökkévalóságig, mintha én lennék, aki beszél, én, aki fülel, én, én szövöm a terveket a múltó pillanat és az örökkévalóság számára, pedig messze vagyok, vagy a karomban valahol, vagy félreállítva valahová, falak mögé,

néhány szót a csendről, aztán már csak egyvalamit, egy kis teret és benne valakit, benne valamit, talán, míg el nem jön a vég, hiszek benne, már este van, ezt nevezem estének, ma este elhiszem, bejelentették, bejelenti az ember, aztán visszavonja, így van, ezek segítenek a folytatásban, közelebb hozzák a véget, az esték, melyek véget érnek, estéről beszélek, valaki az estéről beszél, talán reggel van, talán még éjszaka van, ez még talán az éjszaka, nekem nincs véleményem. Szeretik egymást, a férfi és a nő, összeházasodnak, hogy jobban szerethessék egymást, kényelmesebben, a férfi háborúba megy, meghal a háborúban, a nő sír, fájdalmában, hiszen szerette, elveszítette, és hopp, újra férjhez megy, hogy megint szeressen, még kényelmesebben, szeretik egymást, annyiszor szeretkeznek, ahányszor csak kell a boldogsághoz, a férfi visszajön, az első férj visszajön, mégsem halt meg a háborúban, a nő kimegy az állomásra, a férfi meghal a vonaton, belehal a felindulásba, a gondolatba, hogy viszontlátja a nőt, ő megint sír fájdalmában, hogy ismét elveszítette, hopp, hazamegy, a férfi meghalt, a második férj halott, az anyós levágja a kötélről, felakasztotta magát fájdalmában, hogy elveszti a nőt, a nő sír, sír, hullanak a könnyei, mint a záporosó, hiszen szerette, elvesztette, na itt egy történet, csak azért mondtam el, hogy megtudjam, mi a felindulás, az érzelem, ezt nevezik érzelemnek, mire képes az érzelem, kedvező körülmények között, mire képes a szerelem, szóval ilyen az érzelem, a vonatok, a menetirány, a vonatvezetők, az állomások, a peronok, a háború, a szerelem, a fülhasogató kiáltások, biztos az anyós az, fülhasogató kiáltásokat hallat, miközben levágja a fiát vagy a vejét, nem tudom, biztos a fiát, azért kiabál így, és az ajtó, a ház ajtaja zárva, amikor a nő visszajön az állomásról, zárva találja az ajtót, ki zárta be, a férfi, hogy nyugodtabban akaszthassa fel magát, vagy az anyós, hogy nyugodtabban vághassa le a kötélről, vagy hogy a menyé ne jöhessen haza, na tessék, itt egy történet, biztos a menyé, nem a vő és a lány, hanem a fiú és a menyé, milyen jól fog az eszem ma este, azért csináltam, hogy megtanítsam magam gondolkodni, hogy kedvem legyen elmenni oda, ahol be lehet fejezni, bizonyára jó diák lehettem, bizonyos mértékig, bizonyos mértéken túl már nem, megértem, hogy haragudtak rám, ma este kezdem megérteni, ó semmi vész, ez nem én vagyok, nem én voltam, engem az ajtó

érdekel, fából van, ki zárta be az ajtót, és miért, sohasem tudom meg, na tessék, itt egy történet, azt hittem, már elfogytak, mind elfelejtődtek, ez talán új, egészen friss, vajon a mesék csodálatos világába való visszatérésről van szó, nem, csak amolyan emlékeztető, hogy sajnáljam, amit elvesztettem, hogy újra ott legyek, ahonnan száműztek, sajnos nem emlékeztet semmire. A csend, beszélni a csendről, mielőtt visszatérnék a csendbe, vajon voltam-e már a csendben, nem tudom, minden pillanatban ott vagyok, s minden pillanatban elhagyom, beszélek róla, tudtam, hogy eljön, elhagyom, hogy beszéljek róla, a csendben vagyok és beszélek róla, ha én beszélek, pedig nem én, csak úgy teszek, mintha én lennék, gyakran úgy teszek, mintha én lennék, de sokáig, sokáig időztem-e a csendben, vajon sokáig-e, semmit sem értek az időtartamhoz, nem beszélhetek hát róla, pedig beszélek bizony, azt mondom, soha és mindig, beszélek az évszakokról és a napszakokról, az éjszakáról, az éjszakának nincsenek részei, mert olyankor alszik az ember, az évszakok bizonyára hasonlítanak egymásra, e pillanatban talán tavasz van, a szavakat tanították meg nekem, csak az értelmükre nem mutattak rá, így tanultam meg gondolkodni, minden szót használok, amit csak megmutattak nekem, jegyzékek voltak, ó, egyszer csak mitől ez a hirtelen szenvedély, jegyzékszámra voltak a szavak és mellettük képek, biztos elfelejtettem őket, összekevertem a névtelen képeket a fejemben a kép nélküli nevekkel, az ablakokat, amelyeket inkább ajtóknak kellene hívnom, legalábbis valami másnak, és az emberi szót, ami talán nem is jó arra, amit látok, ha hallom, de egy pillanatot, egy órát és így tovább, hogyan jelenítsek meg, egy életet, hogyan idézzek fel magam előtt, itt, a sötétben, ezt nevezem sötétnek, talán azúrkék ez a fekete, talán fehér szavak ezek, de használok őket, folyton eszembe jutnak, mindazok, melyeket megmutattak nekem, melyekre emlékszem, mindegyikre szükségem van, hogy folytathassam, nem igaz, hús is elég lenne, a kipróbált, húséges, feledhetetlen szavak, a változatosak, elég lenne színskálának, összekeverném őket, váltogatnám, mindenhez elég lenne a skálájuk, amit csinálnék, ha tudnék, ha akarnék, egyébként már közeledik, majd így végződik, fülhasogató kiáltásokkal, tagolatlan mormolással, ki kell találni a véget, menet közben, rögtönözve, nyögdécselve, majd nevetek, így fog végződni,

csuklásokkal, gurgulázva, jaj, eh, ó, gyakorlom egy kicsit, nyom, hú, puff, psszt, csak érzéssel, piff, paff, puff, ütések, ha loccs, hát még, ah, ó, ez a szerelem, elég belőle, fene fárasztó, he, he, a partok, Démokritosz partjai, nem, a másiké, végül is, ez a vég, a leszámolás vége, a csend, néhány gurgulázó vartyogást a csendről, az igazi, nem az, amelyben ázom, fülig, szájig, amely betakar, amely kitakar, amely velem lélegzik, mint macska az egérrel, az igazi, a vízbe fúltak csendje, többször vízbe fúltam, nem én voltam az, én megfulladtam, meggyújtottam magam, fával és vassal ütöttem a fejemet, nem én voltam az, nem volt fej, sem vas, sem fa, nem csináltam semmit, nem csináltam semmit senkivel, senki sem csinált semmit velem, nincs itt senki, nincs fa, kerestem, csak én vagyok, én sem, már én sem, mindenütt kerestem, azért biztos van itt valaki, ez a hang tartozik valakihez, nekem nyolc, és azt akarom, amit ő, én ő vagyok, mondtam, aztán néha azt mondja, nem, nekem nyolc, azt akarom, hogy hallgasson el, hallgatni akar, nem tud, egy pillanatra elhallgat, aztán folytatja, ez nem az igazi csend, azt mondja, ez nem az igazi csend, milyen az igazi csend, nem tudom, nem ismerem, olyan nincs is, talán van, igen, talán van, valahol, soha nem tudom meg. De amikor halkul a hang, s amikor elnémul, de minden pillanatban halkul, minden pillanatban elnémul, igen, de amikor jó ideig néma, jó ideig, mi az, hogy jó ideig, akkor a mormolás, biztos a mormolás és a fülelés, valaki fülel, nem kell fül, nem kell száj, a hang fülel magára, mint amikor beszél, hallgatja a hallgatását, ez morajlik, hangot ad, halk hangot, mindig ugyanazt a halk hangot, megreked a torkomban, már megint a torok, már megint a száj, megtölti a fület, aztán kiokádok, valaki kiokádja, valaki megint okádni kezd, biztos így történik, nem kell magyarázkodnom, sem kérdezősködnöm, odakerül a vessző, ahol megfulladok, de végképp, akkor majd csend lesz, ma este hiszek ebben, még mindig este van, milyen sokáig eltart, nekem aztán nyolc, talán tavasz van, ibolyák, nem, azok ősszel virágzanak, mindent a maga idejében, a múltékony dolgokat, a véges dolgokat nem tudták nekem megmagyarázni, a mozgó, elmúló, visszatérő dolgokat, a változékony fényt nem tudták megmutatni, és velük a hálált, az elhaló hangot, az ám a jó, s végül a csend, vége a mormolásnak, nincs levegő, senki sem figyel az ocsmány pofámra, na jó, előre. Irdatlan börtön, mint százezer

katedrális, soha semmi más, ezentúl, és benne, valahol, talán, a megbilincselte, parányi elítélt, hogyan lehetne megtalálni, milyen csalóka ez a tér, mindjárt milyen csalóka, ha az ember viszonyokat állapítana meg benne, vagy el akarna helyezni itt egy lényt, elég lenne egy cella, ha abbahagynám, ha abbahagyhatnám, mielőtt elkezdeném, újrakezdeném, micsoda zihálás, ez az, a felkiáltások, ezek segítenek a folytatásban, késleltetik a véget, nem, ellenkezőleg, nem tudom, ebben a végtelenségben, ebben a sötétségben, megmozdulni, hogy elinduljon az ember, amikor nem tud mozdulni, amikor nem indul el soha, hogyhogy az ember, szakálla volt kender, megmozdulni, miféle mozgás, nem tud mozogni, megereszti a hangját, elvesz a hang a boltívek alatt, boltíveknek hívja őket a hang, talán a mennybolt ez, talán szakadék, szavak ezek, börtönről beszél, végül is nekem nyolc, elég nagy egy egész népnek, nekem egyedül, vagy aki vár rám, oda is megyek, megpróbálok odamenni, nem tudok mozdulni, már ott is vagyok, már biztos ott vagyok, nem lehetek egyedül, egy egész nép lehet velem, és ez a hang a nép hangja, foszlányokban érkező hozzám, szóval éltünk, egy pillanatra szabadok voltunk, most erről beszélünk, mindenki magában, maga elé, és fülelünk, egy egész nép, egyszerre beszél és fülel, ez ex, nem, egyedül vagyok, talán az első, talán az utolsó, egyedül beszélek, egyedül fülelek, magam vagyok, egyedül, a többiek elmentek, mintha elmentek volna, elhallgattak, abbahagyták a beszédet, a fülelést, egyik a másik után, érkezési sorrendben, majd valaki más jön, nem leszek többé az utolsó, a többiekkel leszek, úgy érzem majd magam, mintha elmentem volna, a csendben, nem én leszek az, nem én vagyok az, még nem vagyok ott, de odamegyek, megpróbálok eljutni oda, nem érdemes próbálgatni, várok a soromra, hogy odamenjek, beszéljek, füleljek ott, a soromra, hogy várjak a soromra, hogy elmenjek, úgy érezzem, mintha elmentem volna, hosszú ez, hosszú lesz, el, hová, hová megy onnan az ember, máshová kell mennie, másutt várnia, várni a sorát, hogy megint elmenjen és így tovább, egyik a másik után, egy egész nép vagy egyedül én, nem kell másik nép, így tovább, egyedül én, visszajönni ide és újrakezdeni, nem, folytatni, körutazás ez, hosszú körutazás, jól ismerem, biztos jól ismerem, nem igaz, nem tudok mozdulni, nem mozdultam, megeresztem a hangom, hangot

hallok, csak az itt létezik, nincs két hely, nincs két börtön, a beszélőm ez, amolyan beszélő, nem várok semmit, nem tudom, hol van, nem tudom, hogy van ez, nem az én dolgom, nem tudom, nagy-e vagy kicsi, zárva van-e vagy nyitva, ez az, már ismétlek, ez segít a folytatásban, mire nyílik, nincs más, csak az, az űrre nyílik, a semmire nyílik, nekem nyolc, szavak ezek, a csendre nyílik, közvetlenül, miért ne, egész idő alatt a csend partján, tudtam, egy sziklán, a sziklához kötözve, a csend közepén, hatalmas hullámokban közeledik felém, patakzik rólam, kép ez, szavak ezek, test, nem én vagyok, tudtam, hogy nem én leszek az, én nem odakint vagyok, belül vagyok, valami, bezárva, a csend odakint van, kívül, belül, csak az itt létezik, és a csend odakint, csak ez a hang, s körös-körül a csend, nem kellene falak, de, falakra szükség van, nekem kellene, jó vastagok, börtönre van szükségem, igazam volt, csak a magam számára, a börtönbe megyek, beköltözöm, már ott is vagyok, megkeresem magam, ott vagyok valahol, nem én leszek az, mindegy, majd azt mondom, hogy én vagyok, talán én leszek, talán ezt várják, megint itt vannak, hogy elbocsássanak, csak várják, hogy megmondjam, ki vagyok, hol vagyok, akkor majd kivisznek innen a csendbe. Nem látok semmit, mivel nincs is semmi, vagy nincs szemem, vagy mindkettő, ez három lehetőség, lehet választani, de vajon tényleg nem látok semmit, ez nem az a pillanat, amikor hazudik az ember, de hogyan hazudna, micsoda ötlet, ilyen hang, ki ellenőrizheti, mindent megpróbál, vak ez a hang, engem keres, a sötétben, száját keres, amelybe beveszi magát, ki vonhatná kétségbe, ő az egyetlen, fej kellene, dolgok, nem tudom, mintha túl sokat tudnék, a hang az oka, úgy tesz, mintha sok mindent tudna, hogy azt higgyem, én is sokat tudok, hogy a magaménak higgyem, a szem nem érdekli, azt mondja, hogy nekem nincs, vagy nem tudom használni semmire, aztán könnyekről beszél, aztán fényekről beszél, tényleg tapogatózik, fényekről, igen, a távolban vagy a közelben, a távolságok, na ugye, a mértékek, kuss, fényekről, mint hajnalban, aztán elhalnak, mint este, vagy vakító fényekről, olyanok is vannak, a hónál is fehérebben lángolnak, egy másodpercig, az rövid idő, aztán kihunynak, tényleg, ha úgy tetszik, felejt az ember, felejték, azt mondom, hogy nem látok semmit, vagy azt mondom, hogy a fejemben van ez az egész, mintha érezném a fejemet, mindez

csupán feltevés, hazugság, a fények is, megmenthettek volna, felfalhattak volna, de semmi sem lett az egészből, nem látok semmit, vagy ezért, vagy azért, és semmit sem látok a képekből, amelyekből úgy itattak, mint a tevét a sivatag szélén, nem tudom, egyre több a hazugság, meglátjuk, már láttuk, mindent láttunk, hazugságok, ne olyan gyorsan, gyorsan kell mondani, előírja a szabályzat. A helyet mégis megalkotom, a fejemben, az emlékeimből, majd magam felé húzom, fejet csinállok magamnak, emlékezetet, csak fülelnem kell, a hang mindent elmond, mindent, amire szükségem van, már mindent elmondott, majd még egyszer elmondja, amire csak szükségem van, foszlányonként, zihálva, mint valami gyónást, végső gyónást, az ember azt hiszi, elhallgatott, aztán a hang újra nekilódul, annyi hiba volt, olyan rosszul működik az emlékezet, a szavak nem jutnak az ember eszébe, egyre ritkulnak a szavak, akadozik a lélegzet, nem, ez valami más, vádbeszéd, elhaló hang vádaskodik, engem vádol, valakit vádolni kell, valakit találni kell, bűnösre van szükség, gáztetteimről beszél, a fejemről beszél, azt mondja, hogy az én hangom, azt mondja, megbánást mutatok, hogy megbüntettek, még keményebben, mint ahogy megbüntettek, hogy ki akarok menni innen, fel akarom adni magam, áldozatra van szükség, csak fülelnem kell, a hang megmutatja rejtekhelyemet, megmutat engem, milyen a rejtekhely, hol az ajtaja, ha van ajtaja, hol vagyok én, és mi van köztünk, miféle szárazföld, tenger-e vagy hegység, és a követendő utat, hogy elmenjek, kiszökjek, feladjam magam, és eljussak oda, ahol suhog a bárd és mindenkre lesújt, aki innen jön, nem én vagyok az első, nem én leszek az első, majd rabul ejt, másokat is rabul ejtett, majd megmondja, hogyan csináljam, hogyan keljek fel, hogyan mozogjak, olyan testként, mely ismeri a kétségbeesést, így gondolkodom, úgy hallom, ilyenformán gondolkodom, hazugság az egész, nem engem hívnak, nem rólam beszélnek, még nem került rám a sor, másvalakin van a sor, ezért nem tudok mozdulni, nem érzem a testemet, még nem szenvedek eléggé, még nem került rám a sor, annyira még nem, hogy mozogni tudjak, testem legyen, fejjel, hogy megérthessem a dolgokat, szemem legyen, hogy lássam az utat, csupán hallok, de nem értek semmit, nem tudom kihasználni, amit hallok, hogy elmehessek, ne legyen mit hallanom többé, nem hallok mindent, erről lehet szó, nem

hallom meg a fontos dolgokat, nem rajtam a sor, persze, éppen a topográfiai és anatómiai részletek nem jutnak el hozzám, de, mindent hallok, bizonyára mindent hallottam, mit számít az, ha nem rajtam a sor, a megértés sora, az élet sora, a saját életem sora, a hang ezt nevezi életnek, az utat, innen az ajtóig, ennyi az egész, itt hallom, vajon mindent elmondott-e, a hosszú idő alatt, biztos mindent elmondott, de nem rajtam a sor, hogy tudjam, mit, hogy tudjam, ki vagyok, hol vagyok, és mit tegyek, hogy ne legyek ez többé, ne legyek itt, igen, érthető, hogy másvalaki legyek, nem, ugyanaz, nem tudom, hogy elinduljak az életbe, útra keljek, megtaláljam az ajtót, a bárdot, talán kötélén lóg, a nyakamnak, a torkomnak, a hangszálaimnak, vagy ujjakat, szemem lesz majd, meglátom az ujjakat, csend lesz, talán zuhanás, megtalálni az ajtót, kinyitni, zuhanni a csendbe, nem én leszek az, én itt maradok, vagy ott, inkább ott, sohasem én leszek az, már mindez lejátszódott, elhangzott és újra elhangzott, az indulás, a felemelkedő test, az út, színesben, az érkezés, az ajtó kinyílik, bezárul, sohasem én voltam az, nem mozdultam, füleltem, biztos beszéltem, miért tagadnám, végül is, semmit sem tagadok, azt mondom, amit hallok, azt hallom, amit mondok, nem tudom, egyik vagy másik vagy mindkettő, ez három lehetőség, ezekről az utazókról, ezekről a mozdulatlan lényekről szóló történetek tőlem valók, így bizonyára roppant öreg vagyok, vagy az emlékezet működik rosszul, ha tudnám, hogy éltem-e, élek-e, élni fogok-e, az mindent leegyszerűsítene, de nem lehet tudni, ez benne a csel, nem mozdultam, mindössze ennyit tudok, nem, mást is tudok, nem én vagyok ez, mindig elfelejtem, újra kezdem, újra kell kezdeni, nem mozdultam innen, folyton történeteket meséltem magamnak, alig figyelve rájuk, másra figyelve, másra leselkedve, néha tűnődve, hogy honnan veszem őket, talán jártam volna az eleveneknél, vagy ők jöttek el hozzám, és hol, hol tartom őket, a fejemben, nem érzem a fejemet, és mivel mondom el őket, talán a számmal, lásd mint fent, és mivel hallom meg őket, és blablabla meg blablabla, ez nem lehetek én, vagy nem figyelek, hiszen annyira megszoktam, már figyelmetlenül csinálom az egészet, vagy mintha máshol lennék, messze, nem vagyok itt, rajta a sor, aki nem beszél és nem is fülel, akinek nincs sem teste, sem lelke, neki valami más van, biztos van neki valamije, valahol

lennie kell, csendből van ő, igazán kedves elemzés, a csendben van, őt kell megkeresnünk, ő kell hogy legyen, róla kell beszélni, de nem beszélhet, akkor én abbahagyom, én leszek ő, én leszek a csend, én leszek a csendben, majd újra egyesülünk, a története, amelyet el kell beszélni, de nincs története, nem szerepelt a történetben, nem biztos, a saját történetében szerepel, elképzelhetetlenül, kimondhatatlanul, mindegy, meg kell próbálni, régi történeteim között, melyeket a jó ég tudja, honnan ismerek, megtalálni az övét, biztos köztük van, az én történetem lehetett, mielőtt az övé lett volna, majd ráismerek, végül ráismerek a csend történetére, a csendére, melyet nem hagyott el soha, melytől soha nem lett volna szabad megválnom, talán sohasem talállok rá, talán rátalállok, akkor ő lesz az, én leszek a hely, a csend, a vég, a kezdet, az újrakezdés, hogy mondjam, szavak, semmi más sincs, csak a szavak, nem sok, fogynak, gyengül a hang, nagyon helyes, ezt ismerem, biztos ismerem, csend lesz, szavak nélkül, mormolással tele, távoli kiáltásokkal, beáll a meghitt csend, a fülelés, a várakozás csendje, várom a hangot, halkulnak a kiáltások, mint minden kiáltás, vagyis elnémulnak, megszűnik a mormolás, abbahagyják, a hang újrakezdi, újra próbálkozik, nem szabad megvárni, míg elhallgat, míg nem lesz hang, míg csupán a mormolás, a távoli kiáltások visszhangja marad, gyorsan meg kell próbálni a maradék szavakkal, mit, már nem tudom, mindegy, nem is tudtam soha, a maradék szavak útján eljutni történetemhez, a régi történetemhez, melyet elfelejtettem, messze innen, át a zajon, az ajtón, a csendbe, erről lehet szó, már késő, talán már késő, talán már megtörtént, honnan lehetne tudni, nem tudom meg soha, a csendben nem tudhatja az ember, talán ez itt az ajtó, talán az ajtó előtt vagyok, csodálkoznék rajta, talán én vagyok ez, én voltam, valahol én voltam ez, indulhatok, egész idő alatt utaztam, csak éppen nem tudtam róla, én vagyok az ajtó előtt, miféle ajtó előtt, már nem valaki más, mit keres itt egy ajtó, ezek az utolsó szavak, tényleg az utolsók, vagy mormolás, mormolás lesz, azt ismerem, még az se, az ember mormolásról beszél, távoli kiáltásokról, amíg beszélhet, meg előtte és utána is, hazugságok, csend lesz, melyben nem múlik az idő, melyben fülel, vár az ember, melynek vége szakad, megtöri a hang, talán ez az egyetlen, nem tudom, nem ér semmit, mindössze ennyit

tudok, nem én vagyok, mindössze ennyit tudok, ez nem az én csendem, ez az egy volt az enyém, nem igaz, biztos más csendem is volt, tartós csend, de nem volt tartós, nem értem, vagyis, igen, még mindig tart, még mindig itt vagyok ebben a csendben, itt hagytak, itt várom önmagam, nem, nem vár itt az ember, nem fülel, nem tudom, álom ez, talán álom, csodálkoznék rajta, majd felébredek a csendben, nem alszom el többé, az én leszek majd, vagy még álmodom, álmodom a csendet, álomcsend ez, mormolással tele, nem tudom, szavak ezek, nem ébredni fel soha, szavak, nincs más, csak a szavak vannak, folytatni kell, mindössze ennyit tudok, majd elnémulnak, ismerem ezt, érzem, hogy elhagynak, az lesz a csend, rövid ideig, hosszú ideig, vagy az lesz az enyém, a tartós csend, mely nem volt tartós, mely még mindig tart, én leszek az, folytatni kell, nem tudom folytatni, folytatni kell, tehát folytatom, ki kell mondani a szavakat, amíg csak el nem fogynak, ki kell mondani őket, míg rám nem találhatnak, és el nem mondanak engem, különös büntetés, különös bűn, folytatni kell, talán már mindez meg is történt, talán már elmondták nekem, talán már elvittek a történetem küszöbére, az ajtó elé, mely a történetemre nyílik, csodálkoznék, ha kinyílna, én leszek az, a csend lesz, a csendem, nem tudom, sohasem tudom meg, a csendben nem tudhatja az ember, folytatni kell, nem tudom folytatni, folytatom.

A védőborítón Raymond Hains festménye

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ

Felelős kiadó Jovánovics Miklós

Pécsi Szikra Nyomda 86 -3668 Pécs, 1987

Felelős vezető Farkas Gábor igazgató

Felelős szerkesztő Ferch Magda

Műszaki vezető Sebestyén Lajos

A védőborító sorozatterve Dános Judit munkája

Tipográfus Romhányi Katalin

Kiadványszám 6086

Megjelent 27,5 (A5) ív terjedelemben, New Times betűtípusból
szedve

MA 5268

ISBN 963 14 1103 6

ISSN 0324-7929